

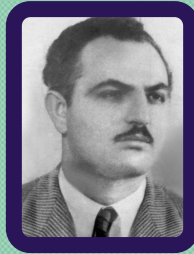
3. TIP HUKUKU GÜNLERİ

“ADLI BELGE İNCELEMELERİ”

26-27 EYLÜL 2013

İ.Ü. CERRAHPAŞA TIP FAKÜLTESİ ODİTORYUMU

Dr. Hayrettin Dalokay Anısına

ADLI TIP
UZMANLARI
DERNEĞİ

İ.Ü. CERRAHPAŞA
TIP FAKÜLTESİ
ADLI TIP
ANABİLİM DALI

ADLI TIP
KURUMU

İSTANBUL
ÜNİVERSİTESİ
ADLI TIP
ENSTİTÜSÜ

İSTANBUL
BAROSU

İSTANBUL
TABİP
ODASI

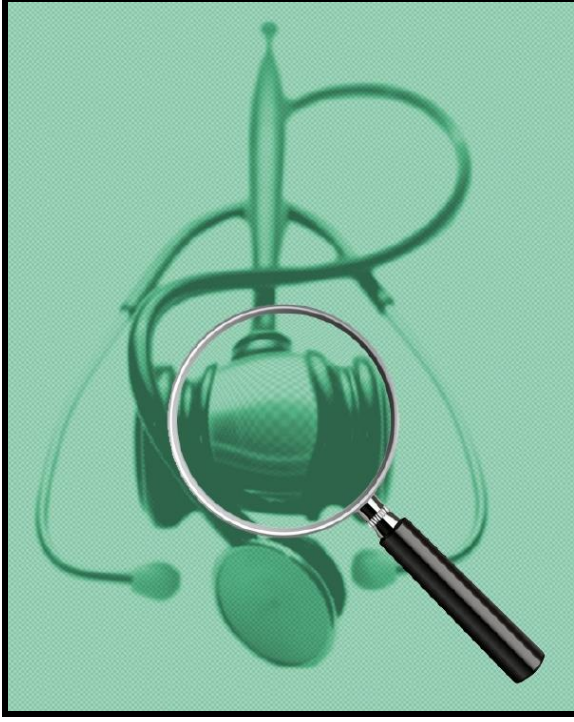

ADLI BELGE
İNCELEME
DERNEĞİ

3. Tıp Hukuku Günleri

ADLİ BELGE İNCELEMELERİ

“Dr. Hayrettin DALOKAY Anısına”

27 -28 Eylül 2013
İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Oditoryumu

EDİTÖR:

Doç. Dr. İsmail BİRİNCİOĞLU

EDİTÖR YARDIMCILARI:

Prof. Dr. Sermet KOÇ
Yard. Doç. Dr. Muhammet CAN
Yard. Doç. Dr. Ömer KURTAŞ

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ

TOPLANTI PROGRAMI

ANMA KONUŞMALARI

Prof. Dr. Sermet KOÇ'un barkovizyon sunumu: DR. HAYRETTİN DALOKAY'IN ADLİ BİLİMLERE ve TIBBA KATKILARI NELERDİR? "Adli Tıp'la geçen bir yaşam öyküsü"

Av. Mustafa Dalokay'ın konuşması

Psikolog Sadık Güray Akın'ın konuşması

PANEL:

ADLİ BELGE İNCELEMECİLİĞİNİN DÜNYADA VE TÜRKİYE'DEKİ TARİHSEL GELİŞİMİ/

Doç. Dr. Rıza YILMAZ

DR. HAYRETTİN DALOKAY SONRASI DÖNEMDE ÖRNEKLERLE ADLİ BELGE İNCELEMELERİ, YÖNTEMLER, SORUNLAR/

Uz. Psikolog Güray AKIN

GÜNÜMÜZDE ADLİ BELGE İNCELEMELERİNDE DURUM/

Doç. Dr. İsmail BİRİNCİOĞLU

ADLİ BELGE İNCELEMELERİNİN HUKUKSAL BOYUTU/

Av. Turgay DEMİRCİ

ADLİ BELGE İNCELEMELERİNİN GELECEĞİ, YAŞANAN SORUNLARA ÇÖZÜM ÖNERİLERİ/

Yrd. Doç. Dr. Ömer KURTAŞ

ÇALIŞTAY:

ADLİ BELGE İNCELEMECİLİĞİNDE TERMİNOLOJİ/

Doç. Dr. Rıza Yılmaz

YAZI-İMZA VE SAHTECİLİK İLE İLGİLİ İNCELEMELERDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKLİ HUSUSLAR/

Doç. Dr. İsmail BİRİNCİOĞLU

ADLİ BELGE İNCELEMELERİ ALANINDA KULLANILAN ALET VE CİHAZLAR/

Doç. Dr. İsmail ÇAKIR

KİMLİK BELGELERİ/

Uz. Dr. Mustafa UZUN

SAHTECİLİK/

Doç. Dr. İsmail BİRİNCİOĞLU

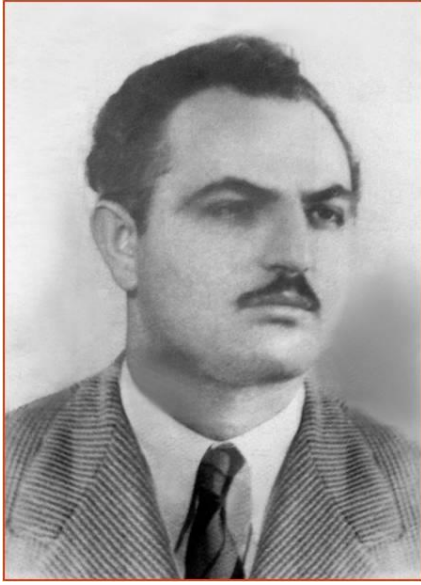
FOTOĞRAFLARLA DR. HAYRETTİN DALOKAY

Sunuş

Değerli bilim insanları,

Adli tıp uzmanı **Dr. Hayrettin Dalokay**'ın (1919-1988) ülkemizde adli belge incelemeciliği ve adli balistik biliminin gelişmesinde katkıları büyük olmuştur. Aynı zamanda Türkiye'de adli tıbbın ilk dergisi olan Adli Tıbbi Ekspertiz'i 1955'den itibaren başlayarak uzun süreli olarak yayınlanmasını sağlamıştır. ATUD tarafından üçüncüsü düzenlenen Tıp Hukuku Günleri **Dr. Hayrettin DALOKAY**'ın anısına, adli tıp ve adli bilimlere yaptığı katkılara bir saygı ifadesi olarak 26-27 Eylül 2013 tarihlerinde İstanbul'da "**Adli Belge İncelemeleri**" konusunda düzenlenmiştir. Saygılarımızla.

Doç. Dr. İsmail Birincioğlu
Düzenleme Kurulu Başkanı

Düzenleme Kurulu:

Doç. Dr. İsmail Birincioğlu, *Adli Tıp Uzmanları Derneği (Düzenleme Kurulu Bşk)*

Prof. Dr. Sermet Koç, *İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Adli Tıp AD., Adli Tıp Kurumu Morg İhtisas Dairesi Bşk. V.*

Prof. Dr. Gürsel Çetin, *İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Adli Tıp AD., ABİDER Yönetim Kurulu Bşk. Yard.*

Prof. Dr. Bülent Üner, *İ.Ü. Adli Tıp Enstitüsü, Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi Bşk. V.*

Prof. Dr. Fatih Yavuz, *İ.Ü. Adli Tıp Enstitüsü*

Doç. Dr. Rıza Yılmaz, *ABİDER Yönetim Kurulu Bşk. Yard.*

Doç. Dr. Faruk Aşıcıoğlu, *ABİDER Yönetim Kurulu Bşk., Adli Tıp Kurumu 5. Adli Tıp İhtisas Kurulu Bşk.*

Uz. Dr. Ali Çerkezoğlu, *İstanbul Tabip Odası Yönetim Kurulu Sekreteri*

Av. Ümit Erdem, *İstanbul Barosu Sağlık Hukuku Merkezi Bşk.*

Yard. Dr. Ömer Kurtuş, *Adli Tıp Uzmanları Derneği, ABİDER*

Doç. Dr. Halis Dokgöz, *Adli Tıp Uzmanları Derneği*

Yard. Dr. Muhammet Can, *Adli Tıp Uzmanları Derneği*

Yard. Dr. Celal Bütün, *Adli Tıp Uzmanları Derneği*

PROGRAM

26.09.2013 Perşembe

09.00-17.00: ADLİ BELGE İNCELEME ÇALIŞTAYI

27.09.2013 Cuma

09.00-09.15: AÇILIŞ

09.15-09.45:

Prof. Dr. Sermet KOÇ

İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Adli Tıp AD Öğrt. Üyesi

ATK Morg İhtisas Dairesi Bşk. V.

DR. HAYRETTİN DALOKAY'IN ADLİ BİLİMLERE ve TIBBA KATKILARI NELERDİR?

09.45-10.45: DR. HAYRETTİN DALOKAY'I ANMA KONUŞMALAR

10.45-11.00: ARA

11.00-14.00: PANEL

Oturum Başkanları:

Prof. Dr. Bülent ÜNER

İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Öğrt. Üyesi

ATK Fizik İhtisas Dairesi Bşk. V.

Prof. Dr. Gürsel ÇETİN

İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Adli Tıp AD Bşk.

Adli Belge İnceleme Derneği Yönetim Kurulu Bşk Yard.

Konuşmacılar:

Doç. Dr. Rıza YILMAZ

Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp AD Öğrt. Üyesi

Adli Belge İnceleme Derneği Yönetim Kurulu Üyesi

ADLİ BELGE İNCELEMECİLİĞİNİN DÜNYADA VE TÜRKİYE'DEKİ TARİHSEL GELİŞİMİ

Uz. Psikolog Güray AKIN

ATK Fizik İhtisas Dairesinden Emekli Uzman

DR. HAYRETTİN DALOKAY SONRASI DÖNEMDE ÖRNEKLERLE ADLİ BELGE İNCELEMELERİ, YÖNTEMLER, SORUNLAR

Doç. Dr. İsmail BİRİNCİOĞLU

Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp AD Bşk.

ATK Fizik İhtisas Dairesi Eski Bşk.

GÜNÜMÜZDE ADLİ BELGE İNCELEMELERİNDE DURUM

Av. Turgay DEMİRCİ

İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Üyesi

ADLİ BELGE İNCELEMELERİNİN HUKUKSAL BOYUTU

Yard. Doç. Dr. Ömer KURTAŞ

*Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp AD Öğrt. Üyesi
ATK Fizik İhtisas Dairesi Eski Bşk.*

ADLİ BELGE İNCELEMELERİNİN GELECEĞİ, YAŞANAN SORUNLARA ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

15:00-17:00 ADLİ TIP KURUMU BELGE İNCELEME LABORATUARI ZİYARETİ

(Yalnızca Çalışmaya Katılanlar İçin)

Uzm. Dr. İlhami KÖMÜR

Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi Uzmanı

LABORATUAR EKİPMANLARININ TANITIMI

AÇILIŞ KONUŞMALARİ

27 Eylül 2013

DR. HAYRETTİN DALOKAY'IN ADLİ BİLİMLERE VE TIBBA KATKILARI NELERDİR?

“ADLİ TIP’LA GEÇEN BİR YAŞAM ÖYKÜSÜ”

Prof. Dr. Sermet KOÇ

İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi

Adli Tıp Anabilim Dalı Öğretim Üyesi/ Adli Tıp Kurumu Morg İhtisas Dairesi Bşk. V.

Sevgili konuklar 3. Tıp Hukuku Günleri’ne hoşgeldiniz. Bu yıl tıp hukuku günleri Dr. Hayrettin Dalokay anısına düzenlediğimiz program ile sürdürüyoruz. Dr. Hayrettin Dalokay’ın tıp fakültesinden mezun olduktan sonraki yaşamı, adli tıpla geçen bir ömür niteliğindedir. Bu barkovizyon sunumu için Dr.Hayrettin Dalokay’ın aile yaşantısı ile ilgili fotoğraf ve belgeleri oğlu Avukat Mustafa Dalokay’dan aldım, kendilerine bir kez daha teşekkür ediyorum.

Dr. Hayrettin Dalokay 1911’de Elazığ’da doğuyor. Babası Yusuf Ziya Bey, annesi Hayriye Hanım (Resim 1). Elazığ ve Diyarbakır’da öğrenim hayatı devam ediyor; ilkokulu Diyarbakır’da, ortaokulu Elazığ’da tamamlıyor. 1937’de Diyarbakır Lisesinden mezun oluyor. O zamanki karnesine baktığımızda, o dönemde felsefe, beşeri bilimler, hayvani-nebati bilimler, geometri, etnografya, yabancı dil gibi derslerin verildiğini de öğreniyoruz. İki diploma alıyorlarmış o zaman, biri lise bitirme diploması, diğeri ise olgunluk diploması (Resim 2).

Diyarbakır lisesinden mezun olduktan sonra, Leyli Tıp Talebe Yurdu öğrencisi olarak kayıt yaptırıyor. Tıp fakültesi döneminden tek hatıra fotoğraf karesi, “Bakırköy hariciye stajı hatırası” diye 1942 yılına aittir (Resim 3). 1943 yılında tıp doktoru diplomasını alıyor. Tıp fakültesi diplomasında o dönemin önemli bir isminin imzasını görüyoruz: Hasan Ali Yücel (Resim 4).

Tıp Fakültesinden mezun olduktan sonra Kasım 1943’de teğmen olarak askerlik eğitimine başlıyor ve Mayıs 1946’da terhis oluyor. Neredeyse 2.5 yıl askerlik yapıyor (Resim 5).

1946’da o zamanki adıyla İstanbul Adli Tıp Müessesesi’ne uzman yetişmek üzere asistan olarak tayin ediliyor (Resim 6). Bu eğitimini tamamladıktan sonra, “Adli Tıpta Yenilikler” isimli tezle ihtisasını tamamlıyor Sonuçta “adli tıp ve ruh hastalıkları” mütehassısı olarak diplomasını alıyor (Resim 7). Bugün adli tıp ve psikiyatri arasında bazı konularda bir alan tartışması vardır. Aslında

bizim adli tıbbın evveliyatı hep psikiyatri ile beraber olmuştur. Yine diğer ortak bir alan da, “patoloji” olmuştur. Bu alanlar aslında ülkemize hep iç içe bulunarak gelişmişlerdir.

Bu dönemde Dr.Hayrettin Dalokay öğretmen Bedia Hanımla evlenir (Resim 8, 9). Dr.Hayrettin Dalokay uzmanlık eğitiminden sonra Adli Tıp Müessesesi Kimyevi Tetkikler Şubesinde Grafoloji - Balistik ve Parmak İzleri Tetkikler Laboratuvarı'nda uzman hekim olarak göreve başlar. Daha sonra 1950 yılında Adli Tıp Müessesesi tarafından kriminal tetkikler konusunda uzman olarak yetişmesi için Roma Üniversitesi Adli Tıp ve Sosyal Tıp Bölümüne Prof. Cesare Gerin'in yanına gönderilir. Dalokaylar Roma'da iki yılı aşkın bir süre kalırlar (Resim 10). Roma Üniversitesi Adli Tıp ve Sosyal Tıp Bölümündeki eğitimini tamamlayarak jüri huzurunda sınavlarını başarı ile vererek sertifikalar alır. Bu eğitim sürecinde neler yaptığı tek tek ayrıntılandırılarak karnesine kaydedilmiştir (Resim 11). Örneğin otopsi ile ilgili bölümde, “Adli otopsilere günde 4 adet olmak üzere, incelemelere katıldı” şeklinde kürsü direktörünün imzaladığı notlar düşmüştür. Dr. Dalokay'ın Roma Üniversitesi Adli Tıp ve Sosyal Tıp Bölümündeki eğitim karnesinden, bu iki yılı aşkın süreçte “Belge İncelemeciliği” “Balistik” yanı sıra, “Adli patoloji” (Otopsiler) ve “Toksikoloji” alanında da ciddi bir eğitim almış olduğunu anlıyoruz (Resim 12, 13).

Dr. Dalokay'ın aldığı eğitimin dönüşte ülkemiz adli tıbbına ve adli bilimlerine katkısı büyük olmuştur. Sadece Adli Tıp Müessesesi değil, polis ve jandarma kriminal laboratuvarlarının da bu bilimsel katkılardan etkilenmiş olduğu anlaşılıyor. Hayrettin hocanın Roma Üniversitesi ile ilişkisinin daha sonra devam ettiğini Türkiye'deki akademik çalışmalarından anlayabiliyoruz. Dönüşte uzun süre Adli Tıp Müessesesi Fizik Dairesi Müdürlüğü görevini devam ettirmiştir (Resim 14).

Dr. Hayrettin Dalokay İstanbul Adli Tabipliğinde görev yapmakta iken; Üniversite ile devamlı olarak temas halinde olup yeni gelişmeleri ve görüşleri takip etmiş ve bilhassa Prof. Dr.Hikmet Yalgın ve Prof. Dr. Cahit Özen ile sıkı bilimsel iş birliği içinde bulunmuştur (Resim 15). Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Adli Tıp Kürsüsü kayıtlarda “*Adli Tıbbı ve bu bilim dalının kaynağı bulunan Adli Tıp Enstitüsüne bağlılığı Kürsüce göz önünde tutularak kendisine Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Adli Tıp Kürsüsünde öğretim görevlisi görevi teklif edilmiş ve Hoca bu görevi derhal kabul ederek 31.1.1977 yılında Adli Tıp Kürsüsünde Öğretim Görevlisi olarak Öğrencilerine bilhassa balistik ve grafoloji dallarında dersler vermeye başlamıştır*” denilmektedir (Resim 16).

1977-79 yıllarında tıp ve hukuk fakültelerinde balistik ve grafoloji konusunda dersler vermiş, aynı zamanda Adli Tıp Müessesesi Fizik İncelemeler Bölümünde ikinci görevle çalışmıştır. Döneminin İstanbul Savcılık ve Mahkemelerince en çok başvurulanan bilirkişilerinden biri olmuştur.

Tam gün yasasının çıkması ile üniversite öğretim üyeliğinden ayrılarak yeniden 16.8.1979 yılında Adli Tıp Müessesesi Fizik Tetkikler şubesine asaleten Müdür tayin edilmiş, 23.08.1984 tarihinde yaş haddinden emekli olmuştur.

Kürsü kayıtlarında emeklilik sonrası 13.05.1985 tarihinde sözleşmeli olarak tekrar çalışmaya başladığı, 27.10.1987 tarihinde hastalandığı ve 18.07.1987 tarihinde kaybettiğimiz not düşülmüştür.

Ülkemizde adli belge incelemeciliğinin ve adli balistik biliminin duayen ismi olan Dr. Hayrettin Dalokay'ın akademik yaşamında, beşi araştırma olmak üzere sekiz makalesi ve İtalyancadan çevrilmiş beş yazısı mevcuttur. Türkiye'de Adli Tıbbın ilk dergisi olan Adli Tıbbi Ekspertiz'in 1955'den itibaren başlayarak uzun süre ile çıkmasını ve böylece adli bilimlerle ilgili bilimsel makalelerin yayınlanmasını sağlamıştır (Resim 17).

ARAŞTIRMALARI:

- 1-Kız ve kadınlar arasında tefrik yapmak üzere meni antijenine karşı teşekkül etmesi ön görülen antikör aranması hususunda kobaylar üzerinde çalışmalar. Dr. Ahmet Şükrü Emet-Dr. Hayrettin Dalokay 1950, Türk Tıp Cemiyetinde Tebliğ.
- 2-Eroin alkaloidinin burun mukozasında tetkiki. Dr. Ahmet Şükrü Emet-Dr.Hayrettin Dalokay 1950, Türk Tıp Cemiyetinde tebliğ.
- 3- Adet kanı ile diğer kanların tefriki için mikro metod arsenik aranması. Dr. Ahmet Şükrü Emet-Dr.Hayrettin Dalokay 1950, Türk Tıp Cemiyetinde tebliğ.
- 4- Esrarkeşlerde ağızda canabin ve canabion alkaloidlerinin araştırılması. Dr. Ahmet Şükrü Emet-Dr.Hayrettin Dalokay 1950 Türk Tıp Cemiyetinde tebliğ.
- 5- Esrarkeşlerde tırnaklarda esrar mahmuzu araştırılması, Dr. Ahmet Şükrü Emet-Dr. Hayrettin Dalokay 1950, Türk Tıp Cemiyetinde tebliğ.

YAYINLARI:

- 1- Kriminalistik tetkikatta Eserden müessire. Adli Tıbbî Ekspertiz, 1955, Sayı Sayfa 27-29.
- 2- Parmak izi ile Hüviyet tayini. Adli Tıbbî Ekspertiz, 1955, Sayı 2, Sayfa 29-32.
- 3- Ölüler canlılara hizmet edebilir mi ? Adli Tıbbî Ekspertiz, 1955, Sayı 3, Sayfa 28-30.
- 4- Yeni doğan bir çocuğun ölümü münasebetiyle hazırlanan rapor örneği. Dr. A. Carella-Dr. Hayrettin Dalokay. Adli Tıbbî Ekspertiz 1956, Sayı 13-14, Sayfa 28-33, 11-14.
- 5- Ateşli silah yaralarında, yaradan mesafe tayini, silah tefriki usulleri. Adli Tıbbî Ekspertiz 1956, sayı 16, Sayfa 25-27.
- 6- Trafik kazalarında ekspertiz. Adli Tıbbî Ekspertiz, 1956, Sayı 17, Sayfa 27-31, Sayı 18, Sayfa 27-31.
- 7- Silah Muayenesi. Adli Tıbbî Ekspertiz. 1956, Sayı 18, Sayfa 18-26.
- 8- Yazı Ekspertizi. Adli Tıbbî Ekspertiz, 1961, Sayı 74, 75, 76, 77, 78- 1962, Sayı 85, Sayı 86, Sayı 87 ; Sayı 94; Sene 1963.

TERCÜME YAYINLARI:

- 1- Sağır ve Dilsizlerin Adli Tıp Cephesi, Ord. Prof. Dr. C. Gerin, Adli Tıbbî Eks (Mrtiz. Sene 1955, Sayı 4, 5, 7, 8, 9, 10 - Sene 1956, Sayı 11, Sayı 12.
- 2- El Yazıları Ekspertizi. Prof.Dr.F.Doraeniçi,Adli Tıbbî Ekspertiz.Sene 1956, Sayı 14,Sayfa 21-30.
- 3- Yıldırım ve Elektrik Çarpması.Ord. Prof.Dr.C.Gerin.Adli Tıbbî Ekspertiz.Sene 1956, Sayı 17,Sayfa 14-18.
- 4- Kanda Alkol tayini Üzerinde Toksikolojik Yeni araştırmalar. K.Abrest-Truffert. Adli Tıbbi J. ekspertiz. 1960, Sayfa 59, Sayfa 7-9.
- 5- Yazı Ekspertizi Hakkında. L. L. Lericeh. Adli Tıbbî Ekspertiz. Sene 1962, 76, 11-19.

İtalyanca ve Fransızca'yı iyi derecede bilen Dr. Hayrettin DALOKAY'ın bir oğlu (Av. Mustafa Dalokay) bir kızı (Sedef Kulaçoğlu) ve 4 torunu bulunmaktadır (Resim 18). Kendisinden çok şeyler öğrendiğimiz, ülkemiz adli tıbbına büyük katkılar sağlayan bu büyük adli tıp hocasını saygı ile anıyoruz (Resim 19, 20).

Av. Mustafa Dalokay'ın konuşması:

“Adli Belge İncelemeleri” konulu toplantıya katılan siz değerli konukları saygı ile selamlıyorum. Bu bilimsel toplantı vesilesi ile babam Dr. Hayrettin Dalokay'ın da anılıyor olmasından dolayı, Adli Tıp Uzmanları Derneğine, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalı mensuplarına, Adli Tıp Kurumuna, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsüne, İstanbul Tabip Odasına, İstanbul Barosuna ve Adli Belge İnceleme Derneğine aile adına teşekkür ediyorum. Vefatından 25 yıl sonra Adli Tıp camiasının Dr. Hayrettin Dalokay'a göstermiş olduğu kadirşinaslığa müteşekkirimiz.

Babam Hayrettin Dalokay'ın yaşamında 45 yıl Adli Tıba hizmet ile geçmiştir. Ancak burada bir hususa değinmeden geçemeyeceğim. Adli Tıp Dr. Hayrettin Dalokay'ın hayatında başlangıçta pek de bilinçli bir seçim olmamıştır. Devletin başarılı öğrencilerini mezuniyet sonrası ihtisas için yurt dışına göndereceği vaadi üzerine çok çalışıp iyi derece ile mezun olan ve tıbbın başka dallarında ihtisası planlayan babam Dr. Hayrettin Dalokay önce Sağlık Bakanlığı değil, Adalet Bakanlığı emrine verilir ve arkasından da İtalya'ya Adli Tıp ihtisası yapması için gönderilir. Babam Adli Tıbbı çabuk benimsemiş, gönül vermiş çok çalışmıştır. 1950 yılında Roma Üniversitesi Adli Tıp Sosyal Tıp Enstitüsü Direktörü Prof. Dr. Cesare Gerin babama hangi dalda çalışmak istediğini sorduğunda babam Adli Tıp diye cevap verir. Direktör Adli Tıbbın çok sayıda alt dalı olduğunu, bunlardan birini seçmesi gerektiğini söylediğinde babam şaşırmıştır. Roma Üniversitesi Adli Tıp ve Sosyal Tıp Enstitüsünde Dalokay iki yılı aşkın süre ile çalışır, Jüri önünde tezini savunur, yeterlik sertifikasını alarak 1953 yılında Yurda döner.

Adli Tıp Müessesine “Fizik Tetkikler Şubesi” Müdürü olarak tayin olur. Suç aletlerinin incelendiği Grafoloji bölümlerini geliştirmeye çalışır. Bu ilk Müdürlüğü 1960 sonuna kadar sürer. Müdürlük görevini sürdürürken Dr. Dalokay 1955 yılı Mayıs ayından itibaren her şeyi ile bizzat kendisinin ilgilendiği Türkiye’de alanında ilk olan aylık Adli Tıbbi Ekspertiz Dergisini yayınlamış, 1961 yılı Temmuz ayında 74 üncü sayısında yayın hayatı biten Dergide ceza hukukçuları Adli Tıp mütehassısları, bilim adamları çeşitli makaleler yayınlamışlardır.

27 Mayıs 1960 ihtilali sonrası açığa alınanlar arasında babam da vardır. (1957 yılı seçimleri akşamı sayılmış oy pusulalarının toplandığı Gaziantep Adliyesi binasında çıkan yangında bir bekçinin hayatını kaybetmesi olayında, yangının kasten çıkarıldığı iddiası üzerine yapılan soruşturmada Dr. Hayrettin Dalokay resmi bilirkişi olarak görevlendirilmiş, bekçinin ölüm sebebinin karbonmonoksit zehirlenmesi olduğuna dair heyet raporu düzenlenmiştir. Konu 1960 darbesi sonrasında yeniden gündeme getirilmiş, dönemin Demokrat Partili İçişleri Bakanı Dr. Namık Gedik ve diğer bürokratlarla birlikte Dr. Hayrettin Dalokay'da kendisini açığa alınanlar arasında bulmuştur.) Açığa alındığı 1961-1962 yıllarında Dr. Dalokay İstanbul Adliyesinde bilirkişilik görevine ağırlık vermiş, özellikle ceza davalarında adaletin gerçekleşmesinde mahkemelere katkıda bulunmuştur. Antep olayları ile ilgili soruşturma sonucunda suç teşkil eden herhangi bir fiile rastlanmayınca verilen takipsizlik kararı sonrası 1963 yılında Dr. Hayrettin Dalokay Adli Tabip olarak İstanbul'da göreve başlar. Dr. Mehmet Dinçer ve Dr. Lütfü Tuncay ise diğer Adli Tabip arkadaşlarıdır. Bugün için anlaşılmaz görülse de 1970'li yılların sonuna kadar Adli Tabiplik görevi nerede ise haftanın 7 günü 24 saatlik çalışmayı gerektirmekteydi. Üç Adli Tabip Avrupa Yakasında bir Adli Tabip ise Anadolu Yakasında Kadıköy'de görev yapmaktaydı.

Adli Tabip olarak çalışmanın yanı sıra Dr. Dalokay ilmi çalışmalarına da devam ederek, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Adli Tıp Enstitüsünün daveti üzerine 31 Ocak 1977 tarihinden itibaren Adli Tıp Ana Bilim Dalı'nda öğretim görevlisi olarak tıp öğrencilerine özellikle balistik ve grafoloji dallarında ders verdi. 1979 yılında Dr. Dalokay Adli Tıp Müessesesi Fizik Tetkikler Şubesine Müdür olarak geri döndü. Bu tarihten yaş haddinden emekli olduğu 23.08.1984 tarihine kadar, önceki dönemlerde olduğu gibi, bu Şube'de dirayetle çalışmış Adli Tıp ile ilgili genç elemanların yetişmesinde gayret

göstermiştir. Akademik hayatında gerek diğer öğretim üyeleri ile ortaklaşa gerekse tek olarak Adli Tıpla ilgili çok çeşitli konuda eser vermiş, tebliğler sunmuş, İtalyanca'dan tercüme yapmış Adli Tıbbi Ekspertiz Dergisinde çeşitli makaleler yayınlamıştır.

İtalyanca ve Fransızca bilen Hayrettin Dalokay iki çocuk ve dört torun sahibi olmuştur. Memleketi Pertek ve Elazığ tutkunuydu. Tüm izin ve tatillerini memleketinde geçirirdi. Hayranı olduğu özgün Harput musikisinin icra olunduğu Elazığ gecelerini kaçırmadan takip ederdi. Emekli olduğu 1984 yılından kısa bir sayılabilecek bir süre sonra 18 Temmuz 1988 tarihinde Dr. Hayrettin Dalokay vefat etmiş, Adli Tıpla dolu bir ömür son bulmuştur. Evlatları olarak kadirşinas Adli Tıp camiasına tekrar en içten teşekkürlerimizi sunarız. 27 Eylül 2013, İstanbul.

Psikolog Sadık Güray Akın'ın konuşması:

Özellikle bana Sn. Dr. Hayrettin Dalokay hakkında konuşma fırsatı verildiği için teşekkür ederim. Hayrettin Hocayla ilk karşılaşmamızda aydın, son derece zeki ve nüktedan, bilgili ve yardımsever bir insan olduğunu anladım. İlk görüşmemizde İtalya'da ihtisas yaptığını, Adli Grafoloji konusundaki hocasının Psikolog Kökenli bir profesör olduğunun, başka meslek gruplarından değerli uzmanların çalışmakta olduğunu belirtmekle birlikte esasen Fizik İhtisas Dairesi Grafoloji bölümündeki çalışmaların hekimlerce yapılması gerektiği düşüncesinde olduğunu anlattı.

Fizik İhtisas Dairesi'nde "Uzman Adayı" olarak çalışmaya başladığımda Hayrettin Hoca'nın bu görüşlerini sık sık dile getirdiğine tanık oldum. Sayın hocamız Fizik İhtisas Dairesinde incelenen olguları "mikrop" metaforu ile açıklamaktaydı. İlk duyduğumda biraz yadırgadığım bu benzetme tarzının zaman içinde belirli bir gerçekliği yansıttığını anladım. Birincisi olguların incelenmesi adeta bir mikrobun doğasını araştırırken gösterilmesi gereken bilimsel dikkat, özellikle ayrıntılara yönelen özenli ve titiz bir çalışma gerektirmekteydi. İkincisi grafolojik fenomenler ölü ve statik olgular değil, vital değerleri olan insana özgü davranışlardı. Kısa bir süre içinde Sn. Hayrettin Dalokay'ın Adli Tıp Kurumu Fizik İncelemeler İhtisas Dairesi'ni yöneten bir bürokrat olmadığını, bildiklerini esirgmeden öğreten titiz bir bilim insanı olduğunu anladım.

Sayın Hayrettin Dalokay'ın bize öğretmeye çalıştığı şey neydi? Bunların bir kısmına yukarıda değinildi, ancak konu daha detaylı bir şekilde ele alındığında şunlar söylenebilir: Bilirkişilik son derecede sorumluluk gerektiren bir görevdir. Yapılan hatalar bir insanın yaşamını etkileyen çok önemli sonuçlar doğurabilmektedir. Bu itibarla sıfır hataya yönelen titiz ve bilimsel çalışmalar gerekmektedir. Bu nedenle bilirkişi literatüre hakim olmalı, yeni bilimsel gelişmeleri özenle izlemelidir. Bilirkişi yaptığı işin gerektirdiği sorumluluk nedeniyle özgür ve rahat olmalıdır. O gün halledemeyeceği ciddi bir problemi varsa rapor oluşturmayı ertelemelidir. O dönem çalışan arkadaşlar bilirler sayın hocamız yine metaforik bir anlatımla "Ayakkabınız sıkıyorsa o gün rapor yazmayın" şeklinde konuşmaktaydı.

Bilirkişi yine aynı sorumluluk gereği asla ve asla taraflı davranmamalı, muhtemel baskılara boyun eğmemeli, dürüstlüğü vazgeçilmez bir ilke olarak yaşamalıdır. Tanıdığı bir kişiyle ilgili bir dosya karşısına çıktığında kesinlikle bu dosya ile ilgili rapor hazırlamamalıdır. Bu genel doğrular çerçevesinde Sn. Hayrettin Dalokay'ın başkanlığında yaptığımız çalışmalar her zaman konu ile ilgili bilgiler edindiğimiz verimli bir ortam içinde gelişmiştir. Kendisine danışıldığı zaman uzun uzun görüşlerini aktarır, bunu geçmiş deneyimlerinden örneklerle tatlı bir sohbet ortamı yaratarak gerçekleştirirdi. Espriyi kişiliği nedeniyle öğretirken asla karşındakini sıkımadı.

Rahmetli hocanın odasını yoğun dosyalar arasında her zaman yer alan grafolojinin temel kaynaklarını, zaman zaman literatürden verdiği örnekleri içeren kitaplarla hatırlarım. Bir dosya ile

ilgili kendisinden görüş istediğimde hem dosyadaki problem hallolur, hem de yeni bir bilgi edinerek dönerdim.

Sırası gelmişken şunu da belirtmek isterim. Sayın hocamız İtalya’da ihtisas yapmış batı düşüncesine vakıf bir aydın aynı zamanda da Elazığ’lı bir Anadolu insanıydı. Bu özelliklerini şahsiyetinde bütünleştirmiş, asla kimlik problemi yaşamadığını düşündüğüm ender insanlardan biriydi. Bu özelliğinden dolayı her insanla çok rahat diyalog kurabilen, insanlar arasında ayırım yapmayan bir kimseydi.

Sayın Hayrettin Dalokay’ın adli grafoloji konusunda bize öğrettikleri kurumsal anlamda da varlığını sürdürmektedir. Yazı ve imza parametreleri olan tersim tarzı, işleklik derecesi, meyil ve istikamet, seyir, sürat, istif, itiyatları ve tazyik vasıfları bugün Yargıtay içtihatlarında yer almaya devam etmektedir. Hayrettin Hoca bu parametrelerin tümünün tek tek irdelenmesini isterdi. Ancak imza ve yazı olgularını dinamik fenomenler olarak da değerlendirdiğinden şekli benzerliklerle asla yetinmez, vital değerler olan işleklik derecesi, sürat ve özellikle presyon varyantlarına ayrı bir önem atferdi. Bu nedenle inceleme yöntemi olarak grafolojik, grafometrik ve kaligrafik metotları birleştirmiştir. Sayın hocamız eksik belgelerle inceleme yapılmasının yanıltıcı sonuçlar doğuracağını düşünürdü. Bu nedenle belge tanzim tarihinden önce ve sonraki tarihleri taşıyan yeterli miktarda belge temininin gerekli olduğunu, mukayese belgeler yetersizse uygun mukayese belge istenmesinden kaçınılmaması gerektiğini belirtir, yeterli özellik ve miktarda mukayese belge temini durumunda öncelikle mukayese belgeleri kendi aralarında değerlendirip kişinin kendine özgü grafolojik alışkanlıklarını tespit ederek, inkar edilen yazı ve imzada bu özelliklerin yer alıp almadığını irdelerdi. Yazı ve imza olgularının kısmen de olsa değiştirilebilir özellikte olduklarını unutmamamız gerektiğini, ancak deneyimli bir uzmanın yeterli mukayese belge çerçevesinde şahsın değiştiremediği grafolojik unsurları araştırması gerektiğini, konu dışı insanların göremediği ayrıntılardan yola çıkarak sonuç alınabileceğini belirtirdi. Ancak bir sonuç verilebilmesi için gerçekten güçlü kanıtlar arar, kanıtlar yetersizse hatalı olma ihtimali olan bir sonuç bildirmek yerine, tespitin imkansız olduğu yönünde rapor tanziminden kaçınmazdı.

Sn. Hayrettin Dalokay’ın özetlemeye çalıştığım özellikleri bilimsel bir gelenek olarak varlığını sürdürmektedir. Sayın hocamız dünyada iz bırakan bir yaşam sürdürmüştür kuşkusuz. Ruhü şad olsun. Teşekkürlerimi sunarım, saygılarımla.

3.TIP HUKUKU GÜNLERİ PANEL

ADLİ BELGE İNCELEMECİLİĞİNİN DÜNYA VE TÜRKİYE’DEKİ TARİHSEL GELİŞİMİ *Doç. Dr. Rıza YILMAZ*

Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı /Adli Belge İnceleme Derneği (ABİDER)

Milattan 11.000 yıl önce son buzul çağının sona erdiği ve dünyanın birkaç bölgesinde insanların yerleşik hayata geçerek köy hayatını başlattığı bilinmektedir. Yerleşik hayata geçişle yiyecek üretimi başlamış ve belki de son birkaç binyılın en önemli icadı olan yazıya giden yol açılmıştır. Diğer bir deyimle insanlık tarihinde yazı ancak yiyecek üretiminin en erken başladığı yerlerde ortaya çıkmıştır. Yerleşik hayatın bir sonucu yiyecek fazlasının depolanmaya elverişli olmasıdır. Ancak depolanan yiyecek korunamayacaksa depolanmanın bir anlamı olmaz. Yiyecek üretmeyen ancak başka alanlarda uzman olup kasabada yaşayan kişileri besleyebilmek için yiyeceklerin depolanması çok önemlidir. Böylece tam zamanlı uzmanlar ilk kez yerleşik toplumlarda ortaya çıkmıştır. Bu uzmanlar iki türdür, biri krallar diğeri ise bürokratlardır. Yiyecek bir kez

depolanmaya başlanınca siyasal bir seçkinler sınıfı başkalarının ürettiği yiyeceğin denetimini eline geçirir ve vergi alma hakkını elinde tutar. Vergi yoluyla oluşturulan yiyecek stoku kral ve bürokratların yanı sıra tam zamanlı başka uzmanları beslemeye de yarar. Sürekli bir ordu, din adamları, zenaatkarlar ve diğerleri bu yiyeceklerle beslenir.

Yazı ile hükümdarların buyrukları iletiliyordu. Önceki yolculuklar sırasında hazırlanmış haritalar ve sefer talimatları ile sefer hikayeleri, kaşifleri hangi zorlukların beklediğini bildiriyor sonuçta kurulan imparatorluklar yazının yardımıyla yönetiliyordu. Okuryazarlık öncesi toplumlarda da bilgiler sözel olarak aktarılıyordu ancak yazı ile bu aktarım daha ayrıntılı, daha sağlıklı ve daha inandırıcı bir biçimde yapılmıştır.

Yazı, pek çok durum ve olgunun açıklıkla algılanması ve kavranması, sağlıklı biçimde yeniden hatırlanması ve güvenilir biçimde bir yerden bir başka bir yere ya da bir kişiden bir başka kişiye aktarılabilmesini olanaklı kılan çok önemli bir tekniktir.

Yazı, pictogramlardan, (resim yazılar) ideogramlara (düşün yazılar), phonogramlara (ses yazılar) ve alfabeğe doğru kendi evrimini geçirmiştir. Çünkü zamanla karmaşıklaşan toplumsal hayat ticaretten yönetime pek çok faaliyetin kayıtlarının tutulmasını zorunlu kılmıştır. Tüccarlar arasındaki sözleşmeler, ülkeler arasındaki antlaşmalar, toplumlar içinde yazılı yasalar konulması zorunluluğu, uygarlık geliştikçe yazıyı kaçınılmaz bir kültürel olgu olarak ortaya çıkarmıştır. Bu zorunluluklar bir yandan da yazının gelişmesini beraberinde getirirken sahtecilik olayının da gelişmesine katkıda bulunmuştur. Alfabetik yazıya evrimin, özel mülkiyetin, özellikle de ticaret ilişkilerinin artışının, tacirler sınıfının doğuşunun sonucu olmuştur.

Tarihsel bulgular, sahtecilik olayı ve bununla ilişkili belge sahteciliğini, yazının gelişmesi kadar eski dönemlere uzandığını göstermektedir. Adli belge incelemesi, araştırma veya soruşturma konusu olmuş belgeler üzerinde çalışmalar yapan multidisipliner bir uzmanlık alanıdır. Adli belge incelemelerinin, günümüzde teknolojideki yeniliklere bağlı olarak kolaylaştığı düşünülse de, gelişen teknoloji yeni zorlukları da beraberinde getirmiştir. Bunun nedeni günümüzde yine teknolojiye bağlı olarak sahtecilik yöntemlerinin de aynı hızla gelişmesidir. Belgelerin hazırlanmasında kullanılan yöntemlerin yanında, materyallerde de zaman içerisinde seri değişiklikler oluşmuştur. 21. Yüzyıla yeni girmiş olmamıza rağmen her geçen yıl adli belge incelemeciliğinde önemli değişiklikler ve gelişmeler olmaktadır.

A) Belge İncelemeciliğinde Tarihsel Süreç:

Yirminci yüzyıla gelinceye kadar adli belge incelemeciliğinde kaydedilen teknolojik gelişmelerin, ancak sınırlı bir yer tuttuğu söylenebilir. Kağıt, kalem, mürekkep gibi temel malzemelerden başlayarak daktilo, fotoğraf makinesi, kamera gibi aletlerin yanı sıra son yüzyılda elektronik sayısız aletin de kullanımı ile adli belge incelemeciliğinin kapsamı giderek zenginleşti ve karmaşık hal aldı. Teknoloji ile birlikte yeni yeni sorunlar adli belge incelemeciliğini önemli bir çalışma ve bilim haline getirdi.

İnsanoğlu 17000 yıl önce mağara duvarlarına düşüncelerini ilk kez resim olarak yaptı. Milattan önce 4000 yılında yazı ağır killi tabletlere yazıldı. Daha sonra odun, taş, seramik, kumaş, ağaç kabuğu, metal, ipek, bambu, ağaç yaprakları ve papirüs bitkisi yazı yazma yüzeyi olarak kullanılmışlardır.

1) İnsanlığın kaderini etkileyen buluş: kağıt

Yazılı iletişim, yüzyıllar boyunca uygarlığın merkezinde yer almıştır. Yazının çok önceleri bilinmesine ve kullanılmasına karşın, gelişmeler sınırlı kalmış; ancak kâğıdın bulunması ile birlikte insanlar arasında haberleşme ve iletişimin hızla yayılma olanağı doğmuştur.

Kâğıt Çin imparatorluk sarayının bir memuru olan Çinli Ts'ai Lun tarafından 105 yılında icat edilince en önemli kayıtlar artık kâğıtlara yazılmaya başlanmıştır. Kağıt kullanımı Çin'de ikinci yüzyılda yaygınlaştı ancak kağıt yapım tekniğini uzun süre sır olarak sakladılar. 751 yılında bazı Çinli kağıtçılar Araplar tarafından esir alınınca kısa süre içerisinde hem Semerkant'ta hem de Bağdat'ta kağıt üretilmeye başlandı.

Kâğıt yapımı Araplardan İspanya ve İtalya üzerinden Avrupa'ya 12. yüzyılda ulaşmıştır. Böylece Avrupa'da uygarlık önemli gelişmeler kaydedebilmiştir. 1448 yılında Alman Johannes Gutenberg buluşların ve fikirlerin yayılmasını kolaylaştıran matbaa ile baskıyı icat. Kağıt, üretim tekniği açısından, asıl gelişmesini Avrupa'da ve kapitalizmin gelişmesine paralel olarak ortaya koymuştur. Temelde tüccar kültür olmak üzere, matbaanın icadı, okuma alışkanlığının gelişmesi ve kâğıdın ulusal- uluslararası ticaretin önemli bir ögesi oluşu, kâğıdın ve kağıt üretiminin gelişmesini belirlemiştir.

Matbaanın icadı ve çok kısa bir sürede yaygınlaşması kâğıda muazzam bir talep yaratmıştır. XVI. yüzyılın hemen başında, yani matbaanın icadından sonraki yaklaşık yarım yüz yıl içinde Avrupa'da toplam tirajı 15 milyonu aşan 35.000 kadar kitap basılmıştır. Kitabın ucuzlaması ve bollaşması, okuma ve kitaba sahip olma alışkanlığını beraberinde getirmiştir. Böylece Avrupa toplumsal sahnesine yeni çıkmakta olan burjuva için kitap bir statü sembolü olmuştur.

1800'lü yılların başlarında, Fransa'da Nicholas-Louis Robert; "fourdrinier" adlı makineyi icat edince seri kâğıt üretimi başladı. Ardından, kağıt yapımında ağaç liflerinin kullanımı başladı. 1866 yılında kimyasal yoldan "sulfite pulping" (kağıt hamuru üretimi) ile ağaçtan kağıt hamuru işlemi gerçekleştirildi. 1937 yılından itibaren "kraft pulping"(kağıt hamuru üretimi) sistemi, en üstün kimyasal işlem oldu ve halen bu üstünlüğünü devam ettirmektedir. Günümüzde kağıt pek çok üründe bulunmaktadır.

1. Alfabenin doğuşu

Elamlılar (İran'ın güneybatısı), Hititler (Anadolu), Hurriler(Kuzey Suriye) ve Kenanlılar (Filistin ve Fenike'de) diplomatik ve ticari yazışmalarının yanı sıra edebiyat ve din metinlerinde de Mezopotamya dilini ve yazısını kullandılar. M.Ö. XIV. Yüzyılda Ugaritliler, 27 sessiz ve 3 sesliden oluşan alfabelerini yazıya geçirmek için sadece 30 işaretlik basit bir çiviyazısı kullandılar. Fakat bunlardan hiç biri yaygınlaşmadı. Alfabeye dayalı yazı sistemi Fenike kıyılarından başlayarak genelleşti ve Milattan önce 1700 yılında Fenike krallığı 22 harfli alfabe kullandı.

2. Paranın icadı

Para icat edilmeden önce, deniz kabuğundan kıymetli metallere kadar çeşitli mallar değişim aracı olarak kullanılmıştır. M.Ö. 118 yılında Çinliler deri para kullanmışlardır. İlk kağıt para M.S. 806 yılında yine Çin'de ortaya çıkmıştır. Batıda kağıt paraların basılması ve kullanılması 17 nci yüzyılın sonlarına rastlamaktadır. İlk kağıt paranın 1690'lı yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde Massachusetts Hükümeti, İngiltere'de ise "Goldsmiths" ler tarafından basıldığı ve dolaşıma çıkarıldığı, 1694 yılında İngiliz Merkez Bankası ve daha sonra diğer ülke merkez bankalarının kurulması ile de yaygınlaştığı görülmektedir. 1107 yılında Çinliler sahte kağıt parayı azaltmak için çok renkli baskılamayı icat etti.

Evrakta güvenlik unsurları ve fligran

Filigran, kağıt imalının ıslak aşamasında, merdanelerden birisine sarılmış ince metal figürler yardımıyla kağıdın o bölgedeki liflerinin kenara itilmesi ve o bölge lif içeriğinin azaltılmasıdır, böylece kağıt, ışığa tutulduğunda fligranlı bölgenin ışığa karşı daha fazla geçirgen olması esasına dayanan bir güvenlik unsurudur. Günümüzde de kağıtlarda güvenlik unsuru olarak kullanılan fligran 1276 yılında ilk kez Fabriano Mills tarafından icat edildi. Filigran sayesinde kağıdın ne zaman, ve hangi üretici tarafından üretildiği ortaya konabilmektedir. Çünkü kağıdı üreten imalatçı, yaptığı üretimi ne zaman, nasıl bir metot kullanarak, kağıt hamurunun içerisine ne tip maddeleri hangi oranda ilave ettiğini, piyasaya hangi yıl sürdüğünü, kimlere verdiğini ve ne miktarda ürettiğini bu fligranın içine ayrıntılı olarak kaydedebilmektedir. Daha sonraları ise para ve pasaport gibi değerli evrakların güvenlik unsurlarına fligranın yanı sıra mikro baskı, emniyet şeridi, çift renkli mürekkep, hologram, intaglio baskı, Uv duyarlılığı, UV ışığına hassas motif gibi özellikler ilave edildi.

Kalemin kullanılmaya başlanması ve daktilonun bulunuşu

Dolma kalem kullanımı yüzyıllar öncesine dayanır. Ucu sivri bir çubuk, mürekkebe batırılarak yazı yazılmaya çalışılırdı. Mürekkebin dağılma sorunu ve kurummasının uzun vakit alması gibi sebeplerin yanı sıra yazı yazmak da oldukça zordu. 1780 yılında İngiltere'de Samuel Harrison ilk çelik dolma kalemi yaptı. En önemli ilerlemeyi John Scheffer'in 1819 yılında geliştirdiği kalem yapmıştır. 1888 yılında ilk tükenmez kalem patenti John Leod tarafından alındı.

1714 yılında Henry Mill daktilonun temel prensiplerini tanımladı. İlk yapılışı 1839'da Teroitli William Austin Burt tarafından gerçekleştirildi. Tipograf adı verilen bu makine elden daha yavaş yazıyordu. Bundan sonraki denemeler pek başarılı olamadı. Aradan 40 yıl geçtikten sonra Sholes 1868'de ilk pratik daktiloyu yaptı. Remington'un 1878'de yaptığı daktilo ise bir dikiş makinesinin üzerine yerleştirilmişti. Şaryo dikiş makinesinin pedalına benzeyen bir pedalla döndürülüyordu. Makine ise silik ve büyük harf yazabiliyordu. Bu mahsurlarının yanında büyük ve pahalı olması piyasaya sürülmesine engel oldu. Remington, Royal Smith gibi Amerikan firmaları yanında İtalyan Underwood-Olivetti, Alman Olympia, Adler ve Triumph ve İsveç Facit firmaları da daktiloların yapımında görülen çeşitli kusurları yavaş yavaş düzelterek bugün kullanılan daktiloya benzeyen makineler yaptılar. 1872 yılında Christopher Latham daktiloyu 52. kez geliştirdi, bu ilk pratik ticari makineydi.

1. Faks makinesinin doğuşu

Faks, var olan telefon hatlarından yararlanarak, karşılıklı iki tarafta bulunan faks makinesi ile, resim, yazı, grafik vb. verilerin, ses sinyalleri halinde hızlı bir şekilde aktarımını sağlar. 1843'te Alexander Bain tarafından patenti alınmış olup, 1851'de Frederick Bakewell tarafından Büyük Londra Fuarında sergilenmiştir. 1865 yılında Fransa'da Giovanni Caselli tarafından ilk ticari kopyalama sistemi olan faks icat edildi. Günümüz tasarımına, 1924'te Amerikan Radio Corporation of America (RCA) şirketinden Richard H.Ranger'in araştırmaları sonucunda ulaşılmış olan aygıtlarla, 24 Kasım 1924'te New York'tan Londra'ya bir fotoğraf aktarılmıştır.

2. Bilgisayarın keşfi

Bazı kaynaklara göre bilgisayarın tarihi 2000 yılı kadar önce abaküsün icadıyla başladı. İlk sayısal mekanik hesap makinesi, 1642'de Blaise Pascal tarafından geliştirildi. Pascal, toplama ve çıkarma işlemi yapabilen bu makineyi vergi tahsildarı olan babasına yardımcı olmak için tasarlamıştı.

Çağdaş bilgisayarların tarihi 5 döneme ayrılarak incelenmektedir. 1. kuşaktan 5. kuşağa kadar isimlendirilmektedir. Büyük aygıtlardan, transistör kullananlara, tüm devre bilgisayarlarından günümüz programlarını kullanan bilgisayarlara kadar farklılık arz etmektedir.

3. İnternetin keşfi

1962 yılında J.C.R. Licklider, Amerika'daki Massachusetts Institute of Technology'de (MIT) "Galaktik Ağ" kavramı ile interneti tartışmaya açtı. Licklider, bu kavramla küresel olarak bağlanmış bir sistemde isteyen herkesin herhangi bir yerden veri ve programlara erişebilmesini ifade etmişti. Aynı yıl Licklider, Amerikan Askeri araştırma projesi olan İleri Savunma Araştırma Projesi'nin (DARPA - Defense Advanced Research Project Agency) bilgisayar araştırma bölümünün başına geçti. Burada çalışırken ARPANET isimli projeyi gerçekleştirdi ve bu proje çerçevesinde ilk bağlantı 1969 yılında dört merkezle [University of California at Los Angeles, Stanford Research Institute, University of Utah ve University of California at Santa Barbara] yapıldı ve ana bilgisayarlar arası bağlantılar ile internetin ilk şekli ortaya çıktı.

İnternetin geliştirilmesinin ana fikri, soğuk savaş döneminde olası bir nükleer saldırıda iletişimin zarar görebileceği varsayımından hareketle, böyle bir durumda dahi haberleşmenin kesintisiz olarak devam etmesi düşüncesinden doğmuştur. Doğal olarak internet ilk dönemde askeri amaçlar için kullanılmıştır. İnternet, birçok bilgisayar sisteminin birbirine bağlı olduğu, dünya çapında yaygın olan ve sürekli büyüyen bir iletişim ağıdır. Bilgisayarın kullanımı yaygınlaştıkça internetin kullanımı da yaygınlaştı, hatta son zamanlarda internetin yaygınlaşması ve popülerliği bilgisayarın kullanımını geçti.

4. Tarihsel sürecin adli belge incelemeciliğine yansması

Yazı ve belge incelemeciliğinin tarihi doğaldır ki yazının tarihi ile başlar. Bu konuda, çok eski dönemlere ait sınırlı veriler bulunmasının nedeni yazı, teknoloji ve haberleşmedeki gelişmelerin 17. yüzyıldan itibaren gelişmeye başlamasıdır.

Fransa'da Albay Sandherr tarafından ordu personelleri arasında Almanlar için casusluk yapan biri olduğu düşünülen Dreyfus'un tutuklanmasına karar verilir. Emile Zola gibi artist ve entelektüeller Dreyfus'a destek olur, kendisinin suçlandığı el yazısının sahte olduğuna karar verilir dolayısıyla suçsuz olduğu anlaşılır 1899 yılında Cumhurbaşkanı Émile Loubet, Dreyfus'dan özür dileyip onu serbest bırakır.

ABD'de 19. yüzyılda, farklı-açık bir disiplin olarak el yazısından tanıya gitme yöntemini kullanmaya başlayan Albert S. Osborn, belge incelemeciliğinde kitap yazmış ilk isimdir.

Adli belge incelemesi, 20. yüzyıla kadar çoğu olayda, kanıt elde etmek için kullanılan bir araç olarak kalmıştır. Uzun süre düşük dereceli bir kanıt olarak kabul edilmiştir ancak 1913 yılında Amerikan Kongresi, mahkemelerde el yazısını kanıt olarak kabul eden bir kanun çıkarmıştır.

Ülkemizde Çanakkale Savaşı sırasında araç lastiği almak için ihtiyat zabiti Mehmet Muzaffer tarafından bir gecede (1916 yılı baharı) yapıp İstanbul'da bir tüccara verilen 100 kaime Türkiye'nin "ilk" sahte parasıdır. Alay Komutanlığı'nın kamyon ve otomobil lastiği ile diğer bir takım malzemeye ihtiyacı vardı. Bunlar ise ancak İstanbul'dan sağlanabilirdi. O yıllarda İstanbul'da otomobil ve kamyon nadir rastlanan vasıtalar. Bunların lastikleri de yok denecek kadar azdı ve

karaborsaydı. Muzaffer aramaları sonucu Karaköy' de istediklerini buldu. Fiyatlar bariz yüksekti, ancak fazla seçenek yoktu. Tüccarla anlaşmaya vardı. Lazım gelen parayı almak üzere Erkan-ı Harbiye'ye gitti. Elindeki tezkereyi tediye merciine havale ettiler. Muzaffer yaşlı bir kaymakam Yarbayın huzuruna çıktı. Kaymakam uzatılan tezkereyi okudu. Karşısında hazırolda duran ihtiyat zabıtine baktı ve ne alınacağını sordu. "Oto kamyon lastiği" cevabı verilince bir an durdu. Sonra Muzaffer'e: "Ben askerin ayağına postal, sırtına kaput alacak parayı bulamıyorum. Sen otomobil lastiğinden bahsediyorsun. Haydi yürü git, para mara yok" şeklinde yanıt verdi. Ne yapacağını düşünürken aklına bir çare gelir. Gider satıcıya ertesi sabaha malzemeleri hazırlamasını ve kendisinin altın para yerine kağıt para getireceğini bildirir ve tüccar da bunu kabul eder. Ertesi sabah Muzaffer, Merkez Kumandanlığından sağladığı araba ve neferlerle tüccarın dükkanına gider. Tüccar malları hazırlamıştır. Mallar arabaya yüklenir ve Muzaffer kendisinin hazırlamış olduğu bir yüzlük kaimeyi (yüz liralık kağıt para) tüccara verir. Malzemeler dubada bağlı gemiye aktarılır ve az sonra da gemi Çanakkale'ye gider. Üç gün sonra tüccar elindeki yüzlük kaimeyi bozdurmak üzere Osmanlı Bankasına gider. Altın para alamaz çünkü tüccarın elindeki kağıt para sahtedir (Resim 1).

Resim 1. Türkiye'deki ilk sahte para.

Günümüzde, diğer tüm bilimlerde olduğu gibi belge inceleme gittikçe artan bir şekilde bilgi ve tekniğin kullanımını içermektedir. Buna bağlı olarak da karşılaşılan sorunların türü ve kapsamı çok değişmiştir.

Ülkemizde Adli belge incelemeciliği konusunda cumhuriyet öncesi döneme ait önemli bir belgeye veya bilirkişilik konusunda herhangi bir kurumsal faaliyete rastlanmamaktadır. Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasından 5 yıl sonra 1928 yılında harf devrimi ile eski alfabe olan Arapça bırakılmış yerine Latin alfabesi kullanılmaya başlanmıştır. 1934 yılında soyadı kanunu kabul edilerek imzaların nasıl atılması gerektiği belirtilmiştir.

A) Adli belge incelemeciliği ile ilgili dergi ve kuruluşlar

Adli belge inceleme konusunda ortaya çıkan dernek, akademi ve uzmanlık alanı ile ilgili boardlara ilave olarak kendi dergileri de yayın hayatına girmiştir.

1. Adli belge incelemeciliği ile ilgili dergiler

"Journal of Criminal Law and Criminology" 1910 yılında yayın hayatına başlayan bir dergidir. "The American Journal of Police Science" 1930 yılında yayın hayatına başladı ve kısa süre sonra "Journal of Criminal Law and Criminology" ile birleşti. 1956 yılında Amerikan Akademisi, "Journal of

Forensic Sciences” dergisini yayınlamaya başladı. Bu dergi bu alandaki tüm disiplinleri içermesi dolayısıyla en önemli yayındır. İngiltere’de 1959 yılında “Journal of Forensic Science Society” yayın hayatına başladı. Daha sonraki yıllarda konu ile ilgili İngilizce ve diğer yabancı dillerde yayınlanan dergiler, belge incelemeciliği konusunda önemli katkı sağladılar. Ülkemizde de özellikle adli tıp dergilerinde daha fazla olmak üzere belge inceleme ile ilgili yayınlar yapılmaktadır.

2. Adli belge incelemesi ile ilgili kuruluşlar

Adli Belge İncelemeciliğinin bir bilim haline gelmesini sağlayan Osborn’un öncülüğünde dünyada ilk kez “Amerikan Adli Belge İncelemeciler Kurulu” 1942 yılında kuruldu. 1948 yılında St. Louis’de yapılan bir adli bilimler toplantısında, Amerikan Adli Bilimler Akademisi’nin formasyonu oluşturuldu. Belge incelemeleri ile ilgili ilk uluslararası adli bilimler toplantısı 1963 yılında Londra’da yapıldı.

1977 yılında yalnızca Amerikan ve Kanadalı incelemecileri için birkaç yıl bu konuda çalışmış olma koşulu ile profesyonel sertifikasyon programı sağlayan “American Board of Forensic Document Examiners (ABFDE)” kuruldu. 1985 yılında İngiltere’deki Adli Bilimler Kurumu, belge incelemede diploma veren bir program oluşturdu.

01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren Türk ceza kanunu (TCK) ile Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) ve diğer kanun ve yönetmelikler ile gerek ceza, gerekse de inceleme esasları yönünden yeni düzenlemeler yapılmıştır. Önceki kanun ve yönetmeliklerde suçludan delile ulaşılrken, yeni uygulamalar ile delilden suçluya gidilecek olması nedeniyle bu durum, belge inceleme alanında da yeni uygulamalar getirmiştir. Önceki dönemlerde adli belge incelemeciliği adli tıbbın içinde geçen bir bölüm algılamasına sahip iken hem kanun ve yönetmeliklerdeki değişiklikler ve hem de özellikle adli tıp içinde bu işe gönül vermiş akademisyen ve uzmanların bir araya gelmesi ile Adli Belge İnceleme Derneği (ABİDER) ve belge inceleme uzmanları derneği kurulmuştur. Bu derneklerden özellikle ABİDER, ceza ve hukuk muhakemelerinde adli belge inceleme alanında bilirkişilik hizmetleri yapan kişilere yönelik olmak üzere düzenli olmasa da eğitim çalışmaları yürütmektedir. Bunlardan sonuncusu 26-27 Eylül 2013 tarihlerinde İstanbul’da 3. Tıp Hukuku Günleri çerçevesinde gerçekleştirilen ve 20 kişi ile sınırlı tutulan Adli Belge İncelemeleri konulu çalıştıdır.

20.ve 21. yüzyılda belge incelemeciliği ile ilgili kurumlar ve yayınlar, üyelerin ve okuyucuların niteliklerini artırmak için halen profesyonelce yoğun çaba göstermektedir.

B) Adli belge incelemeciliğini etkileyen teknolojik gelişmeler

Yirminci yüzyıla gelinceye kadar adli belge incelemeciliğinde kaydedilen teknolojik gelişmelerin, ancak sınırlı bir yer tuttuğu söylenebilir. Kağıt, kalem, mürekkep gibi temel malzemelerden başlayarak daktilo, fotoğraf makinesi, kamera gibi aletlerin yanı sıra son yüzyılda elektronik sayısız aletin de kullanımı ile adli belge incelemeciliğinin kapsamı giderek zenginleşti ve karmaşık hal aldı. Teknoloji ile birlikte yeni yeni sorunlar adli belge incelemeciliğini önemli bir çalışma ve bilim haline getirdi.

1. Kullanılan kâğıtlardaki değişiklikler:

Kağıt, birbirine karıştırılmış lif parçalarından oluşturulmuş ince kuru bir maddedir. Günümüz teknolojileri artık 1. hamur, 2. hamur, gazete kağıdı gibi pek çok çeşitte kağıt üretimini mümkün kılmaktadır. Para, nüfus cüzdanı ve pasaport gibi değerli kağıtlara güvenlik unsurları eklenmiştir. Kağıt incelemeleri adli belge incelemesinin özel uzmanlık ve tecrübe gerektiren alanlarından bir tanesidir. Kağıt, üretim teknolojisindeki farklılıklar, imalatındaki farklı metotlar ve kullanılan ham maddelerdeki farklılıklar sebebiyle farklı şekillerde üretilmektedir.

2. Yeni yazı yazma enstrümanları ve mürekkeplerin etkilediği el yazısı:

Tükenmez kalem ve mürekkep üretim tekniklerindeki gelişmelerle birlikte, tükenmez kalem en güvenilir yazı yazma aracı oldu. Böylece, tükenmez kalemle yapılan sahtecilikler ve kalemin kendisindeki hatalar nedeniyle oluşan farklılıkları ayırt etmek gerekliliği oluştu.

3. Yazıcılardaki değişiklikler:

Günümüzde sahte ve taklit belgeler ciddi adli bir problemdir. Bir belge sahte olduğu zaman, orijinal belgeden ya bir şeyler eklenmiş yada silinmiştir. Son zamanlarda bu tip suçlar çok yüksek oranda orijinale çok yakın sonuç veren modern dijital teknolojik makineler kullanılmaktadır.

4. Fotokopi makinelerinin gelişimi:

Son yıllarda geliştirilen renkli fotokopiler, kopyalamanın niteliğini geliştirmekle birlikte yeni sorunlara da yol açtı. Öte yandan gelişen teknoloji ile hangi ürünün hangi fotokopi makinasına ait olduğunu saptayacak kadar da gelişti.

5. Elektrostatik Arama Aygıtı (ESDA):

1970'lerde belgelerdeki baskı örneğini aydınlatan en hassas araç olarak kullanılmıştır.

6. Kameralar(fotoğraf makinesi):

Ssuç delillerinin tespiti, delillerin fotoğraf ile gösterilmesi, çıplak insan gözünün duyarlı olmadığı suç delillerinin görünür hale getirilmesi gibi özellikleri vardır.

7. Mikroskop:

İki çeşit mikroskop vardır: Stereo mikroskop ile nesnelere büyütülür böylece silentiler, değişiklikler ve diğer problemler gerekli büyütme ile araştırılır. Karşılaştırmalı mikroskop ise inceleme konusu belge ile karşılaştırma konusu belge arasında mukayese yapmaya yardımcı olur.

8. Video Spectral Comparator (VSC):

Foster and Freeman tarafından geliştirilen Video Spectral Comparator (VSC); belgelerdeki mürekkep farklılıklarını ve kağıtlardaki güvenlik unsurlarını ortaya koyabilmektedir.

9. Spektroskopik yöntemler:

Spektroskopik yöntemler; Raman spektroskopisi (RS), Mikro raman spektroskopisi, infrared attenuated total reflectance (IR-ATR), Raman ve surface enhanced resonance Raman spektroskopisi (SERRS), ince tabaka kromatografi (TLC) ve kapiller elektroforez(CE) yöntemleridir.

10. Bilgisayar ve iletişim teknolojileri:

10.1. Bilgisayar teknolojisi:

Beşinci dönem bilgisayarlar yapay sinir ağını geliştirmeye yarayan bilgisayarlardır. Kendi kendine düşünebilen, veritabanındaki bilgileri kullanabilen, konuşulanları anlayan işlemciye sahip olan bilgisayarlar olarak düşünülmüşlerdir.

10.2. İnternet teknolojisi ve bilişim suçları:

Akıllı cep telefonlarının çıkması ile internet kullanımı için bilgisayarın gerekliliğini tamamen olmasa da kısmen ortadan kaldırmıştır. İnternetin popülerliği bilgisayarın çok ötesine gitmiştir. 2000 yılında 30 milyon bilgisayarın internete kayıtlı olduğu varsayılmaktadır. Bu rakam 1994 yılında sadece 2 milyon idi. 2008 yılında tüm dünyada 1.463.632.361 kişi, 2012 yılında 2.1 milyar kişi internet kullanmıştır. 2012 nüfus sayımında dünyanın nüfusu 7.046 milyar olduğu hesaplanırsa neredeyse her üç kişiden birinin internet kullandığı anlamına gelmektedir. Buna çocuk ve yaşlıların da dahil olduğu unutulmamalıdır. İnternetin artan kullanımı kötü amaçlı kullanımı da beraberinde getirmiştir.

10.2.1. Elektronik(e)-imza

Elektronik imza; başka bir elektronik veriye eklenen veya elektronik veriyle mantıksal bağlantısı bulunan ve kimlik doğrulama amacıyla kullanılan elektronik veriyi tanımlar. Elektronik imza; bir bilginin üçüncü tarafların erişimine kapalı bir ortamda, bütünlüğü bozulmadan (bilgiyi ileten tarafın oluşturduğu orijinal haliyle) ve tarafların kimlikleri doğrulanarak iletildiğini elektronik veya benzeri araçlarla garanti eden harf, karakter veya sembollerden oluşur. Elektronik imza kavramı çok genel bir tanım olup kişilerin elle atmış olduğu imzaların tarayıcıdan geçirilmiş hali olan sayısallaştırılmış imzaları, kişilerin göz retinası, parmak izi ya da ses gibi biyolojik özelliklerinin kaydedilerek kullanıldığı biyometrik önlemleri içeren elektronik imzaları veya bilginin bütünlüğünü ve tarafların kimliklerinin doğruluğunu sağlayan sayısal imzaları içermektedir.

Günümüzde sanal ortamda gerçekleştirilen kimlik hırsızlığı fiziki ortamda gerçekleştirilen hırsızlığı aşmış durumda. Dijital ortamda gerçekleştirilen kimlik hırsızlığı kağıt ortamında gerçekleştirilenden sekiz kat fazladır. Dünya genelinde 2003'te kişisel bilgi hırsızlığının maliyeti 1.2 milyar dolara mal olmuştur. E-imzayı kullananlar bir dizi protokolün yanı sıra göz irisi kontrolü gibi yöntemlerle de korunduğu bildirilmekle birlikte hayatımıza yeni giren e-imzanın sakıncaları yada sahteciliği ile ilgili veriler kuşkusuz önümüzdeki dönemde uygulama ile birlikte ortaya çıkacaktır.

10.2.2. Bilişim (siber) suçları

Bilgisayar ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, eğitimden ticarete, devlet sektöründen özel sektöre, eğlenceden alış-verişe kadar birçok alanda klasikleşmiş anlayışı değiştirmiştir. Diğer yandan, suç işleyen kişiler de aynı teknoloji kullanmaktadırlar. Bu durum teknolojinin insan hayatına getirdiği yeni yaşam tarzına ek olarak yeni bir suç işleme şeklini yani bilişim suçlarını (siber suçları) ortaya çıkarmıştır.

Siber Suç, bir bilişim sisteminin güvenliğini ve / veya buna bağlı verileri ve / veya kullanıcılarını hedef alan ve bilişim sistemi kullanılarak işlenen suçlardır. Siber suç diğer suçlardan ayıran özelliği bir bilişim sistemi olmadan işlenememesidir. Bu suç türü bilgisayar ve internete özgü suçlar olarak da adlandırılabilir. Siber suç bir bilişim sistemine izinsiz olarak ve hukuka aykırı olacak şekilde girilmesi ve sonrasında yapılan eylemdir. Bu suçta hedef bir kişi olabileceği gibi kişinin malvarlığı veya bir sistemin kendisi de olabilir. Örneğin, bir sisteme girerek, zarar verme, verileri silme, şifreleme, ele geçirme, veri ekleme, sistemin kullanımını engelleme, özel hayatın gizliliğine müdahale etme, iletişimi engelleme, iletişimi izinsiz izleme ve kayıt etme gibi eylemler siber suç kategorisinde değerlendirilir.

Görünen internetin gittikçe yaygınlaşacağı, bilişim suçlarında artış ve çeşitlilik olacaktır.

Not: Eğitim amacıyla hazırlanan bu föy temel olarak aşağıda adı geçen kaynaklardan yararlanılarak yazılmıştır.

Yılmaz R, Koç S. Adli Belge İncelemeciliğinin Dünya'daki Tarihsel Gelişimi II. Türkiye Klinikleri Adli Tıp. 2006, 3: 101-6.

Yılmaz R, Koç S. Adli Belge İncelemeciliğinin Tarihsel Gelişimi I. Türkiye Klinikleri Adli Tıp. 2006, 3: 72-8.

DR.HAYRETTİN DALOKAY SONRASI DÖNEMDE ÖRNEKLERLE ADLİ BELGE İNCELEMELERİ, YÖNTEMLER, SORUNLAR:

Psikolog Sadık Güray Akın

Adli Bilimler Uzmanı

Adli Tıp Kurumu yapılanması

Ben Samsun cezaevi psikoloğu olarak çalışırken, Adli Tıp Kurumu (ATK) Fizik İhtisas Dairesi'ne ilk geldiğimde, hayal kırıklığına uğradım. Dışardan grafoloji ve balistik gibi, çok daha detaylı alet edavatlarla, uzay merkezine girer gibi yapılan bir iş olduğunu düşünmüştüm. Ayrıca konu dışı bir insan olarak şöyle bir bilgimiz vardı. Bir nokta bile olsa bunun kimin tarafından yapıldığı anlaşılabilir. Geldiğim zaman sadece stereo mikroskop, ışık kaynağı kutusu ve lup vardı. Sonradan VSC cihazı bu konularda bize çok yardımcı olmuştur ama, bu cihazlar, işin temelini ve problemini giderici hal çaresi oluşturamamıştır. Neden bu hayal kırıklığı? Çünkü, herşeyin böyle bir alete sokulup şahsın imzasını ve örneklerini alete sokup, otomatik bir sonuç çıkar ümidiyle, teknoloji beklentisi içinde olmuştum. İlk bu işe başlayanların böyle bir beklentisi olabilir, fakat çalıştıkça bu işin bilgisayarla ya da herhangi bir karşılaştırma cihazıyla (imza ve yazı incelemelerini kastediyorum) halledilebilecek bir problem olmadığını, çünkü imza ve yazıların mekanik, statik olgular olmadığını anladım. Bu nedenle de, İşin yaşayan değerlerini tayin etme açısından farklı yöntemler ve farklı bir bakış açısı geliştirilmesi gerektiğini anladım. Dolayısıyla bugün de imza ve yazıların karşılaştırılmasında, VSC cihazı onları büyüterek bizim incelememize yarar sağlamaktadır.

Esas olarak yine Dr.Hayrettin hoca döneminde kullanılan başta lup, stereo mikroskop ve diğer aletler olmak üzere, bu yöntem hala kullanılmaya devam etmektedir. VSC cihazı elbette, mürekkeplerinin farkını belirleme konusunda yardımcı olabilir. Fakat imzayı karşılaştırma konusunda, çok önemli olduğunu düşünmüyorum. Çünkü imza ve yazı olguları neticede, insana has bir şekilde de insanın değişkenliklerini, içinde geçirdiği hastalıklar, psikososyal durumu, buna benzer pek çok parametrede bir çok yapısal özellik taşımaktadır. Bu özelliği, bir mühür tetkiki gibi, ya da bir daktilo gibi statik fenomenler şeklinde incelenebilecek şekilde bir olgu değildir. Bu diğer olgular belki bilgisayara yüklenerek, parmak izi ve diğer değişmez parametreleri olan unsurlar nedeniyle suç arşivi oluşturulmaktadır. Burada böyle bir özellik oluşturulamamaktadır. Neden? Çünkü VSC cihazı imzanın biçimsel olarak mukayesesini yapabilir. İmza aynı tersim özelliklerini taşısa da, aramız gereken çok daha fazla unsurlar vardır. Bunlardan en önemlisi de hız, işleklik gibi değerlerdir.

İnsana has özellikler

İmza, netice itibarıyla insanın belli bir eylemidir, bir anlık bir refleksidir. İmza insanı insan yapan bir sembolüzyondur. İnsanı insan yapan bir özelliğin görsel prodüksiyonudur. Bu nedenle yazı ve imza olguları insani olgulardır. Biraz da mesleki yatkınlıkla ilgili bir şeydir. Bir önceki anlatımda Dr.Hayrettin hocanın tıbbın bu iş için uygun olduğunu düşündüğü, insani olgularla ilgilenen bir bilim dalı, özellikle hocanın ayrıca, nöropsikiyatri ihtisası yapmış olması, bu fikirlerin oluşmasında katkı sunmuştur.

İlk yazı parametreleri, bir insan davranışı olan yazıyla, kişilik arasındaki ilişkiyi saptamaya yönelik gelişmiştir. Bu durum batı toplumunda, özellikle ortaya çıkan bir kavramdır. Çünkü bireyselleşme ile doğrudan ilişkisi vardır. İnsanın kendini tanıma sürecinde, insan şahsiyetini hangi paradigmalarda ölçeriz diye bir kaygıdan ortaya çıkmıştır. Bu yazı, imza ve kişilik ilişkileri ile ilgili çalışmalar, adli tıpta ve kriminalojide veri sağlayan öğelerdir. Yani bugün tersim tarzı, işleklik derecesi dediğimiz özellikler, insan kişiliğini yazıdan yola çıkarak çözümlemeye çalışan bir bakış açısının ürünüdür. Alet, edavat, bilgisayar teknolojisi gibi pek çok ürünler, en gelişkin yapı olan insan beyninin ilerisinde değildir. Çünkü bunları zaten insan beyni üretmektedir.

Deneyim ve yöntemler

Çalışma ortamında, deneyim, yöntem ve çok sayıda belge görmek işteki yanılma payını azaltan faktörlerdir. ATK Fizik İhtisas Dairesi, çok yoğun olarak çok değişik yerlerden çok fazla materyalin ve farklı soruların yönlendirildiği geldiği bir okul gibidir. Buraya giren uzman önce bir şaşkınlık geçirir. Bir süre sonra yavaş yavaş yöntemleri öğrenir ve bir yetenek kazanır. Fakat deneyim bence bu işin kalbi gibidir.

Hayrettin hocamızın dönemi ile ilgili konuşmamı sürdürmek istiyorum. Kuruma girdiğimde, çalışan uzmanlarla tanıştım; Emel Aydoğan, Hüseyin Şahin gibi eski arkadaşlarla tanıştım. Hayrettin bey hekimdi; Hayrettin beyin yardımcısı uzman bir hekim vardı. Kendisi psikologlarında bu işe yatkın olabileceğini düşünürdü. İhtisas yaparken hocasının psikolog olmasının da etkisi olabilir. Fakat ondan ziyade bakış açısı ile ilgili bir şey. Sonra ben psikolog olarak göreve başladım. Sonuçta 5 tane daha psikolog arkadaş alındı; onlar da çalıştılar ve güzel işler çıkardılar. *“Başka başka mesleklerden olan insanlar bu işi iyi yapamaz”* düşüncesi çok iddialı olur. Dikkat, konuya ilgi, çalışma azmi, diğer mesleklerinde bu işi çok iyi yapabileceğini göstermiştir. Ancak Hayrettin hoca daha çok, az önce söylediğim nedenlerden ötürü hekim bazlı bir kadro arzu ediyordu. Kendi bakış açısı açısından çok haklı argümanları vardı.

ATK’da sonraları adli tabip kökenli arkadaşlar yoğunluklu olarak çalışmaya başladı. Yüksel Özman, Ömer Kurtaş, İsmail Hakkı Uysal, İsmail Birincioglu gibi pek çok arkadaş fizik ihtisas dairesinde yetişti; daire başkanlığı yaptılar. Şuan fizik başkanı Bülent Üner’de hekim kökenli olmayan uzun yıllar çalışan arkadaşımızdır. Fizik ihtisas, çok yoğun iş kapasitesi olan bir laboratuardır. Çalışma tarzımız şöyleydi: Dosyalar paylaşılır, uzman kendisine zimmetlenen çek, senet neyse ondan sorumlu olur. Raporlar üçlü heyet şeklinde çıkarıldı. O dönem bizim duayenimiz Hayrettin hoca olduğu için, hemen herşeyimizi ona gösterirdik. İtalya’daki ihtisası ve kazandığı bilgileri bizimle paylaşırdı. Çok hoş sohbet bir insandı.

Gelen işler ise, yazı- imza mukayeseleri, daktilo yazısı ve parmak izi incelemeleriydi. Bu arada, işgal kabiliyeti, fotoğraf tetkiki gibi incelemelerde olurdu. Sahtecilikle ilgili ise, önce o belgenin aslı incelenir, tahrifat var mı diye bakılır, silintiler veya ilaveler yapılmış olabilir. Bu sahit bir belgenin gayrisahih bir hale getirilmesi ile ilişkili bir şeydir. Tümü ile sahte olarak basılan olguların eskiye göre anlaşılması zorlaşmaktadır. Rıza beyin az önce anlattığı gibi teknolojinin gelişmesi, yeni baskı tekniklerinin gelişmesi işleri zorlaştırmaktadır. Onun için bizim suçludan daha fazla bilgili ve donanımlı olmamız gerekir.

Yapılan çalışmalar

İşgal kabiliyeti, ya ilave yapılarak veya eksiltme yapılarak gönderilen belgenin aldaticılık vasfının araştırılması, ya da bütünüyle sahte olarak yapılmış bir belgenin aldaticı olarak sahte olup olmadığının araştırılmasıdır.

Bunun dışında zaman tayini ile ilgili (mürekkep yaş tayini) sorular çok sık sorulur ve yanıtları aranır. Bununla ilgili bizim yaklaşımımız şöyle olurdu: *“Her ne kadar mürekkepli kalemlerin yazılış tarihlerini tespiti yarayan METKER metodu uygun olsa da, bu metodun parametrelerinin değişkenliği ortaya çıktığı için, belgenin saklama koşulları, kağıdın durumu, bu tetkikin doğru sonuç vermesini engelleyici faktörler nedeniyle bu metod uygulanamaz”* deniyordu. Bugün bilimselliği kanıtlanmış yazının yaş tayini hala yapılamıyor diye biliyorum. Verilen sonuçlarda, belgenin sonradan doldurulduğu, ancak aradaki zaman farkının belirlenemediği şekilde yanıtlar da verilmektedir. Bu sıkışıklık arazi, belgenin katlanma durumu, pulun üzerinde tarihin nered olduğu, pek çok fiziki bulgular ortaya çıkıyor. Sanırım tek başına yeterli sonuç doğurmuyor.

Bazen şöyle belgeler de gelirdi: Az sayıda yazı olupta, ikisi arasında senet oluşturulabilecek bir belgeyi, kişi daha sonra keserek senet haline getiriyor. Daha çok da ciro imzası olarak karşımıza çıkıyor bu durum. Kağıdın arkasını çevirip senet olarak basıyorlar ve kişiyi borçlu olarak gösteriyorlar. Diyelim 500 milyarlık bir senet bu. Kişi görür görmez imza inkarında bulunuyor tabiki. Sonuçta aslında bu kişinin kendi gerçek imzası olarak çıkıyor. Korkunç bir suçlamaya giriyor ve ATK'yı ve bu imzayı atarak rapor verenleri zan altında bırakacak laflar ediliyor. Halbuki bu hiç te öyle bir durum değildir. Bir kere senedin fotokopisinde çok farklı özellikler karşımıza çıkar. Düzensizdir, kağıt basım kalitesi düşüktür. İncelirken üstte kesilen yazıların bakiye bilgilerinde mürekkep lekeri yer alabiliyor. Bu zaman tayini meselesinde hala sorunlar devam etmektedir Umarım güvenilir araştırmalar yapılır.

Hayrettin hoca döneminde yazı ve imza inceleme yöntemimiz neydi? Aslında aynı yöntem bugün de devam etmektedir.

1. Önce ele aldığımız yazı veya imzanın tespit edilebilir nitelikte olup olmadığı araştırılır. Tek bir çizgiden ibaret bir imza, şahsın grofolojik alışkanlıklarını yansıtmayan bir imza ise, bunun tespit edilmesi mümkün değildir.

2. Yazı köşeli bir şekilde, pürüzlü bir zeminde, veya çok sınırlı bir yazıdan ibaret ise veya bir rakamının bu şahsın eli ürünü olup olmadığı gibi sorular varsa, az miktarda materyal ile grafolojik inceleme yaparak sonuç bildirmek çok sakıncalıdır. O dönemde bize, köşeli yazı çok gelmiştir, pürüzlü bir duvarda yazılmış veya cetvelle yazılmış yazılar gelmiştir. Bunlara tespit yoktur.

3. Tespit edilebilir nitelikte imza ve yazı ile karşılaştığımız zaman, başta o imzayı şöyle bir göreceğiz ve o imza ile ilgili gönderilmiş mukayese belgeleri yeterli midir ona bakacağız. Mukayese belgelerinin çok nitelikli olması gerekir. Serbest haleti ruhiye kelimesi çok önemlidir. Şahsın huzurda mahkeme karşısında korkan kişinin huzurda alınan imzaları yeterli değildir. Belgenin tanzim tarihinden önceki imzalar çok daha önemlidir. Belge asılları önemlidir. Fotokopiler yetersizdir. Hız, işleklik, flaj gibi kavramları değerlendirmek önemlidir. O nedenle belge asılları gerekir. İmza tespit edilebilir nitelikte olacak ve mukayese belgeleriyle incelenecektir. Yeterli ise incelemeye devam edilir, yetersiz ise yeni belgeler istenir. Özel bilirkişilikte ise bu sıkıntılı bir sürece dönüşebilir.

4. Bu süreç içinde imzada belli başlı değişiklikler mutlaka olacaktır. Neden? Zaman sürecinde imzada ne gibi değişiklikler olur? İki imzanın birbiriyle yüzde yüz çakışması, birinin sahte olduğunu gösterir. Çünkü imza bir varyasyon içinde atılır, değişkenlikler normal kabul edilir. İmzanın çekirdeği, temel parametrelerde kalıcı unsurlar neler, onlara bakılmaktadır. Bu tayin edildikten sonra inceleme konusu belgede, şahsi ihtiyatların yer alıp almadığını irdeleme başlar.

5. Bu serbest taklitlerde daha çok karşımıza çıkar. Taklit yöntemleri şöyle ayrılabilir. Şahsın imzası model alınır. Bu modelden şöyle üretim söz konusu olabilir: Karbon üzerinden geçip onu kağıda aktarmaktır. Diğer fulaj yöntemidir; kürdanla imzanın üzerinden geçip veya kurşun kalemle çizip model alınarak yapılır. Bunlar, özellikle stereo mikroskopta kolay anlaşılabilen yöntemlerdir. Bu imzaların, kuru ruhsuz olduğu ilk bakışta anlaşılır. En tehlikelisi serbest taklittir. Kişi çok uzun süre çalışır ve illiyet bağlantısı kurar. İmza basit ise serbest taklit yöntemi kolaylaşır. O nedenle atamızın imzası gibi, imzalar isim soyisim çeklinde atılırsa sahtecinin işi zorlaşıyor. Kırsal kesimde çok müşkülât bir durumdur bu.

Güzel bir iştir bu. Beş yıl iktisat fakültesi döneminde bankada çalışmıştım. ATK'na gelince gördüm ki, her bir dosya ayrı bir dünya gibidir. Böyle bir meslek edinmiş olmama olanak sağlayan Hayrettin hocama teşekkürlerimi sunuyorum.

GÜNÜMÜZDE ADLİ BELGE İNCELEMELERİNDE DURUM

Doç. Dr. İsmail BİRİNCİOĞLU

Adli Tıp Uzmanı

KTÜ Tıp Fak. Adli Tıp AD Başkanı

Giriş:

Öncelikle ülkemizde adli belge incelemeleri alanına büyük katkı sağlayan değerli bilim insanı Dr. Hayrettin DALOKAY'ı rahmetle anarak sunumuma başlamak istiyorum.

Bu toplantının organizasyonunu sağlayan ATUD yöneticilerine, destek veren tüm kişi ve kuruluşlara ve elbette siz değerli katılımcılara teşekkür ediyorum.

Belgelerin bilimsel olarak incelenmesi neredeyse 100 yıldır adli bilimlerin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Üstelik bu süreçte geliştirilen pek çok teknik halen kullanılmaktadır. Her geçen gün ise yeni teknolojik ürünler kullanıma sunulurken bilimsellikten ödün verilmemeye çalışılmaktadır. Her çabaya rağmen alanda subjektif değerlerin azımsanmayacak derecede varlığı tartışmalara yol açmaya devam etmektedir.

El yazısı yazanın kimliğini tanımaya yarayan fiziksel bir delildir. Ancak hiçbir zaman parmak izi gibi tek, benzemez, değişmez ve değiştirilemez özelliğe sahip değildir.

İncelemeyi güçleştiren pek çok faktör vardır. Aynı ortamlarda aynı öğretmenden aynı zaman diliminde yazıyı öğrenmiş kişilerin yazı özelliklerinde birbirine benzer unsurlar fazla olabilir. Aynı ülkede farklı zamanlarda farklı alfabe sistemi öğretilmektedir. Bunlar el yazısı incelemesini güçleştiren faktörlerdir.

Geçmişten günümüze pek çok teknolojik gelişim sağlanmasına rağmen yazı ve imzaların deneyimli uzmanlar tarafından makroskopik olarak değerlendirilmesinin değerinde hemen hemen hiçbir azalma olmamıştır. El yazısı karşılaştırmaları farklı kişilerin aynı yazıyı yazamayacağı esası üzerine kuruludur. Birbirine oldukça benzer görünen yazılar bile farklı kişiler tarafından yazılmış olabilir. Benzemezlilik yani farklılıklar üzerinden değerlendirme yapılması gerekliliği vardır. Diğer bir deyişle benzemezliliklerin sıfırlanması gerekir. Aksi halde büyük yanlışlıklara imza atılmış olması hiç te uzak ihtimal değildir.

Dünyada yaşanan birkaç ciddi olay el yazısı incelemesindeki ana unsurların açıklığa kavuşmasına yardımcı olmuştur. Başlaması (1894), bitişi ve yankıları 30 yılı aşkın süreyle Fransa ve hatta tüm Avrupa'da yankı uyandıran *Dreyfuss Mektupları* (Emile Zola'nın romanına konu olmuş) bu konudaki en çarpıcı örnektir.

Her ne kadar günümüzde gerek ülkemizde ve gerekse tüm dünyada ciddi ilerlemeler sağlansa da bu alanda beklentiler çok üst düzeydedir. Adli makamlar, avukatlar veya taraflar incelemelerden tatmin olmamaktadırlar. Adli merciler özellikle yazı-imza incelemelerinde her zaman kati sonuç beklentisi içindedirler. Uzmanlar ise hizmeti kaybetme kaygılarından eksik evrakla sonuca gitme çabası içerisine girmektedirler. Oysa elde edilebilecek yeni belgelerle sonucun değişebilme ihtimali öngörülebilir ve doğabilecek vahim sonuçlara izin verilmemelidir.

İyi eğitilmiş ve donanımlı bir adli belge inceleme uzmanının elinde bilimsel teknikler olağanüstü bir cephanelik gibidir.

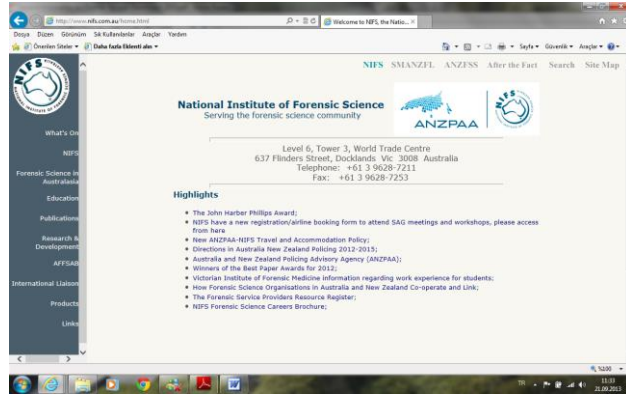
El yazılarında geliştirilen sistemler CEDAR ve FISH

El yazıları ve imzalar yıllar içerisinde doğal değişkenlikler içerdiklerinden karşılaştırmalarda zorluklar yaşanmaktadır. Rutin uygulamalarda kullanılmamasına rağmen Amerika Birleşik Devletlerinde **CEDAR (Centre of Excellence for Document Analysis and Recognition)** ve Almanya'da **FISH (Forensic Information System for Handwriting)** adı verilen sistemler üzerinde yoğun çalışmalar yapılmaktadır. Bu sistemler el yazılarının bir dizi özelliklerinden (eğim, karakter içi alanlar, karakterler arası aralıklar, oranlar, uzunluklar, kelimeler arası boşluklar v.s.) veri tabanları oluşturularak karşılaştırmalar yapılmaktadır.

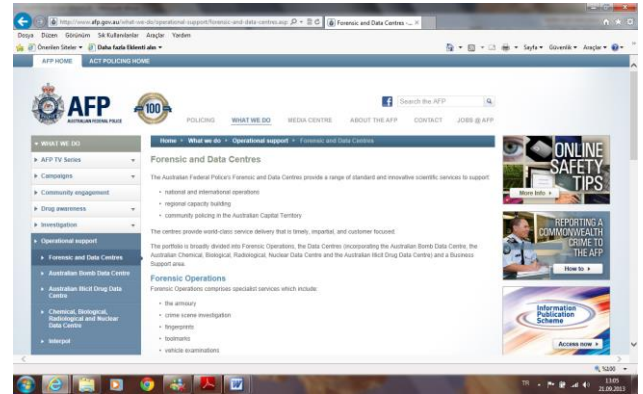
Hale hazırda ülkemizde bu alandaki raporların sadece sonuç cümlelerinden oluşması ve gerekçelendirilmeyip, görsel materyaller de eklenmemesi ciddi bir eksiklik olup tartışma ve şüpheli yaklaşımların ana kaynağını oluşturmaktadır.

Zaten ülkemizde yıllarca inceleme yapan kişilerin konularında uzman olup olmadıkları üst mahkemeler tarafından sorgulanmış ve olgular tekrar tekrar farklı birimlerde incelemeye gönderilmiş adeta raporlar yarıştırmıştır.

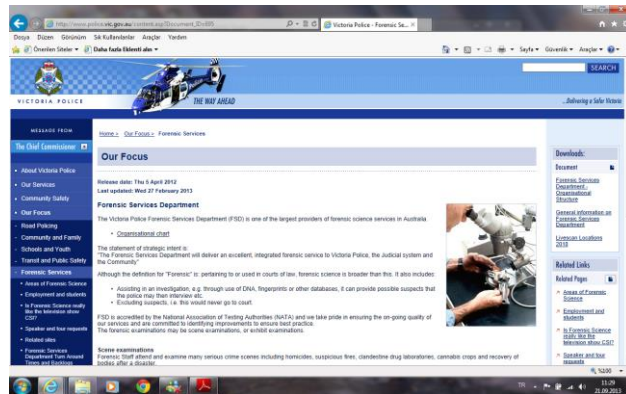
Uluslararası resmi kurumlar

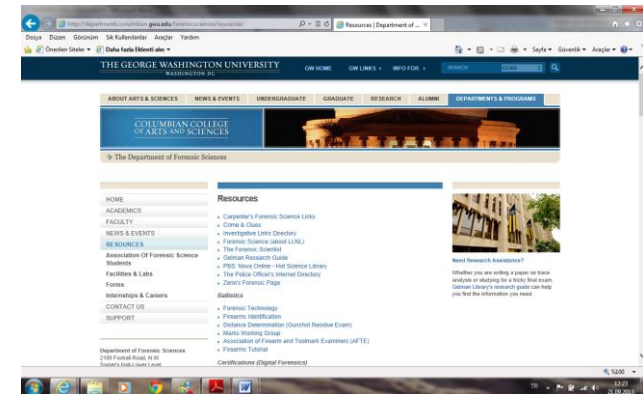
ULUSAL ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ-
AVUSTRALYA

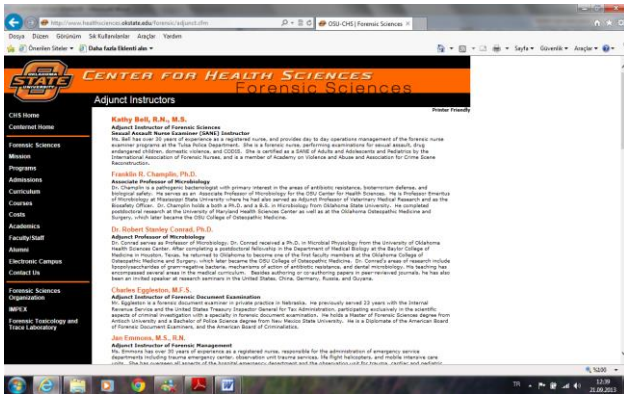
FEDERAL POLİS TEŞİLATI "FORENSIC
AND DATA" MERKEZİ AVUSTRALYA

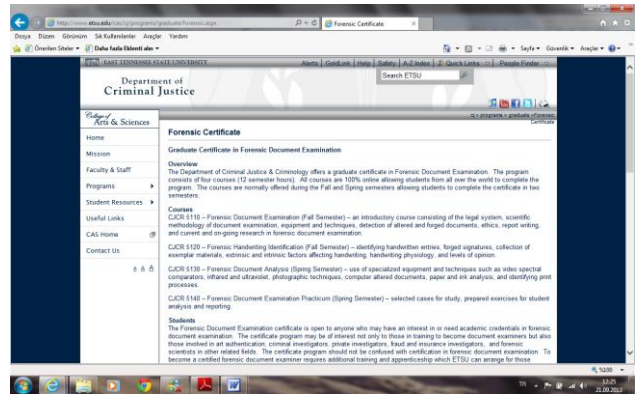
VICTORIA POLİS TEŞİLATI ADLİ SERVİS
DEPARTMANI-AVUSTRALYA

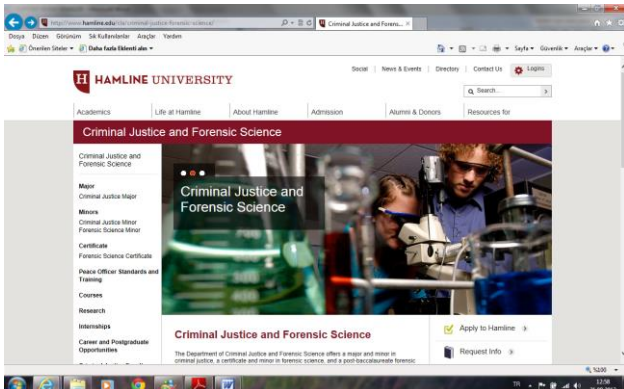
GEORGE WASHINGTON ÜNİVERSİTESİ
ADLİ BİLİMLER DEPARTMANI-ABD

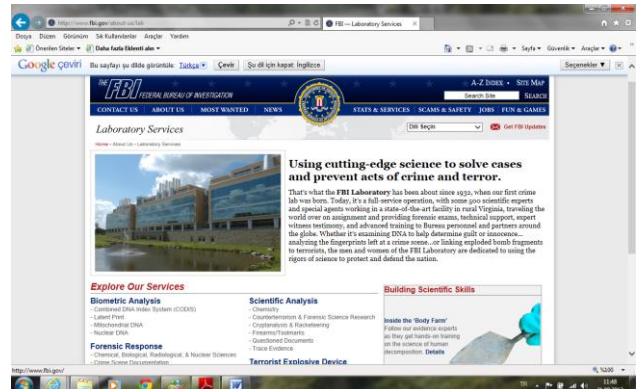
OKLAHOMA ULUSAL ÜNİVERSİTESİ ADLI BİLİMLER DEPARTMANI-ABD

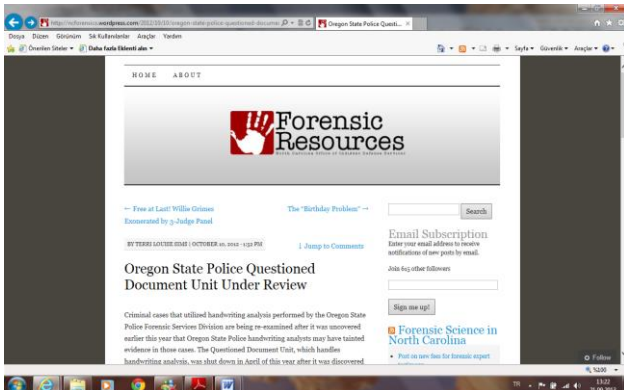
DOĞU TENNESSEE ULUSAL ÜNİV. KRİMİNAL DEPARTMANI-ABD

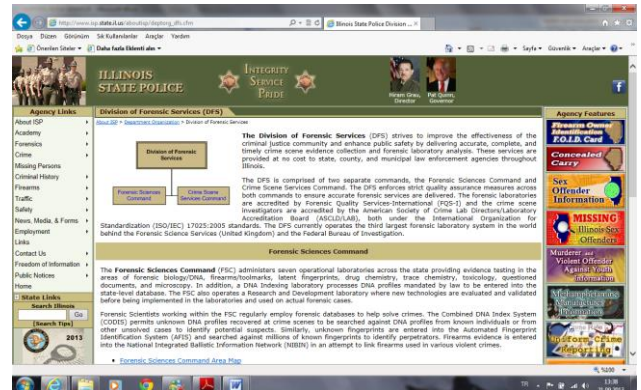
HAMLİNE ÜNİVERSİTESİ ADLI YARGI VE ADLI BİLİMLER DEPARTMANI MINNESOTA-ABD

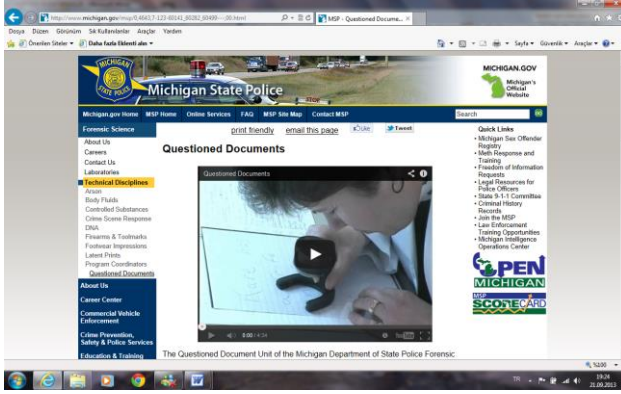
FBI KRİMİNAL LABORATUVARLARI-ABD

OREGON DEVLET POLİS TEŞKİLATI ADLI SERVİS BİRİMİ-ABD

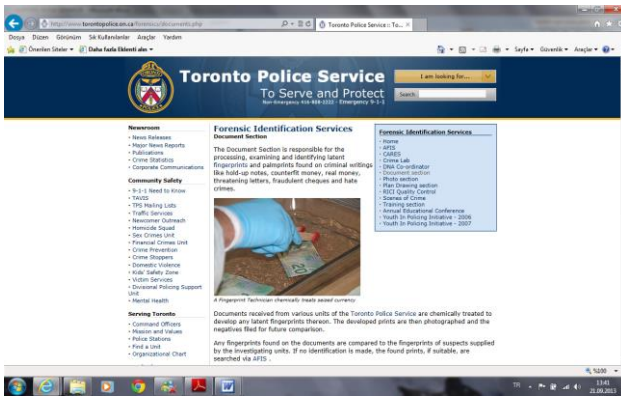
ILLINOİ ULUSAL POLİS TEŞKİLATI ADLI SERVİS BİRİMİ-ABD

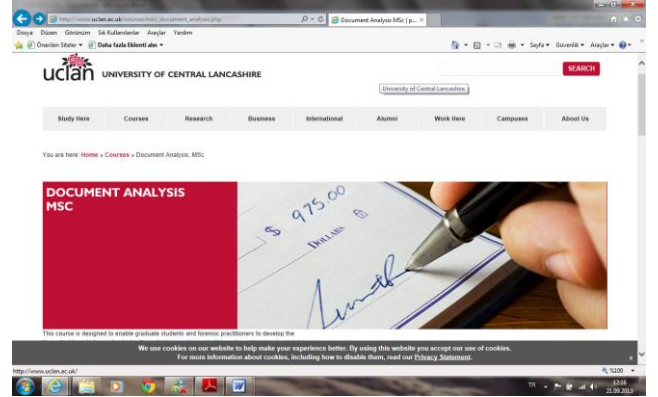
MICHIGAN ULUSAL POLİS TEŞKİLATI-ADLI BELGE İNCELEME İZ İNCELEME BİRİMLERİ-ABD

TOPLUM GÜVENLİĞİ İLE İLGİLİ BAKANLIĞA BAĞLI ADLI BİLİMLER MERKEZİ-KANADA

TORONTO POLİS TEŞKİLATI ADLI KİMLİKLENDİRME SERVİSİ-KANADA

DOKÜMAN ANALİZ KURSU DÜZENLEYEN BİR ÜNİVERSİTE-İNGİLTERE

BERLİN ÜNİVERSİTESİ ADLI TIP VE ADLI BİLİMLER ENSTİTÜSÜ-ALMANYA

Institute of Legal Medicine and Forensic Sciences, Dept. Forensic Genetics, Charité
13353 Berlin-Germany
http://remed.charite.de/institut/forensische_genetik

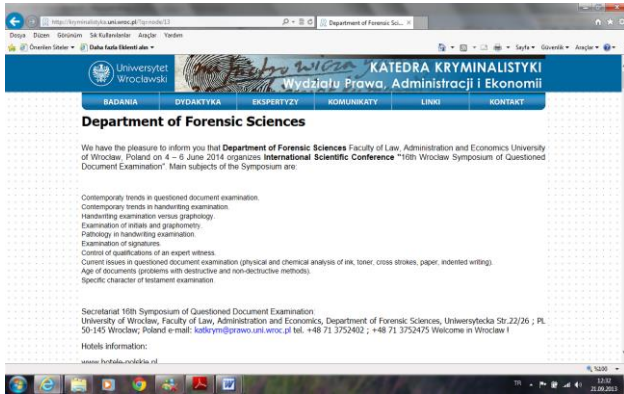
Federal Criminal Police Office BKA
65173 Wiesbaden
Germany
www.bka.de

Institute of Legal Medicine, Martin-Luther-University Halle-Wittenberg
Franzosenweg 1
06112 Halle (Saale)-Germany
<https://www.medizin.uni-halle.de/index.php?id=269>

Institute of Legal Medicine, University of Bonn
Stiftsplatz 12
53111 Bonn-Germany
<http://www.rechtsmedizin.uni-bonn.de/>

Institute of Legal Medicine, University Hospital Schleswig-Holstein Arnold-Heller-Str.12
24105 Kiel-Germany
<http://www.uksh.de/rechtsmedizin>

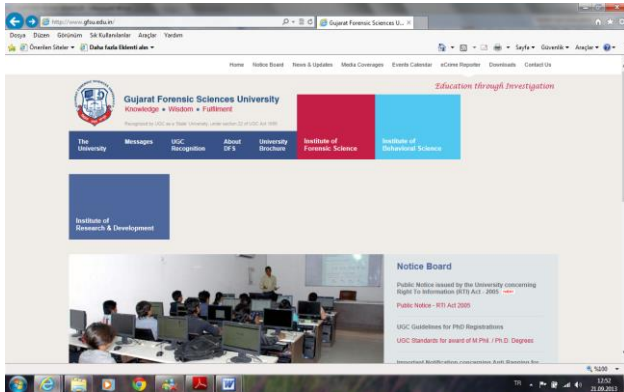
Institute of Legal Medicine, University of Munich Nussbaumstrasse 26
80336 Munich-Germany
<http://www.rechtsmedizin.med.uni-muenchen.de/index.html>

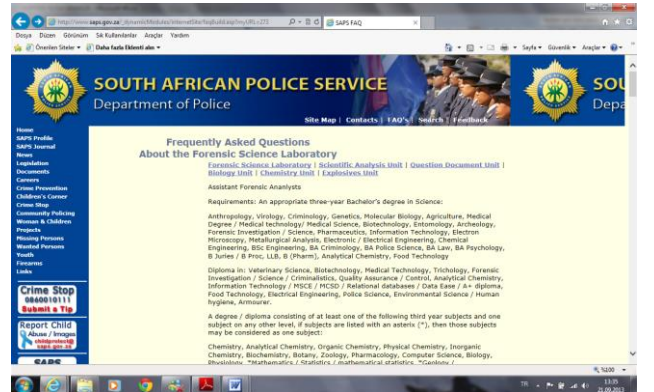
WROCLAWSKI ÜNİVERSİTESİ ADLİ BİLİMLER DEPARTMANI-POLONYA

PUNJABI ÜNİVERSİTESİ ADLİ BİLİMLER DEPARTMANI-HİNDİSTAN

GUJARAT ADLİ BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ HİNDİSTAN

GÜNEY AFRİKA POLİS TEŞKİLATI ADLİ BELGE BİRİMİ

ULUSLARARASI ÖZEL LABORATUARLAR

FORENSIC DOCUMENT SERVICES Pty Ltd
The scientific examination of handwriting, documents and fingerprints.

Paul Westwood
Dipl. U.S.A. FDE
Principal Forensic Document and Handwriting Examiner
Managing Director

EMail: paul@forensicservices.com.au

Prior to establishing FDS Paul was the Director of the Document Examination Section of the Commonwealth Police, Australian Federal Police and the Australian Department of Immigration & Ethnic Affairs.

He is consulted regularly by State and Federal government departments and instrumentalities in Australia as well as numerous legal firms, banks, financial and auditing institutions both in Australia and overseas. He has extensive court experience throughout Australia and overseas operating a panel of more than forty years.

He regularly presents seminars for continuing professional development programs and is also an instructor within the document examination in the University of Southern Cross for Continuing Education.

AVUSTRALYA

Forensic Document Examiners
OUR EXPERTS
OUR EXPERTS

Steven Dale
Consultant Forensic Document & Handwriting Examiner

Mr Dale has been conducting forensic examinations of documents, handwriting and signatures for over 40 years. He was a Forensic Document Examiner with Tasmania Police for 29 years, from 1973 to 2002. He was in Charge of that Document Examination Section between 1978 and 2002, being responsible for all that Section's Forensic Document Examination and subsequent reports, their court presentation, and training of other examiners. He was originally trained by the former Document Examiner in Charge of that Section.

His formal training included case-work attachments with the Document Examination Section of Australian Federal Police in Sydney, and the Document Examination Section of the New South Wales Police. Subsequent cases included court appearances with senior document examiners from the State Forensic Science Laboratory of Victoria. He has studied the required textbooks, and passed extensive examinations on the relevant subjects within the broad field of Forensic Document Examination. His opinions and judgment have been particularly subjected to independent assessment through practitioners both in Forensic Document and Handwriting Examination.

Mr Dale's increasing participation in private practice civil document cases, led him to conclude the government laboratory phase of his Document Examination career in 2002, to concentrate on developing his private practice throughout Australia.

Jeffrey H. Luber
Forensic Document Examiner

Curriculum Vitae

EDUCATION:
Masters of Forensic Science, 1980
The George Washington University, Washington, D.C.
Bachelor of Arts, 1978
University of Maryland, College Park, Maryland

EXPERIENCE:
Suffolk County Crime Laboratory - 1984 to Present
Forensic Scientist II (Questioned Documents)
An AGLAD (American Society of Crime Laboratory Directors) accredited laboratory offering quality control proficiency testing.
Illinois State Police Crime Lab - 1980 To 1984
Staff Document Examiner - Forensic Scientist II.
In partnership with United States Secret Service, Document Section, Summer 1975.

Contact Information:
Jeffrey H. Luber
Greater New York Area
631-266-4615
jglub@expolite.net

ABD

Sang Forensic Document Lab
of New York
1 Harbor Lane, Glen Head, NY 11545-1610

John L. Sang is a certified Forensic Document Examiner with a Master's Degree (MS) in Forensic Science from John Jay College of Criminal Justice and recipient of his Graduate Studies Award. He is certified by the American Board of Forensic Document Examiners (ABFDE) and has been a document examiner for over 41 years, first as a Document Examiner and then Supervisor of the New York City Police Department's Crime Laboratory's Document Section, and has maintained a private practice since 1980.

Mr. Sang was trained as the Forensic Document Examiner in the NYC Police Crime Laboratory, Document Section under the direct supervision of senior forensic document examiners. In addition to successful completion of primary training, he also attended numerous courses and workshops, in document examination given by the Federal Bureau of Investigation (FBI), United States Postal Service, Georgetown University, John Jay College of Criminal Justice and workshops given at the

ABD

Gideon Epstein, MFS
Forensic Examiner of Questioned Documents

TRAINING
Completed a two-year resident training program in the forensic science of Questioned Document Examination at the U.S. Army Crime Laboratory, Fort Gordon, Georgia from 1987-1989 and trained with the Post Office Identification Laboratory, Washington, DC.

ASSIGNMENTS
Served with the Army Crime Laboratory System as a Forensic Document Examiner from 1987 to retirement as Chief, Forensic Document Examiner in February 1978. Then served as a Senior Forensic Document Examiner with the National Laboratory Center, Bureau of Alcohol, Tobacco and Firearms, Rockville, Maryland from 1978-1980. Established the Immigration and Naturalization Service Forensic Document Laboratory in 1993 and served as the Chief Forensic Document Examiner until retirement in December of 2009. Contract Consultant to the CIA on Forensic Document Examination matters from 2001 through 2010. Ongoing forensic practice in January, 2011.

ABD

Forensic Document Examiners, Inc.

Welcome: Home Page of Forensic Document Examiners, Inc.

Katherine Malhotra Koppenshaver
• Board Certified Document Examiner by BFDE
• Founder of the Scientific Association of Forensic Examiners
• Published author:
- Attorney's Guide to Document Examination
- Forensic Document Examination, Principles and Practice, a college textbook.
- Celebrating 35 years experience in document examination.
- Handled over 2000 cases.
- Testified in court and deposition over 450 times.

Reginald Ireland
Forensic Document Examiner
443-851-3988
e-mail: mcdoom@hotmail.com

Forensic Document Examiners, Inc. routinely works with attorneys, district attorneys, public defenders, police departments, investigators, banks, insurance companies, and other private entities, providing a

ABD

FISHER FORENSIC DOCUMENT LABORATORY, INC.

M. Patricia Fisher
Deposition, Board Certified Forensic Document Examiner (BFDE)

Over 30 years full time work and experience
Conducts non-destructive testing and analysis on a broad range of questioned document projects including

Quick PDF Links
Qualifications.pdf
Toll Free.pdf
Forensic Exam About Letter.pdf

ABD

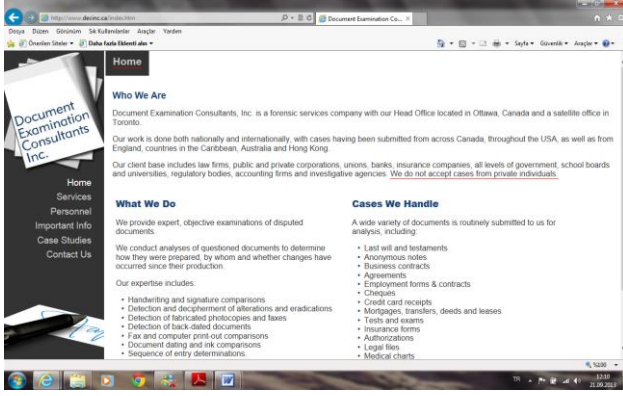
GILES DOCUMENT LABORATORY

Dr. Audrey Giles
Dr. Audrey Giles, B.S., Ph.D., Ph.D., is a forensic document examiner of documents and handwritings. She was formerly the Head of the Questioned Documents Section of the Metropolitan Police Forensic Science Laboratory (London, England).

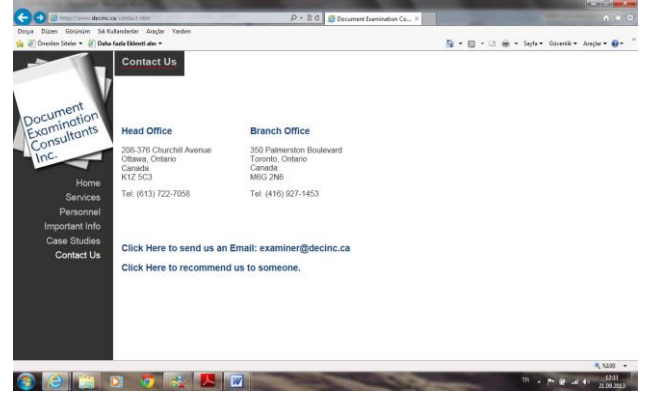
Laboratory environment
Information sheets
Home

Training and background
Dr. Giles received an M.Sc. in Forensic Document Examination at the Questioned Documents Section of the Metropolitan Police Forensic Science Laboratory (MPSL) in London, where she qualified for the position in 1986. She was appointed Head of the Section in 1991 and led the work of her team of experienced scientists. In addition to carrying out her own research, her responsibilities at that laboratory included directed research, Quality Assurance and the

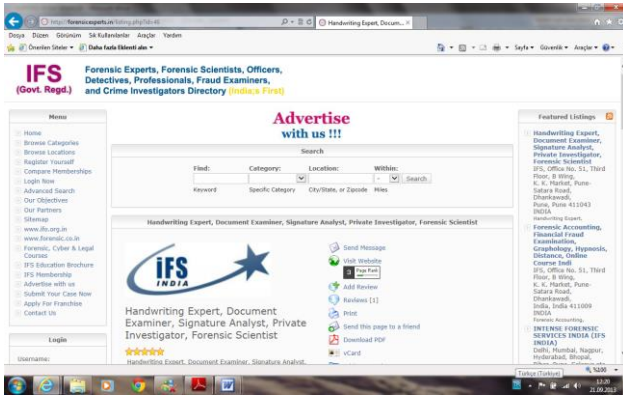
İNGİLTERE

KANADA

KANADA

HİNDİSTAN

Ulusal resmi kurumlar

ADLİ TIP KURUMU FİZİK İHTİSAS DAİRESİ-İSTANBUL ADLİ BELGE İNCELEME ŞUBESİ

9 Adli tıp uzmanı dr+7 Fizik mühendisi (Mühendislerin eğitimleri toplantı tarihi itibariyle devam etmekte-2014 yılbaşından sonra imza yetkisi verilme ihtimali var)

VSC 6000/HS, ESDA-2, GRIM-3, Elektron Mikroskobu,

Yılda yaklaşık **13.000 dosya**

SES-GÖRÜNTÜ İNCELEME LAB

2 Fizik Müh, 2 Adli Tıp Uz., 2 Öğretim Üyesi Elektronik Müh. (1 Yard Doç ve 1 Doç)

VSC 5000,

Yıllık 350 görüntü, 150 ses dosya kapasitesi,

Video, cep tel ve CD deki görüntülerdeki kişilerin tanımlanması isteniyor. Teyp, video, tlf daki sesler soruluyor. Randevu verilip konuşmacı davet edilerek ses kaydı alınıyor.

2 fizik mühendisi aynı zamanda Elektron mikroskobu sorumluluğunu da yürütüyor.

ADLİ BİLİŞİM LAB.

1Matematikçi-1 elektronik Müh.-2 Öğr. Üyesi,

Yıllık **30 dosya kapasitesi,**

En fazla kaybolan verilerin geri getirilmesi soruluyor

EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ KRİMİNAL POLİS LABORATUARLARI

KRİMİNAL POLİS LAB. BAĞLI BULUNDUĞU EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ KRİMİNAL DAİRESİ BAŞKANLIĞI

İSTANBUL KRİMİNAL POLİS LABORATUVARI MÜDÜRLÜĞÜ

1967'de İstanbul (Yıllık 30.000 dosya kapasitesi.)

1971'de izmir

1979'da Adana,

1981'de Samsun,

1983'de Diyarbakır,

1985'de Erzurum,

1997'de Bursa,

2001'de Antalya,

2003'de Kayseri ve

2004'de Ankara (Yıllık 11.000 dosya kapasitesi,) illerinde bölgesel hizmet verecek şekilde laboratuvarlar açıldı. 2013 yılında Trabzonda 11. Lab. kurulumunu tamamlamaya çalışmaktadır.

Emniyet Müdürlüğü kendi akademik bünyesinde yetiştirdiği uzmanlarını çalıştırmaktadır. Konu ile ilgili asistanlar öncelikle Ankara'da 2-3 lık bir temel eğitime tabi tutulduktan sonra çalışacakları bölge laboratuvarlarına asistanlık resmi görev yazıları ile gönderilmektedir. Asistanlar genellikle Polis meslek yüksek okulları mezunları olup alanları fizik, kimya veya biyoloji olabilmektedir. Çalıştıkları yerlerde 3 yıllık laboratuvar deneyimleri sonrası yine Ankara'da yazılı ve uygulamalı sınava tabi tutulmaktadırlar. Sınava bölge laboratuvarlardan uzmanlar da juri olarak çağırılarak bir uzmanlar kurulu oluşturulmaktadır. Sınavdan başarılı olanlara uzmanlık ünvanı verilmektedir. Şu an itibariyle laboratuvarlarda 25 civarında uzman bulunmaktadır. İstanbul dışındaki laboratuvarlarda ortalama 2 uzman bulunmaktadır. İstanbul ve Ankara dışındaki laboratuvarların belge inceleme yıllık iş sayıları her biri için 2500 civarında Ankara 10.000 ve İstanbul 30.000 olmak üzere tüm laboratuvarlarda ortalama yıllık 55.000-60.000 iş çıkartılmaktadır.

Cihaz donanımları üst düzeydedir. VSC 6000, VSC 5000, ESDA, UV kabinleri ve mikroskoplar kullanılmaktadır.

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI JANDARMA GENEL KOM. KRİMİNAL LAB.

JANDARMA KRİMİNAL DAİRE BAŞKANLIĞI-ANKARA

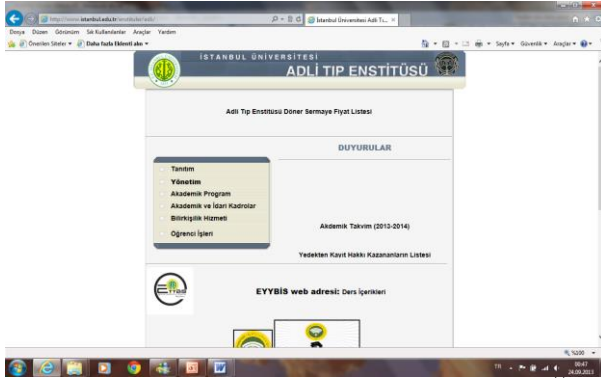
1993'te Ankara,

1994'te Van,

1998'de Bursa,

2005'de Aydın,

Kriminal bölge laboratuvarları içinde, Doküman İncelemeleri Şube Müdürlükleri, İz İncelemeleri Şube Müdürlükleri ve Teknik Fotoğrafçılık, Film ve Ses Analiz Şube Müdürlükleri bulunmaktadır. Kendi yetiştirdikleri uzmanları çalıştırmaktadırlar. **Yıllık olgu kapasitesi toplamda 5.000-6.000 civarındadır.**

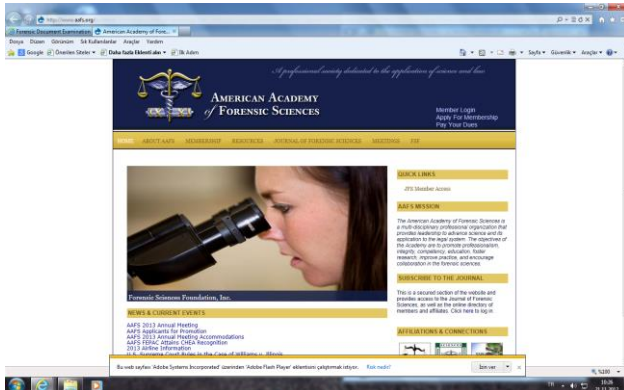

İ.Ü. ADLI TIP ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ İSTANBUL

ANKARA ÜNİVERSİTESİ ADLI BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ-ANKARA

Uluslararası dernekler

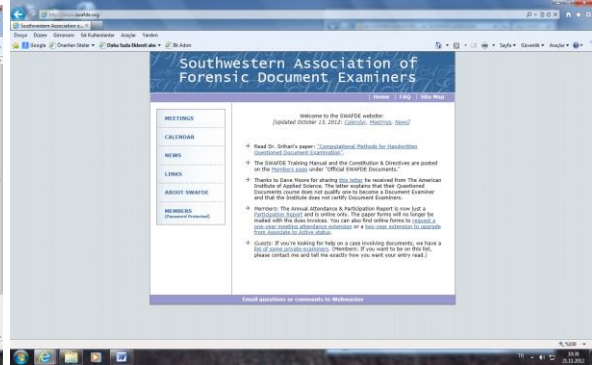
AAFS (American Academy of Forensic Sciences)

ASQDE (The American Society of Questioned Document Examiners) 1942 (Osborn ve 14 arkadaşı birlikte kurdu)

ABFDE (American Board of Forensic Document Examiners) 1977 (Kar amacı)

SWAFDE (Southwestern Associated of Forensic Document Examiners)

gütmeyen bir organizasyon olarak Colombia bölgesinde kuruldu. Aralık 2010 itibariyle 125 diplomalı uzman yetiştirmiştir. ABD-Kanada ve Meksika vatandaşları üye olabilmektedir)

SAFDE (Southeastern Associated of Forensic Document Examiners)

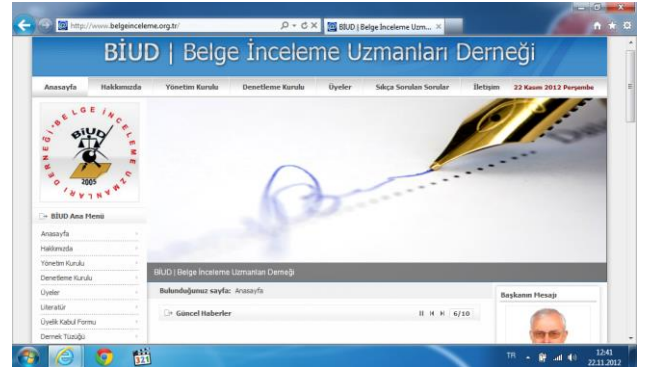
NEAFS (Northeastern Association of Forensic Scientists)

ASFDE (Australasion Society of Forensic Document Examiners) 1980
FSS (The Forensic Science Society) İngiltere 1959

Ulusal dernekler

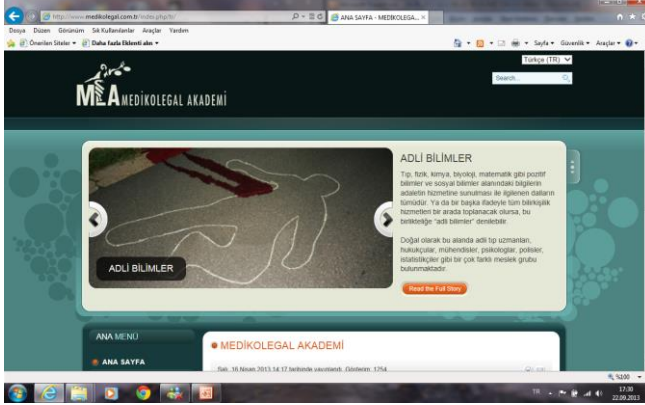

ABİDER (Adli Belge İnceleme Derneği) 2005

BİÜD (Belge İnceleme Uzmanları Derneği) 2005

Ulusal özel laboratuvarlar

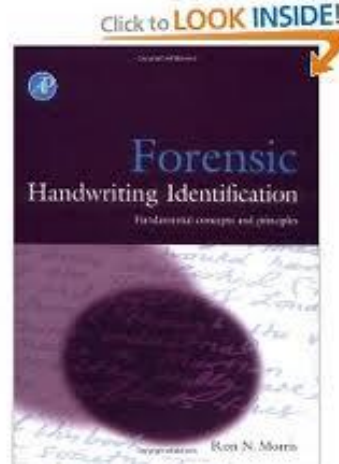
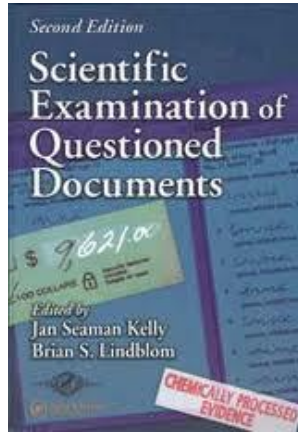
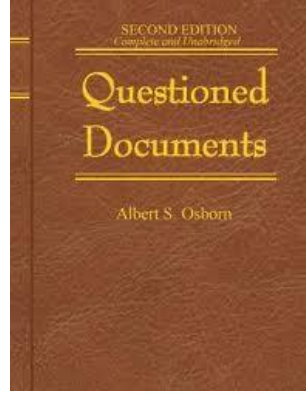
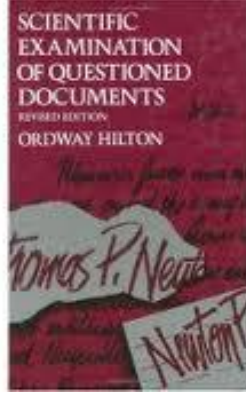
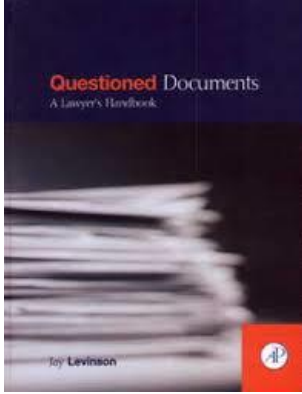

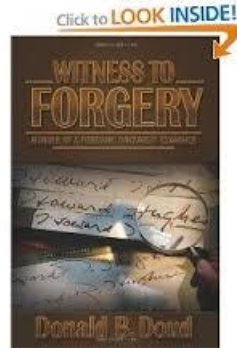
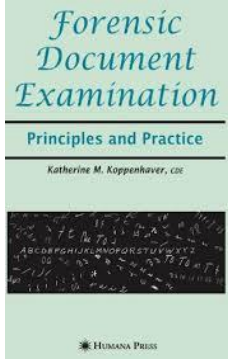
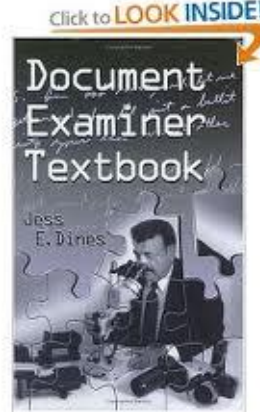
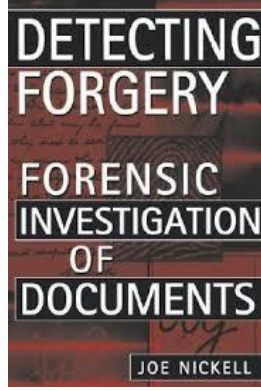
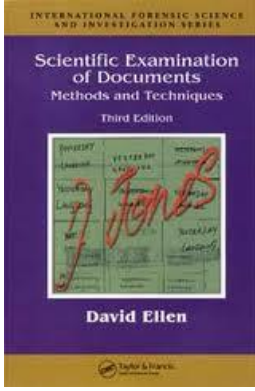
MEDİKOLEGAL AKADEMİ 2007-İSTANBUL

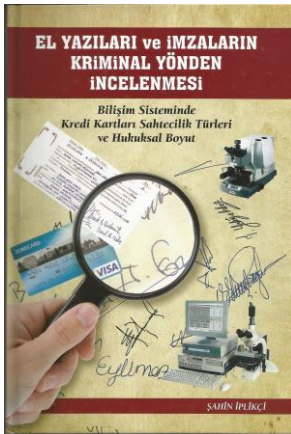
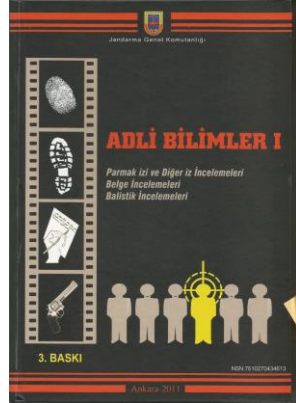
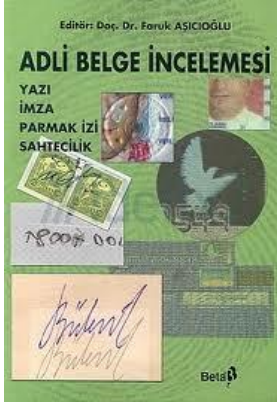
NET ÇİZGİ GRAFOLOJİK İNCELEMELER LABORATUVARI-BAKIRKÖY-İSTANBUL

Uluslararası kitaplar

Ulusal kitaplar

Ekipman

VSC 6000/HS (Bütün belgeyi tarıyor. Nokta değil yüzey taraması yapıyor. Çeşitli sahtecilik olaylarını aydınlığa kavuşturmayı sağlayan geniş kapsamlı bir görüntüleme sistemidir. Yüksek çözünürlükte renkli kamera ve zoom lensi, bir dizi görüntüleme filtreleri, UV ve IR ışınları, Windows işletim sistemi olanakları da kullanılmaktadır. Belgelerde iki farklı mürekkep arasındaki spektral farkları görüntülenmektedir. Gizli güvenlik görüntüleri algılanmaktadır) 250 000 TL.

VSC 6000 LF (Ebatları geniş belgeler için)

VSC 5000 (Eski versiyon)

VSC 2000 (Eski versiyon)

VSC 1000 (Eski versiyon)

VSC 400

ESDA,

ESDA-2 (Karbon kullanmıyor, kimyasallarını değiştirdiler, tozlanma yok, daha net görüntü alıyor.)

FORAM (Raman Spektroskopisi- Mürekkep Analizi-Zor bir cihaz. Jandarma Kriminalde var)

SICAR

FORENSIC XP 4010 (TUBİTAK üretimi)

STEREO MİKROSKOP

İŞIK MİKROSKOPLARI

LUP VE ÇEŞİTLİ MERCEKLER

Uluslararası düzeyde kullanılan ünvanlar

- Forensic Document Examiners
- Questioned Document Examiners
- Forensic Document Analysts
- Forensic Handwriting Analysts
- Document Experts
- Handwriting Authentication Specialist
- Signature Experts
- Handwriting Identification Experts
- Forgery Experts
- Handwriting Experts

Uluslararası verilen rapor sonuçlar

- Kesin tanımlama (imzalar için çoğunlukla bu sonuç verilmiyor, yazılar için veriliyor)
- Güçlü Olasılık
- Olasılık, aynı kişi tarafından yazılmış olabilir ama kesin değil,
- Benzerlikler var, teşhis için yeterli değil,
- Bir belirleme yapmak imkansız,
- Benzerlikler var ama sonuç olumsuz,
- Muhtemelen değil,
- Kuvvetle muhtemel değil.

Eğitim (lisans-lisansüstü-sertifika)

Uluslar arası genel kabul gören uygulamalara göre teorik eğitimin yanında en az 2 yıl veya belli saat laboratuvar eğitiminin deneyimli, bilgili ve diplomalı uzmanlardan alınması gerekmektedir.

Yazı yaşı

Belge incelemelerinde **en sık taleplerden biri** yazı yaşına yöneliktir. Adli bilimlerin son 30 yıl içindeki yoğun çalışmalarına rağmen bu konuda hale hazırda güvenilir teknikler yoktur. Üzerinde çalışılan teknikler mürekkep içerisindeki bazı uçucu bileşenlerin atmosfere dağılma zamanına göre yorum yapmak şeklindedir. Örneğin tükenmez kalem mürekkeplerinde bulunan **fenoksiolanol** yazma işlemi takiben hızla azalmakta, sonraları ise uzun bir periyod süresince yavaş bir seyirle azalmaya devam etmektedir.

ADLİ BELGE İNCELEMELERİNİN HUKUKSAL BOYUTU

İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Üyesi

Av. Turgay Demirci

Adalet duygusu

Sayın başkan ve düzenleme kurulu üyeleri, bu konuda bizim ne kadar az şey bildiğimizi, gerek avukat olarak, gerek hakim ve savcı olarak uzman görüşlerine ne kadar ihtiyaç duyduğumuzu anladım. Umarım 3. tıp hukuku günlerine katkısı olur.

Bazı istatistiki değerlendirmeler yapıldı; adli tıbbın dışında kaç tane bölüm var? Kriminal polis laboratuvarı ve jandarma kriminal laboratuvarları var. Toplam sayıya baktığımız zaman bir yetersizlik olduğunu söyleyebiliriz. Gerçek uzman rakamını ben Ömer hocamdan duydum ve çok çok az olduğunu öğrendim. Uygulamada, açılan davalarda, sanık ve müşteki tarafından bakıyorum. Verilen kararların ne kadar adalet duygusundan uzak olduğunu, kamuoyunun vicdanını karşılamadığını düşünüyorum. Özellikle ceza yargısında bir hayli sorunlar olduğunu, ben meslek pratiğimden, siz ise son dönemlerde yaşanan pek çok davanın kamuoyunda çok net bir şekilde yaşanmasından dolayı, daha derinlemesine öğrenebilme olanağımız var. Ne kadar birilerini rahatsız etse de internet, twitter gibi sosyal iletişim araçları sayesinde, toplum artık gerçekleri daha rahat öğrenebilmektedir. O anlamda hukuk ve hukukçu kendini bu duruma ne kadar iyi hazırlayabiliyor?

Bugünkü tartışmanın özelinde, teknolojinin getirdiği riskler ne kadar hukuk tarafından, yasalar tarafından karşılanabiliyor? Doğrusu bu bir hayli tartışma gerektiren konudur. Bugün hakimlerin kararları, ara kararları, bugün UYAP denilen bir sistem üzerinden elektronik imza ile yürüyor. Gerçek hakim kararı mıdır, değil midir bilmiyoruz? Şunu anlatmaya çalışıyorum. Ben 4 yıllık hukuk fakültesi eğitimimde, adli tıp ile ilgili olarak, bir kez kadavraları görmek için adli tıba gelmiştik. Bir içeri girdiğimi biliyorum, bir de dışarı kaçtığımı biliyorum. Kader gibi şuanda ceza avukatlığı yapıyorum. O zaman görmek istemediğim şeyin şimdi fotoğraflarını görüyor ve hakime anlatmaya çalışıyorum. Siz değerli uzmanların verdiği raporları, bir hakimin ya da bir avukatın değerlendirme şansı hemen hemen yoktur. Verilen raporun, tamamen değerlendirme bu yargılamayı yönlendirmektedir.

Yargıtay ceza dairelerinin bir çok kararlarında, özellikle ceza yargıcının, TCK 204 ve devamında düzenlenen evrakta sahtecilik, resmi evrak ve özel evrakta sahtecilik gibi ve tarif etme gibi özellikle bilirkişi raporlarına bağlı olmadığını, özellikle aldatma kabiliyetinin ancak hakim tarafından verilebileceğini tarif etmektedir. Bugün anlatılanlardan benim meslek pratiğimden yaşadıklarımın yola çıkarsanız eğer, hakim hiç de böyle bir şey yapmamaktadır. Raporlar nasıl görüyorsa ona göre karar veriyor. Peki bu raporlar yüzde yüz sağlıklı mı geliyor? Yine ben uzman arkadaşlarımdan anlattıklarından yüzde yüz sağlıklı rapor verebilmek çok mümkün değil. Ama özellikle ceza muhakemesinde yargıç kararını verirken, savcı iddianamesini düzenlerken her türlü kuşkudan arındırılmış bir şekilde kanaat hasıl olması lazım. Çünkü verilen bu rapor bir delil. Bu delili hakim huzurunda taraflarla tartışıldıktan sonra vicdani kanaat vermesi gerekir. Bu kararın her türlü kuşkudan arındırılması gerekir. Dosyada Adli Tıp Kurumu'ndan (ATK) gelmiş bir rapor var. Ve üstelik bilirkişi raporlarının yine değerli bir katılımcı söyledi: Gerekçeleri ya çok yetersiz yada hiç

yok. Tıpkı bizim mahkeme kararları gibi. Yani başta yargılananlar olmak üzere kamuoyunun bu gerekçeyle tatmin olmasının mümkün olmadığı birçok kararlar var. Aynı şekilde biz sizin görmediğiniz duruşma salonunun içersinde ister kamuya açık olsun ister kamuya kapalı bir duruşmada siz o bilirkişinin ne dediğini anlayamazsınız. Emin olun hakimler de anlamıyor.

Ben 25 yıllık avukatım, kendimi bir an hakim olarak düşündüm. Ben 25 yıllık hakim olsam bundan çok fazla bilgiye sahip olmayacağım. Raporu şimdi nasıl çok net anlayamıyorsam hakim olarak ta anlamayacağım. Bu şekilde karar vereceğim. Çünkü bilirkişi öyle dedi. Bizde adli tıp resmi kurumdur. Resmi bilirkişidir. Başka yere gitmesi zordur, hele bu HSYK varken çok daha zordur. Kurum dışındaki özel üniversiteden rapor alın ona göre kendi kararınızı kurun onun biçiminde hesabını adama ödetirler. Yani niye adli tıba gitmedin. Yani adli tıptaki uzman sayısı anladığım kadarıyla yetersiz. Teknik araç gereç yönünden yeterli olduğunu idda etmek mümkün değil. Türkiye deki ihtilafları düşündüğünüz zaman, aslında biz bir çaresizliği beraberinde yaşıyoruz. Ve bu dosyanın maddi gerçeğini bulmaya çalışıyoruz. Çünkü ceza yargısında hukuk yargısında bundan ayrı değildir ama ceza yargısı direk hürriyetleri ilgilendirir. Yani bir insanı alırsınız ceza evine koyarsınız uzun yıllar ceza evinde kalabilir. Mal varlığına el koyabilirsiniz. Mülkiyet hakkından kişiyi arındırabilirsiniz. Belki tutuklu kalmaktan çok maduriyetlere sebebiyet verebilirsiniz. Ama bunun altında gerçeği arayım derken böyle başvurulması gereken teknik raporlamalar hakkında bazen teknik sorunlarla karşılaşmak mümkündür. O nedenle karar verenle bu tür raporları sunan kurumlar arasındaki bu uçurumun giderilmesi gerekmektedir.

Hukukta adli tıp eğitimi

Sonuç olarak bu sürecin başka türlü eğitime dönüştürülmesi gerekiyor. Baro eğitimlerinde adli tıp ile ilgili bölüme verilen 4 saat eğitimin ne kadar yetersiz olduğunu bir kez daha anladım. Üniversitelerde hukuk fakültelerinde adli tıp dersi bizim için önem derecesi çok az bir ders. Yani fiili olarak ilgilenmeniz yetiyordu. Halbuki meslek hayatına girdiğimizde bir adli tıp kurumunun raporu hukuksal yorumlanması bu açıdan veya başka bir açıdan hukuksal yorumlanması, sanık müdafisi iseniz o açıdan kullanabilmek müşteki açısından kullanabilmek bir hayli zor olduğunu görüyoruz. O nedenle sizler hep kurumların yetersiz olması, sayının yetersiz olması, olanakların yetersiz olması, uzman sayısının az olması, uzman yetişmesinin güçlüğü de tabii burada dikkate alınması, ama emin olun ki burada karar verecek olan hakimlerin de bu konuda son derece yetersiz olduğunu bir kez daha vurgulamak isterim. Bende bilirkişilik yapan bir insanım. Bu konularda bilirkişilik yapmıyorum ama bana bilirkişi olarak gönderilen dosyalarda emin olun vekalet ilişkisini üstlendiğin dosyadan çok daha titiz olarak davralmak istiyorum. Çünkü bir hakkın tespit veya tescili durumunda hakim ben ne dersem o kararı verecektir. O size 2 misli 3 misli daha yükümlülük yüklüyor.

Vicdani yükümlülük

Vicdani yükümlülük altında kalmak çok daha zordur. O nedenle belki burada tek müeyyide makamı ne biliyormusunuz? Gerek uzmanlar gerekse bizler aslında, vicdanımızla başbaşayız demektir. O vicdan “akşam eve gittiğinizde verdiğiniz o karardan dolayı hiç rahatsızlık hissetmiyorum” demektir. Bu karar beni rahatsız etmiyor diyorsanız istenilen sonuç ya tamamiyle sağlanmış yada çok büyük ölçüde kazanılmış demektir. Burada, benim yabancı olduğum şeylerden yakalamaya çalıştığım konulardan da bahsedildi. Ben biraz işin sevimsiz tarafındayım. Sahtecilik olursa, sahte imza türetirse, var olan belgeyi tahrip ederse, değiştirirse veya başka bir belge oluşturursa ne tür cezalarla karşılaşır noktasındayım. Benim ana konum bu. Şimdi bizim ceza kanunumuzun 400'üncü bölümünde kamu güvenine karşı suçlar düzenlenmiş. Hemen hemen her suç kamu düzenini yakından etkilediği için kumu adına soruşturulur ve cezalandırılır. Gerçi bizde savcılar bu işi fazlasıyla abartırlar. Örneğin bazen avcı rolünü üstlenerek kamuoyunu koruyacağım adına birey hak

ve özgürlükler oldukça sık ihlale maruz kalır. Özellikle teknik alanlarda ceza, “kanun benim bahsettiğim alanda yorumumu bu şekilde algılayın” diyor.

Bu alanda 204. maddeden başlayıp 212. maddeye kadar giden, biraz da bilişim ile ilgili, bilişimdeki verileri tahrip etmek, değiştirmek o sürette de sahtecilik suçu işlemek, kaçakçılık kanunundaki özellikle yurt dışı çıkışı muamelelerindeki bir takım belgelerle oynamak süretiyle bunların olması mümkün. Yani değişik kanunla Ceza kanununun içindeki diğer kanunlarla da yapılabilmesi mümkündür. Bu durum çok teknik bir ayrıntıdır. Mesela günlük hayatımızda çok sıkça kullandığımız bir aleti yurt dışından gelirken bir gümrük görevlisinin işverenin malını getiren adamın hiç bir suçu yoktur. Firma çok dev bir firma da olabilir. Savcının karşısında bir kaçakçılıkla karşılaştınız. Bu belgelerin bir tanesinde sahtecilik olduğu iddiasıyla yargılanır. Bizdeki yargılanma süreci bir anda insanları gerçekten yıprattığı için acımasız bir süreçte olduğu için ve aceleci davranıldığı için dolayısıyla aslında birçok belirsizliği içerisinde karar veriyorsun. Savcılar hemen davayı açarlar. Masum olduğunu mahkemede ıspatlasın diye bir algı içerisinde dirler. O nedenle soruşturma aşamasında savcı bilirkişiden mütalaa alabilir. Nitekim ceza kanununun 67. maddesinde taraflarda uzman bilirkişi raporunu da alabilir. Geçen katıldığım bir toplantıda, daha doğrusu bir eğitim çalışmasında bir yargıç meslektaşımız aynen şunu söyledi: “67. maddeyi hiç dikkate almayız. Eğer taraf vekilleri uzman bilirkişiyi getiriyorsa bilinki o adam bizi yönlendirmeye çalışıyor ve biz ona itibar etmeyiz”. Yani mahkemeyi yönlendirerek mahkemeye maddi gerçeği anlatmaya çalışıyoruz. Ama tarafları yargılama içerisindeki pozisyonuna göre aslında son derece faydalı olacak bu uygulamanın Türkiye’de ön yargılamada hiç dikkate alınmadığını görüyoruz. O nedenle adli tıp tekrar vurgulamak isterim. Bizde tek resmi müessesedir. O ne derse peygamber kelimadır. Bizden daha ileri hüküm ifade eder. Ya mahkum olursunuz ya da beraat edersiniz. O nedenle bunun bilinmesinde bu anlamda bazen avukatların bu konuda getirdiği eleştiriler noktasında da ben daha da dikkatli olunması gerektiği noktasında bir değerlendirme yapmak istedim.

Şimdi bizim 204. madde de bu anlamda en önemli maddemiz. Resmi belgede sahtecilik, özel belgede sahtecilik, bir açığa atılan imzalar var, imzanın kötüye kullanılması, bir resmi belge hükmünde olan belgelerimiz var. Öncelikle 204. maddede bu suç işlenmesi halinde cezanın ne kadar olduğunu isterseniz size söyleyeyim. Bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleyen gerçek bir resmi belgeyi başkalarına aldatacak şekilde değiştiren veya sahte resmi belgeyi kullanan kişi 2 yıldan 5 yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Bu alt sınırı 2 yıl üst sınırı da 5 yıl. Oldukça bir makas açıklığı var. Yani 2 yıldan 5 yıla tamamen hakim takdir yetkisinde. Hakim 5 yıla da 2 yıla da hükmedebilir. 2 yıla hükmettiği zaman hükmün açıklanması ertelenmesi müessesesi o anlamda sıkça kullanılan, yani kısmi af müessesesi olarak kullanılır. Eğer 2 yılın üstüne çıkmışsa, yani 3 yıl da diyebilir 4 yıl da diyebilir. Artık külliyeti bağlayıcı ceza ile karşı karşıya kalıyorsunuz. Gerçi 3 yıla kadar olan cezalarda artık, son 4. paketten sonra 1 yılı aşıttan sonra koşullu salıverme şartlarından faydalanarak ta bundan cezanın bir kısmını çekmeden de kurtulabilme şansınız var.

Sonuçta, 2. fıkra daha da nitelikli halini düzenler. Görevi gereği yetkili olduğu bir resmi belgeyi sahte olarak düzenleyen gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde düzenleyen, gerçeğe aykırı olarak belge düzenleyen ve resmi belgeyi kullanan kamu görevlisi 3 yıldan 8 yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Burada nitelikli hali kamu görevlisi ise eğer artık sizin burada 3 yıldan 8 yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırmanız söz konusu. Yani bu konuda rapor tanzim eden uzmanlar dahi bu kapsama girebilir. Ben mesleği itibari ile ben de bir duruşma tutanağının üzerinde tahrifat yaparsam cezalandırılacağım maddelerden biri de bu. Burada dikkat ederseniz demin bahsettiğim af müesseseleridir. Hükmün açıklanmasından faydalanamazsınız. Diğer koşullu salıverme yani cezanın belli bir süresini yattıktan sonra faydalanırsınız ama, hükmün açıklanmasından ertelenmesinden faydalanabilmeniz mümkün değil. O nedenle resmi bir belgede sahteciliği, resmi bir göreviniz sıfatıyla yaparsanız, yani kamu görevini ifa ederken burada resmi görevli anlamında değil 1136 sayılı yasaya göre teminat yattığı süre içerisinde duruşmada büromda mütalaa verirken yapmış

olduğum işlemlerde kamu görevlisi sıfatıyla hareket ediyorum. Dolayısıyla bu madde içerisinde değerlendirilebilmek benim açımdan mümkün ve dikkat ederseniz alt sınırla üst sınır arasında bir hayli fark var. Türk Ceza Kanunu'nda 204. madde belgede sahtecilik ile ilgili en ağır cezaların düzenlendiği maddedir.

Kanunun 3. fıkrasında resmi belgenin kanun hükmü gereği sahteliği sabit oluncaya kadar geçerli olan belge niteliğinde olması halinde verilecek ceza yarı oranında arttırılır. Bu daha da özel bir halini düzenlemiştir. Şimdi adli tıp uzmanı arkadaşlar belgenin tanımını yaptılar. Belgenin bir de hukuki anlamda bir tanımı var. Burda ben yargıtay kararlarını yani yargıtay uygulamasını baz alarak yapılan tanımı size vermek isterim. Yargıtay kararlarında belge *“hukuki bir hüküm ifade eden bir hakkın doğmasına yarayan yazılar”* olarak nitelendirilir. Bazı şeyler vardır ki hiçbir hukuki değeri yoksa yani anlatmakla değeri yoksa hiçbir şeyi yoksa, burda *“suç işlenemez”* denilen tabir vardır. Ondan dolayı suçlu olarak değerlendirilmesi de mümkün değildir.

Öğretide bizim hukuk öğreticisi hem her hocaya göre, hem kürsülere göre belgeyi tanımlaması çok farklı iken, bir başka kürsünün belgeyi tanımlaması farklıydı. Yargıtaya giden üyeler hangi kürsüden mezunsa o görüş yargıtayda hakim olur. Yargıtaydaki görüş farklılıkları maalesef o anlamda çok olmuştur. Aslında yargıtay bizim anlamamız çok güç olan yasaları yorumlayan birazda anlaşılabilir hale getiren kurum olması gerekirken yargıtayın içindeki bu farklılıklardan ötürü de bir hayli sıkıntı yaşanmaktadır. Günümüzde bu farklı sorunlar da eklenerek bunun aşılmasını söyleyebilmek çok mümkün değil. Örneğin; araç plakalarının üzerinde yapılan tahrifat sahtecilik değil midir? Arabanın şasi numarasını çalıyorlar bunları her biri bu anlamda sahtecilik olarak değerlendirme ve bunun karşılığında olayın oluşuna sahteciliğe göre 204. maddeden tutun da koşullar farklı ise 207 de olmak koşulu ile cezalandırılabilir mümkün. Yeni ceza kanunu burada içtima müessesesini de getirdi. Sahteciliğin yanında dolandırıcılık ta yapmış olabilir.

Aslında sahtecilik yanında dolandırıcılıkta yaptığınız zaman, ceza hukukunda temel prensiplerden biri olarak daha ağır olan ceza verilir. Burada durum hiç de öyle değildir. Hem dolandırıcılıktan ceza yersiniz hemde sahtecilikten ceza yersiniz. Mesela sahtecilik süretiyle ihracaat yapmak, belgelerde oynamak süretiyle Türkiye'ye sokulmaması gereken bir maddeyi soktuğunuz zaman bir kaçakçılık kanunundan 204. maddenin a,b,c bendinden ceza yersiniz hem de sahtecilikten ceza yersiniz. O anlamda ceza miktarının ve değerlendirilmesinin çok olduğunu söylemek mümkün. O nedenle Türkiye'de af müessesesine çok sık gidilir. Yani kamu adına cezalandırma yetkisine sahip bir ülkenin, yine halktan vekalet almaksızın genel bir af çıkarması hep ceza hukukunun temel sorunlarından biridir. Bir ailenin bireyi öldürülmüş; öldüren yargılanmış ve ceza evine konmuş. Siyasi bir güç çıkıyor belli bir süre sonra, *“ben genel af çıkardım”* diyor. Peki bu affı çıkarırken referandum yapıyor musunuz? Bu nedenle genel af çıkarmanın güçlülüğünü ve siyaseten getirisi ve götürüsünü hesaplayan zihniyet günümüzde artık böyle tırtıklaya tırtıklaya kısmi aflara başvurmaktadır. Bu tür müesseseler çalıştırılarak kaçakçılık kanunu ya tebliğin bir yerinde değişiklik yapılarak veya aslında ceza kanununu genel hükümlerine hiç dokunmaksızın paketler adıyla yapılacak değişikliklerle, aslında uygulamada kaynaklanan belki de gereksiz bu kadar ceza vermek, haksız yere verilen cezaların bir şekilde önüne geçilmeye çalışılmaktadır.

Sahtecilik suçları yönünden mesela yargıtayın birçok kararlarına yeni dönem, yeni nesil kararlarına bakarsak pek çok vaka görürüz. Şimdi yeni ceza kanunun kapsamında artık olay daha farklı değerlendiriliyor. Herkes tarafından anlaşılabilen bir belge tanımı geldi. Bazı yargıtay kararlarına bakıyorsunuz anlamak için tercümana ihtiyaç duyuluyor. Zaten yasayı yorumlarken zorlukla karşılaşıyorsunuz. Resmi belgeyi düzenleme suç oluşması için yeterli. Ama özel belgeyi düzenlediğiniz zaman özel belgede sahtecilik süretiyle yaptığımız zaman bunu kullanmanız gerekir. Özel belge ile ilgili düzenleme sanki düzenlemenin tek başına yeterliymiş gibi bir suç olduğunu çıkarmanız, yani özel belgenin kullanılması gerekir. Ama resmi belgenin iğfal kaabiliyetinin olması

koşuluyla, yani yeni ismi ile aldatıcılık suçunun olması gerektiğini unutmamak koşuluyla ceza tayininde suç oluşmasında daha doğrusu bir iradenin oluşması gerekiyor. İrade dediğim burada kuşkusuz kasttır. Suç işleyene işlemek arzusu o yönde karar alma yetkisi kast isteneğinin olup olmaması durumu da o dosya içersinde incelenmesi gerekir.

Her dosyanın ayrı bir dünya olduğunu söyledi Ömer hoca. Şüphesiz bir adam öldürme dosyasında dosya adli tıbbı gittiği zaman o duruşma salonlarında yaşanmış bir çok hikayesi vardır. Binlerce dosyanın içersinde 3-4 klasör dosyanın okunduğunu söylemek bu kadar insan sayısı ile de beklemek biraz hayalcilik olur, farkındayım. Ancak o dosyanın içersindeki o hikayenin iyi anlaşılması lazım. Her seferinde iyi anlatılması lazım. O nedenle adli tıpta uzman bir çorap sökücü gibi savunma yapamaz, yapabilme şansı da yoktur. O nedenle ceza muhakemesi kanunu 67. maddesinde getirilen özel uzman mutaalasına bu eksikliğini örtebilmek anlamında düzeleyen bir sebep uygulanmada çok etkilidir. Bizde şüphecilik var; her şeyden şüphe ederler. Önündeki dosyadakiler hep şüphesi yönündedir. Masele şüphesini yenmeden bir karar kılar. Şüphenin giderilmesi gerekir, her türlü kuşkudan arındırılması lazım. Dinlediğim sunumlarda bu raporların kuşkulardan arındırılması konusunda şüphelerim var. Bununla hakim nasıl karar verecek? Veya taraf vekili olarak özel uzman mutaalasının nedeni işlerlik kazandırıldığını mahkemeler tarafından tespit etmek o anlamda mümkün değildir. Aldatma yeteneği ister resmi belgede olsun ister özel belgede olsun ortak hallerdir. Bir aldatma yeteneğinin olması gerekir. Bu aldatma yeteneğine kim karar verecek? Bu hakim bileceği işmiş. O belge üzerinde çok basit bir bakışla tespit edebiliyorsan vasat bir zekanın ötesinde de bunu tespit edebiliyorsan yarın orda bir fikir oluşmadığından da bahsetmek mümkündür. Yargıtay 6. ceza dairesinin burada bir hayli kararı var. Eski nesil, yeni nesil kararları bunu çok sıkça görüyoruz. Bunun olup olmadığına hakim karar verir. O belgede o imzanın aldatmaya, bir kişinin ben imzasını birbirine benzemesinin mümkün olmadığını öğrendim. Eğer benziyorsa sahtedir. Bunu kaç tane hakim biliyor bilemem.

Geçen bir başvuruda herhalde stajyer meslektaşımız zamandan üşendiği için büroya gidip imzalatması gereken evraklardan bir tanesini eksik imzalatmış. Bu imza taklid imza. Bunu fark ettim eksikliği kendi içirimizde hallettik. Biz bunu kendi meslek kuruluşumuz içersine bir nevi görmemezlikten geldik. Ama arkadaşımız bu belgeyi bir icra dosyasına koysaydı oradan bir para çekseydi avukatlık mesleğinden ihraç olurdu. Bir daha yapmamak koşuluyla hapis cezasıyla karşı karşıya kalırdı. Özel belgede sahtecilikle kullanan kişi 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Genellikle ağır cezada yargılanan bir ceza tipidir. Özel belgede kullanma koşulu var, bunu mutlak surette kullanmak zorundasınız. Yine kast ortak unsur, suç işlemek isteğinin ve iradenizin olması gerekir. Fotokopi belgenin üzerinde aslı gibidir imza olmayınca belge olarak kabul edebilmek mümkün değil. Kendisinin yerine başkasını sınava sokmak şeklinde yapılan eylemlerde bu anlamda sahtecilik değerlendirilmeleri içersinde yapılabiliyor. 206. maddede resmi kurumlara yanlış bilgi vererek yanlış belge düzenlemek ayrı bir suç olarak düzenlenmiş isede, sahte bir nüfus kağıdıyla da kendi hakkınızda işlem yaptırmak 204. madde anlamında değerlendirilerek cezalandırılması mümkündür. Bu anlamda verilen kararların önemli bir bölümü tekrar yargılamayı gerektirecek durumdadır. Medya baskısıyla hakim bir an önce karar vermek zorunda kalıyor. Bir müteahidin hak ediş belgeleri üzerinde bir tahrifat veya başka bir şey 204. madde olabilir. Kamu kurumuna sunulduğu zaman onun karşılığında milyarlarca lira hakediş parası alıyor. Gerçekte bu belge böyle midir değil midir bilmiyorum. Buna tamamen uzman bilirkişi karar vereceğinden görüşün dışında yargının yapabileceği hiç bir şey yoktur. Siz bakmayın yargıtayın aldatma kabiliyeti var mıdır yok mudur yetkisinde hakime verdiği o geniş takdir yetkisine. Gerçek hiç te öyle değildir. Tamamen bilirkişi ne derse o oluyor. Adalet Bakanlığı bilirkişi ile ilgili yeni düzenlemeler yapıyor. Yargının her alanında yargıya yardımcı olmak için bilirkişi olması gerekir. Biz de hakim düşünce şudur: “Yargıcın her şeyi bilmesi gerekir”. Avukata gittiğiniz zaman, “avukat her şeyi bilmesi gerekir” diye düşünürsünüz. Öyle değil, onun da bir uzmanlık alanı var. Herkesin her şeyi bilebilmesi mümkün değildir.

ADLİ BELGE İNCELEMELERİNİN GELECEĞİ, YAŞANAN SORUNLARA ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Yard. Doç. Dr. Ömer Kurtas

Adli Tıp Uzmanı

Kocaeli Ün. Tıp Fak. Adli Tıp AD Öğretim Üyesi

Öncelikle anma toplantısı için şunu söylemek istiyorum. Bir mesleği ayakta tutan şey, mesleğin öncüleri, gelenekleri ve o mesleğin kahramanlarının yarattığı romantizmdir. Meslek büyüklerimizi anma toplantılarını, 3 yıldır şahane bir şekilde sürdüren Sermet hocaya özel olarak çok teşekkür ediyorum.

Benim konu başlığında olduğu gibi geleceği görme yeteneğim falan yok. Ancak bir takım kavram ve konu başlıklarını sizlerle paylaşabilirim. Bir haberdarlık duygusu yaratabilirim ödevimi yapmış olurum diye düşünüyorum.

Diğer konuşmacı arkadaşlardan notlar aldım. Özellikle Turgay bey çok fazla vicdani kanaat ifadesi kullandı. Bizler vicdani kanaatleri bilemeyiz, sorgulayamayız. Bu işi bilimsel ve kabul edilebilir nitelikte yapma dışında bir ölçümüz yoktur. Herkesin vicdanını ölçecek bir aletimiz de yok. Dolayısıyla bilimsel kriterlere bağlı olarak bilirkişilik yapan arkadaşlara yazdığı raporların sonuçlarını hatırlatmak da, aslında çok istediğimiz vicdani kararların çıkmasına katkı sağlayabilir.

Şimde ben, psikolog Güray abinin anlattığı olayı felsefi bir boyuta taşıyabiliyordum diye düşünüyorum. İnceleme konusundan başlayayım. Belgenin tanımını yapmayacağım. Ancak şunu biliyoruz ki, belge yazılı ve basılı olma niteliğinden hızla uzaklaşarak dijital bir niteliğe doğru gitmektedir. Yazılı ve basılı materyaller geçmişimizde kalacak, önümüzdeki süreç daha çok teknolojik ağırlıklı olacaktır.

Yazılı ve basılıdan neyi kastediyoruz? Sevgili Rıza anlattı az önce. Duvarlardan, ağaç kovuklarından bugüne kadar çizilmiş, basılmış ne varsa onu kastediyoruz. Belge dinamik bir süreçtir. 30 yıl önceki bir belgeye bugün belge diyemeyebiliriz. Belge niteliğini kaybedebilir. O nedenle bu dinamik bir süreçtir. Bu alan giderek bir mühendislik olayı haline gelmektedir. Bu mühendislik olayı, bizim kendi etki alanımızın, mesleksen alanımızın dışına doğru taşar gibi görünse de, Güray abinin dediği gibi, iş nereden bakarsanız bakın, insani bir süreç taşır. Bu nedenle teknisyenlik ve mühendislik işi gibi görünse de, sonuçta bir psikoloji, bir adli tıbbi bilgi içerir niteliğini hep koruyacaktır. Elektronik bir imzayı taklit ederken mühendislikten her zaman yararlanacağız, ancak onun amacını, ortaya çıkan sorunları ve sonuçları değerlendirmek, adli süreçleri doğru yorumlama ile mümkün olacaktır. Teknisyenlik işi derken “*bu alan bizden ayrılıyor, başka bir alana veriliyor kısır bir alan*” diye söyleyebilirim.

Mühendislik kısmı nedir?

Adli belge incelemeciğinin mühendislik olan kısmı neresidir. Bu konuda şunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Fiziksel ve kimyasal yapılan bütün bu sahtecilikler çok önemli bir yer tutar ve mühendislik yöntemiyle rahatlıkla çözülebilir. Teknolojik gelişme bu durumu yüzde yüz çözecek bir olanak sağlamaktadır. Biz de biliyoruz ki, işin sıkıntılı kısmı burası değildir. Belki vicdanımızı zorlayan, sık sık toplantılar yapmamıza sebep olan kısmı aslında, yazılı imza incelemeleri kısmıdır. Bu alanda bir yoğunlaşmaya, yazılı imza incelemeleri konusunda mümkün olabildiği kadar (kendi kendimi de çelişkiye düşürecek laflar edeceğim) hem özgünlükten bahsedebiliriz, hem de standart bir prosedürden bahsedebiliriz. Bir standartlaşma gerekmekte, ancak özgünlüğümüzü kaybetmeden bir standartlaşmadan bahsedebiliriz. Özgünlüğü kaybetmeden derken ne demek istiyorum? Her dosyanın kendi içinde dahi birbirine benzemez özellikleri olabileceği, bunun sonuçlarının da birbirine benzemeyebileceği ihtimalini de görmemiz gerekmektedir.

Hukukun soruları

Bizi en çok zorlayan şey, hukukun sorulardır. Bir şeyi yanlış soruyla sorarsanız doğru yanıtı nasıl alacaksınız? Bize ya bilemeyeceğimiz sorular, ya şüpheli sorular yöneltilmekte ya da daha kötüsü soru yöneltilmemektedir. Örneğin, şöyle gönderiliyor dosyalar; “*dosyayı inceleyin ve sonucunu bize bildirin*” diyor. Bu şuna benziyor. Hasta doktora gidiyor. Doktor “*neyin var*” diyor. Hasta “*onu sen bileceksin, doktor değil misin*” diyor. Bu gönderilen dosyaları ayrıntılı bir şekilde incelediğimiz zaman, hâkimin sormuş olma ihtimali olan soruları hiss ediyoruz. Örneğin kişi ciro imzasını, sahte bir şekilde sonradan senet haline dönüştürüldüğü için imzayı reddetmektedir. Hâkim, sadece imzayı sorarsa, imza ona ait olduğu için, biz kişinin eli ürünüdür diyoruz. Bu sefer kişi mağdur durumdayken ne oluyor şimdi, sahtecilik yapmış, dolandırıcılık yapmış diye kendisine dava açılıyor. Burada sorun nerededir? Mahkemenin neyi soracağını bilmesi gerekir. Belge ile ilgili olabilecek muhtemel değişiklikler de sorulmalıdır. Sorularla kendimizi yönlenmiş ve o alanda sınırlı tutuyoruz. Çünkü yasal olarak ta gerçekten böyledir.

Dosya incelemesi gerekir mi?

Biz mühendislik kısmının dışında bu işi yapacaksa, birincil görevimiz dosya incelemesidir. Gelen dosyayı ayrıntısıyla okuyacağız. Mahkeme bazen dosyayı göndermiyor, inceleme konusu belge ve mukayese belgelerini yolluyor ve “*kanaat oluşturun*” diyor. Baştan söyleyelim ki, bu çok sıkıntılı bir durumdur. Eğer bu işi yapacaksa bu işin dosyasını veya dosya örneğini mutlaka istememiz ve görmemiz gerekmektedir. Biraz komik bir örneğimiz var bu konuda. Bir senet geldi ve senet üzerinde 40 bin lira yazıyorsa, borçlu kısmı 20 bine dönüştürülmüş, yani miktar eksiltilmiş bir durum var. Olaya bakınca saçma geliyor, niye böyle olsun? Kimsenin bu işte bir çıkarı yok gibi görünüyor. Ancak, ortada da bir sahtecilik var. Üstelik alacaklı görünen kişi belge üzerinde sahtecilik yapmaktan ağır cezada yargılanacak. Gerçekten dosyanın içerisini dikkatli bir şekilde okuyunca durum anlaşılıyor. Olay şöyledir: Bir hayvan alışverişi sırasında, köylü hesaplıyor ve 40 bin lira diyor ve gidiyor. Yolda giderken düşünüyor. Yahu bu 40 bin değilmiş, 20 bin liraymış adama da yazık oldu, bunu düzelteyim diyor ve belge üzerinde 40 bini, 20 bin liraya dönüştürüyor. Bu kez kötü niyetli borçlu, madem 40 bini 20 bine düşürdün, aslında benim hiç borcum yoktu diyerek itiraz ediyor ve olay mahkemelik oluyor. Sonuçta adam merhamet etmişken, “vicdanlı” davranmışken başına bu durum geliyor. Biz bunu nereden öğrenebiliriz? Dosya incelemesi yapmadan bu gerçeği kavramamız olası değildir. Dosya bazen incelediğimiz konunun %70’ini bize öğretir. O nedenle “dosya incelemesi, vazgeçilmez, olmazsa olmaz materyaldir” diyebiliriz. Dosya da aslında önemli bir mukayese belgesidir.

Mukayese belgelerin önemi

Mukayese belgeleri de önemli bir unsurdur. Nasıl elmalarla armutlar karşılaştırılmazsa, senet üzerindeki yazılarda, boş kağıda atılmış imza veya yazılar da karşılaştırılmaz. Onun için mümkün olan “benzer koşullar sağlanarak” mukayese belgeleri oluşturulmalı ve gönderilmelidir. Burada da adliyenin tuhaf alışkanlıkları var; nerden kalmış bilmiyorum. Bize onlarca sayfa belge gönderiyorlar. Mahkemede çömelerek, ayağa kalkarak, oturarak vb yöntemlerle yazı örnekleri alınarak bize gönderiyorlar. Bize gönderilmesi gereken belgelerde, kişileri yüzükoyun yatırarak, yan yatırarak alınan yazıları bize gönderiyorlar. Halbuki bu yöntemlere gerek yoktur. Gerçekten kişinin Dr.Hayrettin hocadan kaynaklanan (o haleti ruhiye tabiri kullanıldığı için) yazı ve imza alma biçimlerine bu haliyle gerek yoktur. O adliye ortamında olsa olsa başka türlü bir haleti ruhiye hali oluşmuştur zaten. Gerçekte Hayrettin hocanın söylediği ise, “serbest haleti ruhiye hali” dediği olaydır. Aslında bu olayda kastedilen şey şudur: Başka amaçlarla, başka nedenlerle, başka yerlerde, bu olayı düşünmeden kişinin attığı imzalar. Ne diyoruz biz buna: Samimi belgeler, samimi imzalar. Samimi belgeler çok önemlidir. Özel bilirkişilte bu sıkıntı yaratabilir ancak gerçek böyledir.

Analitik inceleme yöntemi

İncelemeye gelindiğinde ise, dosya incelendi, mukayese belgeleri incelendi ve sonuçta bir karar verilecektir. Burada kendimle de çeliştığım bir yaklaşımda bulunmam gerekiyor. Bir kere inceleme yöntemi ilkesel olmamalıdır. O duruma özgü koşulları düşünerek hareket etmeliyiz. Ben hayatta kendime, çocuğuma, çocuğuma “ilkeli olun” falan diyorum. Burada da ilkesiz olmak gerekiyor. O duruma özgü inceleme yapmak gerekiyor. Özgünlük denen şeyi yakalarsanız, iyi bir adli incelemeci olursunuz.

Bu incelemeyi nasıl yapacağız peki? Durumsal olacağız, ilkesel davranmayacağız, koşulları dikkate alacağız. Bunu da yine ATK'nın fizik ihtisas dairesinde, o akış içerisinde, orada olan arkadaşlara farkında olmaksızın aktardığı bir özellik vardır: Deneyim. Yani analitik düşünme ve inceleme yöntemidir. Analitik inceleme derken şunu kastediyoruz: Sahtecilik, sadece herkesin gördüğü, “bu imza sahtedir, şu görünen belge buna uygun değil” gibi yaklaşımlar değildir. Çok birbirine benzer şeylerin sahteciliğini biz araştırıyoruz. Aslında sıkıntı da buradadır. Birbirine benzer şeyleri bizim ayırt etmemiz gerekiyor. Ya da tam tersi küçük bir benzerliği yakalayıp olayı aydınlatmamız gerekmektedir. Bunun için analitik düşünce denen olay devreye girecektir. Ya parçadan bütüne gideceğiz, ya da bütünden parçaya gideceğiz. Örneğin; bazen sahteciler çalışırlar. O nedenle en tehlikeli sahtecilik serbest stilde yapılan sahteciliktir. Burada, sahteciliğin maharetine bağlı olarak gizlemeler, süslemeler, abartmalar gibi pek çok şeyi görebilirsiniz. Ancak serbest taklit yöntemiyle yapılan sahtecilikte, mutlaka bir kaçırma olayı olacağını umarak hareket etmek gerekiyor. Mutlaka parçalara bölerek hareket etmemiz gerekiyor. Sadece bir kendine özgü benzerlik bile tanı koydurabilir. Aslında ben “benzemezlik” üzerine düşünürüm. Bizde adli tıp ekolüde “benzemezlik” üzerine kuruludur. Polis de tam tersi “niye benziyo bunlar” diye bakar. Bazen analitik düşünceyle şunu yakalayabiliriz: Kendine özgü bir benzerlik tanı koydurucudur. İmzadaki bir küçük hareket bize tanı koydurucu olabilir. Aslında analitik düşünce dediğimiz kavram da budur.

İncelemede sonuç ve karar

İnceleme ve sonuç kısmı en tartışmalı kısmı budur. Sonuç kısmında çok zorlanıyoruz. Peki neden bu kadar zorlanıyoruz? Hukuk diyor ki, “yüzde yüz kesinlik istiyorum”. Aslında bilimde böyle bir şey yoktur. Yüzde yüz sağlıklı rapor yazarız, ancak yüzde yüz tam sonuç veremiyebiliriz. Hakimler, savcılar genellikle şununla uğraşıyorlar: Var mı, yok mu? Olmuş mu, olmamış mı? Bu olay bu kadar basit değildir. Sonsuz sayıda ihtimal vardır. Çeşitli ihtimalleri içeren bir takım rapor sonuçları olabilir. Bunun için birkaç defa ABİDER (Adli Belge İnceleme Derneği) toplantılarında “dil birliği” adı altında sunumlar yaptım. Aramızda dilbirliği olsun tamam. Peki “tersim tarzı” diyoruz. Aslında ne demek istiyorsak bunu yazmalıyız. Başka örneğin, “işleklik derecesi” diyoruz. Ne demek istiyoruz? Bunları açıklamamız gerekiyor ve bilmemiz gerekiyor. Bu benim takıntım oldu. Benim takıntım zayıf, cari sistem güçlü, o yüzden önemsiz olur mu?

Çok fazla ihtimal olabileceği için çok fazla rapor sonucu da olabilir. Hatta İsmail hoca da söyledi, çelişkili raporlar olabilir. Biz hatta çelişkili raporlar çıkarmaya başlamıştık. Üç arkadaştan biri, raporun altına muhalefet şerhi de koyabilir. Her konuda muatabakat gerekmiyor ki... Biz kendi içimizde kuşkuyu ortaya koymazsak, hâkim direkt kararı veriyor. Biz kendi kuşkularımızı da karara yansıtırsak, mahkemeyi de düşünmeye itebiliriz. Adalet süreci bu kuşkuyla ilerlesin, farklı görüşlerin raporlara yansımaları, çelişkili görüşler olması, hayırlı bir süreç olur. Küçük bulgulardan büyük sonuçlar üretmeyelim, büyük yanlışlara yol açmayalım. Raporlarımızda, hakkaniyet duygusu kadar bilimsellikte bir o kadar önemlidir.

“Tespit yok” bir sonuç mudur?

Bir önemli sorun daha var. Tespit edemeyebiliriz. Materyal eksikliğinden, eksik gönderilmiş evraklardan, mukayese belgelerinin yetersizliğinde dolayı ve pek çok nedenlerden ötürü aidiyatı tespit edemeyebiliriz. Hatta kuşkuya da düşebiliriz. Bu da bir sonuçtur. Arada hocalarıma sordum:

En ideal otopsi koşullarında negatif otopsi %8-10 civarındaymış. Zaten %0 olana da itibar edilmiyormuş. Şimdi düşünün: Somut ceset üzerinde %10 oranında tespit edemediğiniz sonuç, şüpheli adli belgelerde nasıl %100 istenebilir? Zaten imza ve yazı alışkanlıkları yeterince gelişmemiş bir toplumda kesin bir sonuç vermemiz her zaman mümkün müdür? Vermeyebiliriz, vermemeliyiz zaten. Çünkü verdiğimiz zaman olay başka yerlere doğru gidiyor. Bununla ilgili de bir örneğimiz var: Geçenlerde toplantıların birinde sevgili Sermet hocamın düzenlediği toplantının birinde söylemiştim. Çarpıcı olması açısından söylüyorum: Terör örgütü üyeliği iddiası ile yargılananlardan biri polis ifadesinde imzaları kabul etmiyor. Orada 7 gün kalmış, yaklaşık 20 sayfa yazı var ve 20 yerde de imza var. Gerçektende, ısrarla imzasını kabul etmiyor ve gelen mukayese imzaları da ifadede atıldığı iddia edilen imzalara da benzemiyor. Ne dememiz gerekiyor? İmza onun değil desek, tüm karakol “kurmaca yapmış” diye ortalık karışacak. Burada ne dememiz gerekiyor? İmza kişiye ait desek, onun imzasına benzemiyor. Ortalık yerde kalınmış bir durum var. O zaman o duruma özgü rapor üretilmesi gerekmektedir. Hatırlabildiğim kadarıyla, sonucu şöyle vermiştik: “O imzanın basit tersimli bir imza olduğu, kolay taklit edilebilir olduğu, bu nedenle kendisi de dâhil olmak üzere herkes tarafından da atılmış olabileceği” dedik. O duruma özgü rapor yazmamız gerekiyordu ve doğrudu.

Avrupa’da ve bizde de rapor sonuçları standartlaşıyor. Ne demek istiyorum: “Kuvvetle muhtemelden, kuvvetle olmaması muhtemele” doğru gidiyor. Şimdi bu standarda biraz ihtiyaç var, biraz da yok aslında. Raporun matbu kağıt haline dönüşmesine karşı çıkabilmeliyiz. Raporun inceleme kısmı değil, sonuç kısmına düzgün ve iyi bir Türkçe kullanarak yuvarlak laflar yazmalıyız. Her anlama gelecek laflar yazmalıyız. Rijid değil, yumuşak ve gevşek olmalıyız. Öğrencilere de anlatıyoruz: “Yumuşak ve esnek olmalıyız, sert değil” diye anlatıyoruz. Oradaki yumuşaklık gerçeğin görünen kısmıyla içinde yer almasını sağlamalıyız. Rapor sonucu, “hâkim savcı böyle istiyor” diye yazamayız. Rapor o ihtimalleri içeriyorsa yazmalıyız; dosyada bulduğumuz, görünebilen tüm ihtimalleri içermelidir. Gerçekten o raporlar matbu birer kâğıt parçası haline dönüşmemelidir. Raporlara, sonuçta vicdanımızı tam olarak akıtmamış oluruz o zaman.

Yapmamız gereken şey, “her dosyayı ve her olayı ayrı ayrı düşünerek değerlendirerek incelememiz ve sonuçlar vermemiz gerekiyor” diye düşünüyorum Saygılar sunuyorum.

ADLİ BELGE İNCELEME ÇALIŞTAYI

27-28 Eylül 2013

ADLİ BELGE İNCELEMECİLİĞİNDE TERMİNOLOJİ

Doç. Dr. Rıza Yılmaz

Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı

Adli Belge İnceleme Derneği (ABİDER)

Yirmi birinci yüzyılda elektronik iletişim çağında olmamıza rağmen yazılı belgeler ve imza hala çok fazla kullanılmaya devam etmektedir. Yazılı ve basılı sözleşmelerin kanıtlanabilirliği, yasal düzenlemedeki yaptırım gücü, bu tür belgelerin artmasına neden olurken amaç dışı ve kötü kullanımları da paralel olarak artmaktadır. Adli belge incelemesi, araştırma veya soruşturma konusu olmuş belgeler üzerinde çalışmalar yapan multidisipliner bir meslek alanıdır. Bu bağlamda bu meslek dalı için öncelikle bu işin terminolojisini incelememiz gerekmektedir.

Kriminoloji-kriminalistik

Kriminoloji, deneysel metotlar ile suçlunun kişiliğini inceleyerek suç olayının doğal kaynağını ve mekanizmasını, sosyolojik ve etmenlerini araştıran suçluluğa ait bilim dalıdır.

Kriminalistik; suçluların, bilimsel yöntemler kullanılarak tespit edilmesi ve suç olaylarının aydınlatılmasıdır. Bu yönüyle suçu önleme ve caydırma vasıtasıdır. Suçun işlenme şekli ve kullanılan vasıtalar ile ilgili maddi delillerin bulunmasını, suçlunun kişiliği ve suçun sebebi hakkında değerlendirmeleri içerir. Bu yönüyle kriminalistik kriminolojiye yardım eden teknik bir alandır. Kriminalistik ile suçlular ortaya çıkartılırken diğer yandan hatalı yere suçlananları da önler. “her temas bir iz bırakır” prensibi gereği, kanunların suç olarak niteledikleri suç(lar)ı işleyen herkes, olay yerinden bir şeyler alırken kendisinden de oraya bir şeyler bırakır. Örneğin ateşli silah ile adam öldürme olgusunda olay yerinde ve/veya ceset üzerinde kalan mermi çekirdeklerinin incelenmesi ile elde şüpheli bir silahın olduğu durumda, şüpheli silah ile yapılacak atışlardan elde edilecek mermi çekirdekleri ile olay yerinden elde edilen mermi çekirdeklerinin bir kriminal laboratuvarında karşılaştırmalı mikroskop ile yapılacağı inceleme sonrasında olayda kullanılan silahın şüpheli silah olup olmadığı anlaşılabilir. Aynı şekilde adli belge incelemeciliğinde Resim 1’de de görüldüğü üzere bir kira sözleşmesinde kira müddeti bölümünün karşısında “20 yıl” olarak düzenlenen süre, farklı kalınlıktaki bir kalem ucu ile “001 yıl-bir yıl” şeklinde tahrifat yapılabilmektedir.

Kiracının İşyeri adresi	merkez mah. Hal. Cad. No. 1. Ki.
Bir aylık kira karşılığı	150. TL.
Bir senelik kira karşılığı	1800. TL.
Kira karşılığının ne şekilde ödeneceği	_____
Kira müddeti	001-7/1 - Bir yıl -
Kiranın başlangıcı	02-01-2008
Kiralanan şeyin şimdiki durumu	Dükkan 27. m. Kaca
Kiralanan şeyin ne için kullanılacağı	Tuzaflıya ve Bayan Terzi

Resim 1. Kira müddeti bölümünün karşısında elle yazılı yazıdaki tahrifat

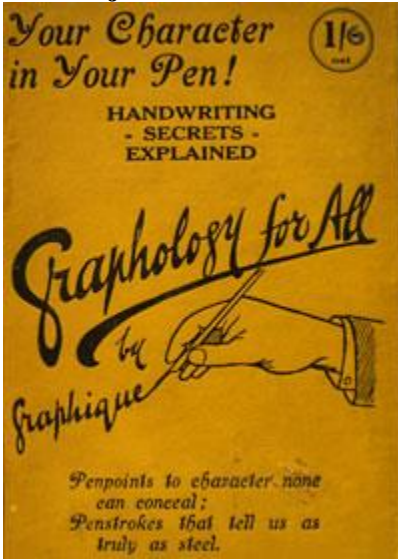
Kaligrafi

Kökene Yunanca kallos “güzel” ve graphos “yazı” kelimeleridir. Süsleyerek güzel yazı yazma sanatıdır diğer bir deyimle yazı sistemleri ve yazı öğelerinin dekoratif amaçlarla kullanıldığı görsel bir sanat türüdür. Özellikle matbaa öncesi dönemde büyük değer taşımaktaydı. Kaligrafide amaç değişik motifler kullanarak yazıyı olduğundan farklı bir kimliğe büründürmektir. Bilinen en eski kaligrafi yazı örnekleri Mısır’da MÖ 2496-2345 yılları arasında yaşamış eski krallığın 5. Sülale döneminde papirüsler üstüne yazılı hiyeratik yazılardır. Çin, Japonya gibi doğu asya ile batı toplumlarına ait çok eskiye dayanan birçok kaligrafik yazı örnekleri bulunmaktadır. Genellikle dik ve yatay çizgilerden oluşan latin harflerini simetrik bir şekilde kağıda dökmek kaligrafinin temel unsurlarındandır (Resim 2).

Resim 2. Kaligrafik yazı

Grafoloji

El yazısının incelenerek yazan şahsın kişilik özelliklerinin tanımlanmaya çalışılması, sözcük anlamı "yazıbilim" olan Grafoloji' nin uğraşı alanını tarif eder.

Romalı tarihçi Suetonius'un bazı ifadelerinden İmparator Augustus'un el yazısını incelediğini ve hakkında fikir yürüttüğünü biliyoruz. Kuşkusuz, bu, yalnızca amatörce değerlendirmelerden oluşuyordu ancak çağı için son derece ileri bir düşünceyi yansıtıyordu.

Grafolojinin (karakter tahliline yönelik) ilk temel taşı, 1622’de İtalyan filozof Camillo Baldi tarafından, “Bir Mektubun İncelenmesinden Yazı Sahibinin Huy ve Alışkanlıklarını Anlama Sanatı” isimli yapıtla konulmuş ve geçen zaman içerisinde birçok grafolog ve filozof tarafından konuyla ilgilenilmiş ve çalışmalar yapılmıştır. Bilinen ilk "Grafoloji Derneği", 1871 yılında, Fransa’da, Hippolyte Michon tarafından kuruldu. Henüz bu da bir meraklılar topluluğu durumundaydı.

Yirminci yüzyılın başından itibaren sıcak ve soğuk savaş dönemlerinde çeşitli ülke gizli servislerinin her zaman daha fazla kullandıkları bir bilgi edinme mekanizması haline geldi. Birçok ülke ajanları kendilerine gelen tüm yazılı belge ve mektupları gizli servislerin grafologlarına ulaştırmakla yükümlüydüler. Böylece mektupları yazan kişilerin kuşkulu olup olmadığı belirleniyordu.

20. yüzyıl başlarından itibaren üniversitelerin psikoloji bölümlerinde dahi grafoloji eğitimi verildi ve 1970’li yılların ortalarına kadar psikolojinin teşhis enstrümanlarından biri sayıldı. Grafolojik kişilik

analizlerinin ortaya koyduğu başarılar psikolojik teşhis yönünden çok yüksek sonuçlar vermemesi nedeniyle eski cazibesini kaybetti.

Bugün yazı incelemesi yoluyla kişilerin kişiliklerinin, iç dünyalarının ve gizli özelliklerinin belirlenmesi ve buna göre hareket edilmesi amacıyla; işe eleman seçimi, iş ortağı seçimi, eş seçimi v.b. alanlarda grafolojiye başvurulduğu bilinmektedir.

Bazı ülkelerde, belirli dönemlerde grafoloji ve adli belge incelemeciliği birlikte ve aynı uzmanlarca hayata geçirilmiş olup bu durumun yarattığı kavram kargaşasının sonuçlarına günümüzde de rastlanmaktadır.

Öyle ki, Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi'nin ilgili bölümü 2005 yılında çıkan adli tıp kurumu kanununa kadar "Grafoloji Şubesi" adı altında faaliyet göstermiştir. Ancak bu tarihten sonra "adli belge inceleme şubesi" adı ile faaliyetine devam etmektedir. Öte yandan uygulamada halen grafolojik inceleme adı ile adli belge incelemeciliği kastedilmektedir.

Varaka-evrak-belge

Varaka tek bir belgeyi, evrak ise birden fazla belgeyi ifade eder. Evrak kelimesinin anlamı "Kağıt yapraklara yazılmış mektuplar"dır. Bizim evrak diye tanımladığımız ise kamu kurum/kuruluşlarının aralarında ya da özel ve tüzel kişilerle iletişimlerini sağlamak amacıyla yazılan resmi yazılardır.

Adli belge

Adli amaçlı incelemeye konu olan belge; "bir hakkın doğmasına veya bir olayın kanıtlanmasına yarayan bir anlam, bilgi veya mesaj iletecek şekilde herhangi bir sembol, şekil veya işaret içeren herhangi bir nesne"dir. Uygulamada, belgelerin büyük çoğunluğu yazılı kağıtlar olarak karşımıza çıkar. Ancak ilaç kupürleri (Resim 3), gıda ambalajları, piyango biletleri (Resim 4) ve banknotlar gibi basılı belgelerin yanı sıra zorlamalı bir ölüm olgusunda kişinin avuç içinde yazılı bulunan bir intihar notu da belge niteliğiyle adli amaçlı incelemeye konu olabilmektedir.

Resim 3. İnceleme konusu olmuş bir ilaç kupürü

Resim 4. İnceleme konusu olmuş bir milli piyango bileti

Adli belge türleri (İnceleme konusu belgeler)

Bugüne kadar inceleme yapılmak üzere gönderilen pek çok belge oluşturulmuştur. İlaç kupürlerinde olduğu gibi bunlardan bir kısmı bugün artık kullanılmayan belgeler niteliğindedir. Öte yandan gelişen teknoloji ile birlikte yeni yeni belgeler inceleme konusu olmaktadır ve bundan sonra olmaya devam edecektir. Adli belgeler, inceleme için geldiğinde bu tür belgelere rapor düzenlenirken inceleme konusu belgeler olarak nitelendirilir. İnceleme konusu belgeler aşağıda da görüldüğü şekilde sınıflandırılmıştır.

Çek-senet türü belgeler: çek (Resim 5), senet (Resim 6), gayrimenkul satış senedi, düzenleme devir temlik senedi, eşya senedi, icar senedi, kooperatif ortaklık senedi, köy satış senedi, köy senedi,

tarla satış senedi, çeyiz eşya senedi, borç senedi (çeşitli-kooperatif), müşterek ve müteselsil borç senedi, resmi senet, ticari taşıt kullanma belgesi, trafik sigorta poliçesi, trafik sigortası devir zeyilnamesi, mehir senedi başlıklı belge, tapusuz taşınmazın satışına dair senet, araç kira sözleşmesi ve teminat senedi (Resim 7)

Resim 5. İnceleme konusu bir çek

Resim 6. İnceleme konusu bir senet

Resim 7. İnceleme konusu bir oto kira sözleşmesi ve senedi.

Kimlik belgeleri ve tanıtım kartları: nüfus cüzdanı, pasaport, sürücü belgesi, aile cüzdanı, öğrenci kimlik kartı, üye kimlik kartı, İETT öğrenci kimlik kartı, daimi giriş kartı, personel tanıtma kartı, polis tanıtma kartı, polis tanıtma kartı, basın press kartı, tanıtma kartı, diğer kimlik belgeleri.

Sözleşme-mukavele-beyanname-taahhütname-vekaletname ve benzeri belgeler: abonelik sözleşmesi, alım satım sözleşmesi, emlak alım-satım sözleşmesi, GSM abonelik sözleşmeleri, kooperatif hisse devir ve satış sözleşmesi, kredi kartı üyelik sözleşmesi, Shell card sözleşmesi, taksim sözleşmesi, taksitli satış sözleşmesi, tarımsal krediler ikraz sözleşmesi, taşıt satış sözleşmesi, avukatlık sözleşmesi, mavikart kredi sözleşmesi, satış sözleşmesi, Türk Alman sosyal güvenlik sözleşmesi, üyelik sözleşmesi, menşe şahadetnamesi, miras taksim mukavelesi, bireysel bankacılık hizmetleri sözleşmesi, diğer (çeşitli) taahhütname, imza beyanamesi, imza sirküleri, taahhütname, tahliye taahhütnamesi, muvafakatname, ortaklık taahhütnamesi, kefalet beyanamesi, borç ödeme beyanamesi, anlaşma başlıklı belge, evlenme beyanamesi, protokol, ibraname, ikametgah, kira kontratosu, vasiyetname, vekaletname, zeyilname, feragatname, umumi vekaletname, mukavele başlıklı belge, sulh ve ibra anlaşması, sözleşme başlıklı belge, hususi vekaletname başlıklı belge, digitürk konut içi bireysel üyelik sözleşmesi.

Makbuz-fatura-fiş-bordro-alındı-gelir-gider-irsaliye belgeleri: mahsup fişi, makbuz (diğer), mal teslim fişi, alım fişi (ekmek, et, vs), fatura, günlük mal teslim fişi, kantar fişi, kasa tediye fişi, dernek gelirleri alındı belgesi, gider pusulası, ödeme fişi, para makbuzu, müstahsil makbuzu, nakliye makbuzu, tahsilat makbuzu, tahakkuk fişi, tediye fişi, teslimat makbuzu, veresiye fişi, yoklama fişi, yeddiemin makbuzu, alındı belgeler (çeşitli), prim tahsilat makbuzu, vergi tahsil alındısı, ücret bordrosu, irsaliye, tahsildar irsaliyesi, vergi dairesi alındısı, tahakkuk müzekkeresi verile emri, sevk irsaliyesi, ücretli izin bordrosu, hizmet erbabı ücret bordrosu, kıdem ve ihbar tazminat bordrosu, çaplı tasarruf vesikası, cari hesap sözleşmesi, tarımsal kredi istek ve tespit formu.

Tutanaklar: ifade tutanağı, haciz tutanağı, mernis doğum tutanağı, mernis yer değıştirme tutanağı, teslim-tesellüm tutanağı, trafik ceza tutanağı, üst arama tutanağı, genel amaçlı suç tespit tutanağı, genel kurul toplantı tutanağı, yakalama ve zapt etme tutanağı, yer gösterme tutanağı, kadastro tutanağı, listelenmiş çeşitli tutanaklar, tutanaklar (çeşitli başlıklar altında yazılmış), duyuru tutanağı, celse tutanağı, kat karşılığı inşaat sözleşmesi.

Defterler ve karar yazıları: demirbaş defteri, köy kıymet beyan defteri, kooperatif karar defteri, evlenme defteri, nüfus cüzdanı kayıt defteri, hasta kayıt defteri, karar defteri (diğer), ajanda defteri, nezarethaneye alınanların kaydına ait defter, işletme defteri, karar başlıklı belge, ihale komisyon kararı, encümen karar kağıdı, faaliyet raporu, orman kooperatifleri ödeme defteri (Resim 8).

ORMAN KOOPERATİFLERİ ÖDEME CETVELİ															
HİZMET VEREN ORTAKLARIN				İŞİN						KESİNTİLER					
İDİ	ADRESİ	PLAKASI	VERGİ DAİRESİ	VERGİ KİMLİK NUMARASI	MAHİYETİ	ÇİNSİ	MİKTARI	FİYATI	TUTAR	GELİR VERGİSİ % 2	PUL %.....	KOOP. HİS. %.....	ORM. KOOP. % 2	ÖDENECEK NET TUTAR	İMZA
EN	Sipahiler Köyü		DEVREK	41894063948	%10		3.699,61		369,96	7,40	3,05	25,90	0,00	333,61	
	Sipahiler Köyü		DEVREK	26921563486	%10		3.699,61		369,96	7,40	3,05	25,90	0,00	333,61	
	Sipahiler Köyü		DEVREK	25463612010	%10		1.849,80		184,98	3,70	1,53	12,95	0,00	166,81	
	Sipahiler Köyü		DEVREK	25355616686	%10		1.849,80		184,98	3,70	1,53	12,95	0,00	166,81	
AYIR	Sipahiler Köyü		DEVREK	26675571636	%10		1.849,80		184,98	3,70	1,53	12,95	0,00	166,81	
	Sipahiler Köyü		DEVREK	25846000376	%10		1.849,80		184,98	3,70	1,53	12,95	0,00	166,81	
	Sipahiler Köyü		DEVREK	26921563486	%10		2.601,12		260,11	5,20	2,15	18,21	0,00	234,56	
TOPLAM									1.739,95	34,80	14,35	121,80	0,00	1.569,00	

Resim 8. İnceleme konusu belgede ödeme cetvelindeki imzaları, yanda isimleri yazılı kişiler mi yoksa başka bir kişi mi attığı sorulmaktadır.

Bilet-kupon: milli piyango bileti, iddaa bileti, at yarışı kuponu, otobüs bileti, kazı kazan kuponu, maç bileti.

Mezuniyet belgeleri-diplomalar-okul belgeleri: diploma, sertifika, öğrenci günlük yoklama fişi, okul karnesi, sınav kağıdı, geçici mezuniyet belgesi, sınava giriş belgesi, cevap kağıdı.

Materyaller: sigara paketi, kapı, tahta parçası, pencere, şişe (şarap, rakı), yağ tenekesi, deterjan kutusu, şampuan, çamaşır (külot, pantolon, vs.), afiş-poster.

Formlar: kredi başvuru formu, kredi kartı başvuru formu, tarımsal kredi başvuru formu.

Sağlık belgeleri: İlaç küpürleri, Yeşil kart başvuru formu, Öğrenci sevk kağıdı, Sağlık raporu, Reçete, uyuşturucu reçetelere mahsus reçete defteri dip koçanı (Resim 9), hasta sevk kağıdı, Sağlık kurulu muayene kağıdı, Hastanın muayene isteği belgesi.

Resim 9. Sağlık görevlilerinin istismar edebileceği uyuşturucu özelliği olan ilaçlardan bir tanesinin inceleme konusu olduğu uyuşturucu reçetelere mahsus reçete defteri dip koçanı

Diğer belgeler: fotoğraf, kağıt para, pul, av tezkeresi, duvar yazıları fotoğrafı, kartvizit, kaşe ve kaşe izleri, kredi kartı slibi, mühür ve mühür izleri, parmak izi mukayese tablosu ve raporu, sandık seçmen listesi, seçmen bilgileri değişiklik düzenleme formu, satış ürünleri (çay paketi, deterjan, şampuan), sigortalı işe giriş bildirgesi, tebliğ mazbatası, vergi levhası, vize pulu, silah taşıma ruhsatı, akit tablosu, arazi keşif raporu, asalet tasdik onayı, askerlik son yoklama çağrısı pusulası, bayilik ruhsatı (milli piyango), bonservis, haber alma/ödeme kağıdı, işçi işe giriş ve sicil pusulası, işi bırakma bildirim, işyeri açma ve çalışma ruhsatı, kooperatif denetleme kurulu faaliyet raporu, nüfus cüzdanı kayıp ve değiştirme belgesi, oturum belgesi, özgeçmiş formu, tehdit mektupları (Resim 10)

Resim 10. İnceleme konusu bir tehdit mektubu örneği

Karşılaştırma konusu belgeler

İnceleme konusu belge üzerinde rapor verilebilmesi DNA incelemelerinde olduğu gibi kıyaslama yöntemine göre yapılmaktadır. Yazı ve imza incelemelerinde kıyaslama yapmak için kişiye ait olduğu bilinen yazı ve imzalar gerekmektedir. Kişiye ait olduğu bilinen yazı ve imzalar inceleme

konusu belgelerdeki yazı ve imza ile karşılaştırılarak rapor verilmektedir. Belli bir kişiye ait yazı ve imzalar iki kaynaktan elde edilir.

1- Kişinin daha önce başka amaçlarla kullandığı yazı ve imzalar (banka, vergi dairesi, nüfus müdürlüğü gibi kurumlardan istenir) (Resim 11-12).

1 İŞLETME SEFLİĞİNE ÇAYCUMA

Kazanın Adı: Aksoy Mehmet / Köyü: Söğüt Sokak

Mevkiindeki: Zurna nolu evime / dükkanına 12.5.89

Elektrik almak istiyorum.
Gereğini saygılarımla arz ederim.

ADRES : Aksoy Mehmet

50

Resim 11. 1989 yılına ait karşılaştırma konusu bir belge (inceleme konusu imza ise 2009 yılına aittir).

T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Nüfus İşleri Genel Müdürlüğü

YILI: 2011
ÖZEL KÜTÜK NO: 3303

İN TALEP BELGESİ

İLGİLERİ

DOĞUM TARİHİ: 30.03.1984
ÖNCEKİ SOYADI: AKSOY
DİNİ: İSLAM
KAN GRUBU: O RH+

KAYITLI OLDUĞU İLÇE: Çaycuma

KA NO: 16 BİREY SIRA NO: 37
DYÜ MERKEZ MEVKİİ NO: 96 İÇ KAPI NO: 2 ÇAYCUMA / ZONGULDAK

İN VE TESLİM ALANIN / RESMİ VEKİLİN İMZASI / TARİH

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğunu beyan ederim

DYÜ MERKEZ MEVKİİ NO: 96 İÇ KAPI NO: 2
18.06.2011

Resim 12. Karşılaştırma konusu nüfus müdürlüğünden alınmış bir belge.

2- İstiktab tutanakları; Bunlar savcılık veya karakollarda (resmi makamların huzurunda) kişiden alınan yazı ve imzalardır (Resim 13).

A. A. A. A. A.

A. A. A. A. A.

01-03-2013 43.00 boy Teşet
olup Muhammet AFAKAN 1004

Resim 13. Karşılaştırma konusu savcılıkta huzurda alınan imza ve yazılar

İnceleme konusu belge, para veya pasaport gibi kıymetli belge olduğu durumlarda ise karşılaştırma konusu belgeler (orijanal para veya pasaport) olmalıdır ki kıyaslama yapılabilsin.

Adli belge incelemesi

Adli belge incelemesi, bir belgenin bilimsel yöntemler ve analitik teknikler kullanılarak adli amaçlarla incelenmesi işidir. Bir başka ifadeyle anlaşmazlık yaratan ya da delil niteliği bulunan her türlü basılı ve yazılı belge üzerinde incelemeler yapan bir bilim alanıdır.

Belge incelemede çalışma alanını 2 ana gruba ayırmak mümkündür

Subjektif kısım; yazı ve imza incelemeleri gibi gelişmiş teknik ekipmanla birlikte uygulayıcının deneyim ve sezgilerinin de önemli olduğu çalışma alanı,

Objektif kısım; tecrübe ve teknik bilginin yanı sıra teknik ekipmanın önemli olduğu özellikle belgelerdeki tahrifatlar gibi sahteciliği kapsayan alandır.

Adli belge incelemeci

Belge inceleme uzmanı, belgelerle ilgili gerçeklerin ortaya çıkarılması için çalışma ve araştırma yapma konusunda uzmanlaşmış kişidir. Öncelikle belirtmek gerekir ki; ülkemizde belge incelemeciliği lisanslı bir uzmanlık alanı değildir. Üniversitelerin ve diğer eğitim kurumlarının bu alanda uzmanlık eğitimi ve dersi veren programları henüz mevcut değildir. Peki gelişmiş ülkeler ne yapmaktadır. Gelişmiş ülkelerde eğitimde uygulanan sistem şu şekildedir. *“Önerilen yerlerde kurslara gitmek, adli belge inceleme alanındaki literatür üzerinde çalışmalar yapmak, deneyimli uzmanların kontrolü altında gerçek adli belgelerle çalışma yapmak, belge inceleme ile ilgili hukuki prosedür üzerinde çalışma yapmak, yapay belgeler üzerinde egzersiz yapmak”* biçiminde düzenlenmiştir. Bunlara ilave olarak eğitim alacak kişinin tek başına çalışmadan önce en az iki yıl deneyimli bir uzmanın yanında sürekli olarak çalışması istenmektedir.

Batı ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de; konunun bilimsel tarzda ele alınması ve yapılması, standartlarının belirlenmesi, bu konuda çalışanlara sürekli eğitim programları verilerek, çalışanların optimal koşullarda donanımı sağlanması önem taşımaktadır.

Adli belge inceleme kuruluşları

- Adli Tıp Kurumu Fizik İhtisas Dairesi Adli Belge İnceleme Şubesi
- Emniyet Genel Müdürlüğü Kriminal Polis Laboratuvarları Dairesi Başkanlığı'na bağlı Kriminal Polis Laboratuvarları Müdürlüğü Belge İncelemeleri Şubeleri
- Jandarma Genel Komutanlığı Jandarma Kriminal Laboratuvarları Dairesi Başkanlığı El Yazısı Ve Doküman İnceleme Laboratuvar Amirliği
- İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Adli Belge İnceleme Bölümü
- Üniversitelerin Güzel Sanatlar Bölümü
- Dernekler (ABİDER [adli belge inceleme derneği] ve BİUD [Belge inceleme uzmanları derneği])
- Özel Kuruluşlar
- Bilirkişiler

Yazı

Seslerin dolayısıyla sözcüklerin gözle görülebilen bazen de elle tutulabilen işaretler halinde biçimlendirilmesidir. Diğer bir deyimle yazı; kulak ve jest yardımı olmaksızın belirli şekillerin aracılığı ile dilin anlatımını sağlayan bir araçtır.

Yazı, el ya da makine ile yazılabilir. Makine Yazısı kavramı daktilo, bilgisayar yazıcıları veya matbaa makineleri ile yazılan yazıları içermektedir. "El yazısı" bir yazı vasıtası ile kişinin bizzat kendi elini kullanarak, uygun bir zemin üzerine yazdığı yazıları ifade eder

Pictografi (Resim yazısı) ve idegrafi (Fikir yazısı)

Resim yazısı ilkel insanların basit düşünce ve gereksinimlerini ifade etmeye yeterli olabilmişse de, sonraları kullanılan resimler yetmemeye başlamıştır. Mısırlı'lar Babil'liler ve Çinli'ler resimlere belirli anlamlar verme yoluna gitmişlerdir. Örneğin; çok sevdikleri, taptıkları öküzü, ortasında bir nokta bulunan bir daire sembolü ile anlatmışlardır. Çinli'lerin ideografik yazı sistemi böyle 44.000 karakteri içermektedir.

İnsan toplulukları gelişip büyüdükçe bazı geleneklerin, duaların, kutsal anıların kuşaktan kuşağa aktarılması gereksinimi doğmuştur. Eski Çağ insanı buna bir çare olarak önce işaretlerin sayısını arttırmış ve bazı soyut kavramların somut ideogramlarla anlatmak yoluna gitmiştir. Ancak bir dilde isimler, sıfatlar, zarflar gibi resimlenmesi güç ve resim ile saptanması olanaksız pek çok sözcük bulunduğu da unutulmamalıdır. Bu nedenle önce hece yazısı ve yazı sistemleri gelişmiştir.

Harf yazısı ve yazı sistemleri (stilleri)

Yazının gelişiminde son safha harf yazısına geçiştir. Dil heceler yerine seslere ayrılmış ve her sesi ifade eden bir harf icat edilmiştir. Harf yazısına geçilmesinden bu yana çeşitli milletler tarafından çeşitli alfabe sistemleri kullanılmıştır. Alfabe sistemleri içerisinde harf şekilleri ve diğer bazı özellikler farklı olsa dahi, üç tip yazı yazılmaktadır.

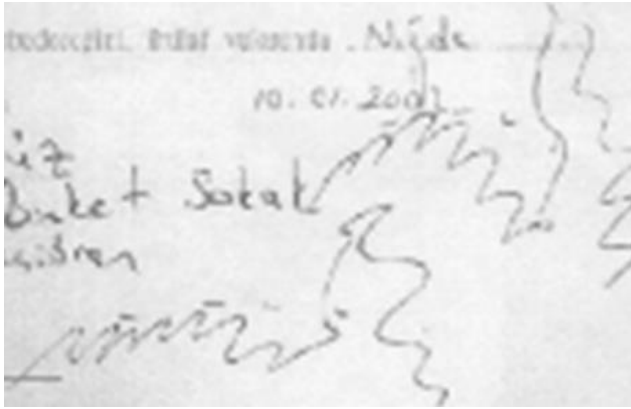
-Büyük Harf Yazısı (Block Capital Writing)

-Bağlantılı Yazı-El yazısı (Cursive Writing)

-Küçük harf bağlantısız yazı veya baskı yazısı (Disconnected Writing)

İmza

İmza, sahibini kuşkuyla yer bırakmayacak bir biçimde belirleyen ve bir belgeyi onaylama iradesini kesin olarak belirten ayırt edici ve kişisel el yazması her tür işarete denir. İmzalar, üstündeki yazıların bilindiği, kabul edildiği ve onaylandığı sonucunu doğuran ve sahibini alacak, borç ya da taahhüt altına sokan kişisel bir izdir. 2525 sayılı ve 1934 tarihli “Soyadı Kanunu’nun 2. maddesinde “Söyleyişte, yazışta, imzada öz ad önde, soyadı sonda kullanılır” denilmektedir. 1934 yılında çıkarılan kanunda imzanın nasıl atılacağı belirtilmesine rağmen günümüzde halen inceleme konusu belgelerin büyük çoğunluğunu oluşturan imzalar, basit şekilde atılan çizgilerin ötesine geçmemektedir (Resim 14).

Resim 14. Basit şekilde atılan çizgilerin ötesine geçmeyen inceleme konusu imzalar

Yazı ve imzada varyasyon

El yazısının üretildiği faktörlerin hiç birisi rijit değildir ve değişmezlik göstermezler. Organik faktörlere (fiziksel anatomi ve sağlık, mental aktivite v.b.) ilave olarak el yazısını etkileyen çevresel sebepler gibi pek çok faktör bulunmaktadır. Yazı yazma enstrümanları, yazı yazma yüzeyi, yazının yazıldığı ortamın hava durumu, yazmayı etkileyen diğer değişiklikler örnek verilebilir.

Varyasyon, doğal yazının bütünleyici bir parçasıdır. Bir kişi tarafından hazırlanan iki yazı örneği, varyasyon nedeniyle her açıdan aynı olmayabilir. Varyasyonun miktarı çeşitli yazarlar arasında farklılık arz etmesi nedeniyle analizde önemli rol oynayabilir. Bazı yazılarda varyasyon belirsizdir ve yalnızca ayrıntıda kalırken diğerlerinde ise oldukça fazla oranda olabilmektedir. Varyasyon mu

yoksa farklılık mı konusu bu açıdan önem taşımaktadır. Varyasyon kişinin kendi yazısını gösterirken, farklılık ise başka bir kişinin yazısına işaret eder.

Para ve pasaportta güvenlik unsurları;

Para ve pasaport gibi kıymetli evraklarda sahteciliği önlemek veya azaltmak için birden fazla güvenlik unsuru bulunmaktadır (Resim 15). Bunlardan bir kısmı aşağıdakileri içermektedir.

- Mikro baskı,
- Emniyet şeridi,
- Filigran,
- Çift renkli mürekkep,
- Hologram,
- İntaglio baskı,
- UV duyarlılığı,
- UV ışığına hassas motif'dir.

Resim 15. Pasaportta güvenlik unsurları.

Tahrifat (Değişiklik)

İnceleme konusu belgenin yırtılması, silinmesi, çizilip karalanması gibi hasarlanma şeklinde olabileceği gibi ya da bazı ilaveler yapılarak da tahrifat gerçekleştirilebilir.

İğfal kabiliyeti

Sahte veya tahrifat yapılmış belgeler üzerinde yapılan işlemlerin herkes tarafından kolaylıkla anlaşılır nitelikte olması veya ilgili kişiler tarafından anlaşılabilir olması bu sahtecilik veya değişikliği yapan kişinin hukuki açıdan konumunu etkilemektedir. Bu anlaşılabilirliğin niteliğinin saptanması iğfal kabiliyeti (aldatma yeteneği) olarak değerlendirilir. Belge veya materyal üzerinde iğfal kabiliyeti bulunup bulunmadığı mahkemelerce verilecek cezanın arttırılması veya eksiltilmesi açısından önem taşımaktadır.

Sahtecilik

Belge üzerindeki metnin bir kelime, harf, rakam veya bir kaç kelimesini hatta satırını ortadan kaldırarak veya ekleyerek belgenin amaç dışı kullanılmasını sağlayan tüm işlemlere sahtecilik denir. Sahtecilik olaylarındaki en önemli husus, iddia edilen sahteciliğin yapılp yapılmadığıdır. Her zaman sahteciliğin saptanması yeterli olmaz, bazen değiştirilen veya silinen harf, rakam veya kelimenin ne olduğu sorulabilir.

Sahtecilikler ikiye ayrılmaktadır

- Tam sahtecilik (küllü sahtecilik)
- Tam olmayan sahtecilik (kısmi sahtecilik)

Tam sahtecilikte sahtecinin elinde herhangi bir belge bulunmamaktadır. Sahteci belgeyi “yoktan var eder”, herhangi bir kağıt üzerine makina veya kendi yazısıyla bir borç senedi düzenler, altına borçlu

çıkarcacağı kişinin adını yazar ve imzasını atar. Böylece sahte bir borç senedi hazırlamış olur. Sahte para basmak da yine tam sahteciliktir

Tam olmayan sahtecilikte; burada sahtecinin elinde değerli bir belge bulunur. Sahteci, bu belgede silme, kazıma, ek veya sürşarj gibi yöntemlerle değişiklik yaparak belgenin değer ve anlamını değiştirir. Örneğin bir borç senedi üzerindeki rakamlarda veya tarihinde değişiklikler yaparak, söz konusu belgenin amaç dışı kullanımını sağlamaya çalışır ya da resim 16'da görüldüğü üzere boş bir A4 kağıdına kişinin adı-soyadı ve imzası yazılıdır ve bu evrak sonradan bir senet olarak düzenlenir.

Yade	Tarihi Ödeme Tarihi	Tutarı €
	30.06.2012	#195.000.- € #
İşbu emre muharrer senedim mukabilinde 30.Hazira. 2012..... ta		
Sayın .. ALMANYA..... veyahut emrühavale.... sine		
yukarıda yazılı yalnız#YüzDoksanBeşBin.€uro #.....		
ödeyeceği ..m.... Bedeli ..Nakden.... alınmıştır. İhtilaf yukuunda.... DEVREK... Mahkemeli		
selahiyetini, Avukat ücreti dahil bütün Mahkeme masraflarını ve bir senet ödenmediği take		
diğerlerinin muacceliyet kesbedeceğini şimdiden kabul eyleri...m....		
ÖDEYECEK	İsim :	
	Adres :	cad.34
	T.C.Kür	67800 i
	Vergi Dairesi :.... Vergi No....	27.02.2012
	Kefil :.....	muzaffer kelebe
	T.C.Kimlik No :....	

Resim 16. İnceleme konusu bir senet.

Kaynaklar

1. Akın SG. Adli Grafolojide Sağlıklı Mukayese Belge Temininin Esasları, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2001.
2. Alkan N. Baddal R. Birincioğlu İ. Boran T. Uzun M. Alkol Alımına Bağlı El Yazısı Değişiklikleri: Deneysel Bir Çalışma, Yıllık Adli Tıp Toplantıları 2002 Kitabı, s. 179-184.
3. Alkan N. Yaşlanmaya Bağlı Yazı ve İmza Değişiklikleri, İ.Ü. İstanbul Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı Uzmanlık Tezi, İstanbul 1996.
4. Aşıcıoğlu F. (Editör) Adli Bilimlerde El Yazısı ve İmza İncelemeleri, Öner Matbaacılık, İstanbul 2007, s. 122-147.
5. Aşıcıoğlu F. Turan N. Handwriting changes under the effect of alcohol, Forensic Science International, Vol.132, Number:3, 2003: 201-210.
6. Bafra J. El Yazısı İncelemelerinde Kişisel Yazı Unsurlarının İsteyerek Değiştirilmesi Problemi ve Kimlik Belirlenmesi, İ.Ü. Adli Tıp Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 1995.
7. Bafra J. Elyazısı-İmza ve Belge İncelemede Bilirkişiliğin Önemi ve Nitelikleri Sorunu, İstanbul Barosu Dergisi, 2003;77;4: 887-896.
8. Bafra J. İmza Yazı ve Adli Belge İncelemeleri, Ufuk Matbaası, İstanbul 2006, s. 15-19. Bilirkişilik Sempozyumu Kitabı, 9-10 Kasım, Samsun 2001, s. 36-37, 75.
9. Beck J. Handwriting of the alcoholic. Forensic science International,28/1:19-26 1985
10. Behrendt J.E. Alzheimer Disease And Its Effects on Hand writing. Journal of Forensic Science. 29:87-91. 1984
11. Edwin F.A.Jr. Disguised Handwriting-A Statistical Survey Of Forensic, 15/4; 476-488. 1970.
12. Eldridge M.A. The Variability Of Selected Features in Cursive Handwriting Categorical Measures. Journal Of The Forencis Science Society. 24:179-219 1982.
13. Ellen D. The Scientific Examination Of Documents.-Methods And Techniques.p.p. 7-53. Ellis Horwood Limited.London.1993 .
14. Erman S. Sahtekarlık Suçları. 5.Baskı. Kısım III. s.228. İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi. Prof.Dr. Nazım Terzioğlu Basım Atölyesi, İstanbul. 1987.
15. Hardcastle R.A. Mathews C.J. (1991): Speed Of Writing. Journal Of The Forensic Science Socie-ty.31/1: 21-29.
16. Harris J.J. (1953) : Disguised Handwriting. Journal of Criminal Law and Criminology. 43: 685-689.
17. Harrison W.R. (1966): Suspect Documents. Their Scientific Examination. Second Edition. P.P. 368-369. Sweet and Maxwell Limited. London.

18. Herkt A. (1986) : Signature Disguise Or Signature Forgery? Journal Of The Forensic Sciences, 10/3: 335-346.
19. Hilton O. (1965) : Effects of Drugson Hand writing. Journal of Forencis Sciences, 10/3: 335-346.
20. Hilton O. (1977) : Influence of age and İllness on Handwriting: İdentification Problem. Journal of Forensic Sciences. 9:161-172.
21. Hilton O. (1984) : Effects of Writing Instruments on Handwriting Details. Journal of Forensic Sciences. 29:80.
22. Hilton O. (1987): Line Quality Historic and Contemporary Views. Journal of Forencis Sciences. 32/1: 21-29.
23. Kapoor T.S. Kapoor M. Sharma G.P. (1985) : Study of the Form and Extent of Natural Variations in Genuine Writing With age. Journal of the Forensic Science Society. 25: 371-375.
24. Kirt P.L. (1953): Crime Investigations-Physical Evidence and the Police Laboratory Documents. p.p. 459-471. İnter-Sciences Publishers. İnc. Newyork.
25. Kron L.N. (1992) : European Handwriting İnformation Tools-A paper at the Third European Conference For Handwriting Experts-Rome/İtaly.
26. Lueng S.C.Tsui C.K. Cheung W.L. Chung M.W.L. (1985): A comparative approach to the Examination of Chinese Handwriting: The Chinese Character. Journal of the Forensic Science Society. 25: 255-268.
27. Leung S.C. Chung M.W.L. Tsui C.K. Cheung W.L. Cheung S.Y.L. Mok M.M.C.Leung S.C. (1987) : A Comparative Approach to the Examination of Chinese Handwriting Part.2-Measurable Parameters. Journal of the Forensic Science Society. 27:157-173.
28. Leung S.C. Chung M.W.L. Tsui C.K. Chieung S.Y.L. (1988): A Comparative Approach to the Handwriting Part. 3-Disguise. Journal of the Forensic Society. 28:149-165.
29. Leung S.C. Cheng Y.S. Fung H.T. Poon N.L. (1993) : Forgery 1.Simulation. Journal of Forensic Sciences. 38/2:402-412.
30. Leung S.C. Cheng Y.S. Fung H.T. Poon N.L. (1993) :Forgery 2.Tracing. Journal of Forensic Sciences. 38/2:413-424.
31. Mason J.F. (1985): Felt Tip Pen Writing. Problem of İdentification. Journal of Forencis Sciences. 30/1:172-177.
32. Mason J.F. (1988): Deciphering the Handwriting of the Recently Blinded-A Case Stady. Forensic Science İnternational. 38:161-171.
33. Mc Alexander T. Maguire K. (1991) : Eliminating İll-Founded Eliminations in Handwriting Comparisons Cases. Journal of the Forensic Science Society. 31:331-336.
34. MC. Menamin G.R. (1993) : Forensic Stylistic. Forensic Sicence İnternational. 58/1-2:123.
35. Michel L. (1978): Disguised Signatures. Journal of the Forensic Science Society. 18:25-29.
36. Michel L.V. (1992) : Schriftvergleiche-Bedeutung und Methodik der Forensic-hen Schriftuntersuchung in der Kriminalistik. Kriminalistik. 7.473-479.
37. Mohammed L. (1993) : Signature disguise in Trinidad and Tobago. Journal of the Forensic Science Society. 33: 21-24.
38. Muehlberger P.J. (1977) : A Statistical Examination of Selected Handwriting Characteristics. Journal of Forencis Sciences. 22: 206-215.
39. Nicholson P.J. (1984) : A System fort he Clessification of Block Capital Handwriting. A paper at the İnternational Association of Forensic Sciences Proceeding of Tenth Meeting. Oxford.
40. Osborn A.A. (1950): Questioned Document p.p.208.Boyd Printing Company. U.S.A.
41. Plamondon R. Clement B. (1991): Dependence of Perepheral and Central parameters Describing Handwriting Generation on Movement Direction. Human Movement Science. 10: 193-221.
42. Potti E.E. (1984): A Study of Average Slant in Normal Writing. Journal of the Forensic Science Society. 24/4: 287.
43. Purtell D.J. (1965): Effects of Drugs on Handwriting. Journal of Forensic Sciences. 10: 335.
44. Regent J. (1977): Changing Slant: is it the Only Change? Journal of Forensic Sciences. 22: 218.
45. Saferstein R. (1981): Criminalistics an İntrodustion to Forencis Science-Second Edition. Vol.15.p.p.367-380.Prentice Hall İnc.. Englewood Cliffs. New Jersey.
46. Saxena H.M. Singh M. (1992): Classification of the Writing Elements in Devnagari Script, Journal of the Forensic Science Society. 32:143/150.
47. Sedeyn M.J. (1985): Universality of Handwriting Examination: many languages one method. Journal of the Forensic Science Society. 25: 392.
48. Sedeyn M.J. (1988) : Handwriting Examination: A Practical Approach. Forensic Science İnternational. 36.169-171.
49. Söylemez A. (1982): Kriminalistik ve Suç Yeri İncelemesi. S. 198-200. Haşmet Matbaası. İstanbul.
50. Totty R.N. Hardcastle R.A. Pearson (1987) : Journal Forensi Linguistics. The Determination of Autharship From Habit Style, Journal of The Forensic Science Society.27: 13-28.
51. Webb F.E. (1978) : The Question of Disguise in Handwrting, Journal of Forensic Sciences. 23/1: 149-154.

YAZI-İMZA VE SAHTECİLİK İLE İLGİLİ İNCELEMELERDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKLİ HUSUSLAR

Doç. Dr. İsmail BİRİNCİOĞLU

KTÜ Tıp Fak. Adli Tıp AD Başkanı

Öncelikle ülkemizde adli belge incelemeleri alanına büyük katkı sağlayan değerli bilim insanı Dr. Hayrettin DALOKAY'ı rahmetle anarak sunumuma başlamak istiyorum. Bu toplantının organizasyonunu sağlayan ATUD ve ABİDER yöneticilerine, toplantıya destek veren tüm kişi ve kuruluşlara ve elbette siz değerli katılımcılara teşekkür ediyorum.

Geçmişten günümüze pek çok teknolojik gelişim sağlanmasına rağmen yazı ve imzaların deneyimli uzmanlar tarafından makroskopik olarak değerlendirilmesi önemini hala korumaktadır. El yazısı karşılaştırmaları farklı kişilerin aynı yazıyı yazamayacağı esası üzerine kuruludur. Birbirine oldukça benzer görünen yazılar bile farklı kişiler tarafından yazılmış olabilir. Benzemezlikler yani farklılıklar üzerinden değerlendirme yapılması gerekliliği vardır. Diğer bir deyişle benzemezliklerin sıfırlanması gerekir. Aksi halde büyük yanlışlıklara imza atılmış olması hiç te uzak ihtimal değildir. Dünyada yaşanan birkaç ciddi olay el yazısı incelemesindeki ana unsurların açıklığa kavuşmasına yardımcı olmuştur. Başlaması (1894), bitişi ve yankıları 30 yılı aşkın süreyle Fransa ve hatta tüm Avrupa'da yankı uyandıran *Dreyfuss Mektupları (Emile Zola'nın romanına konu olmuş)* bu konudaki en çarpıcı örnektir.

Bu olumsuz örneğin yanında yine tarihte yerini almış bu alana bakış açısında değişiklik yaratacak öneme sahip olumlu yönde bir olay da cereyan etmiştir. Ünlü havacı Lindbergh'in oğlu 1932 yılında New Jersey'deki evlerinden Bruno Richard Hauptmann tarafından kaçırlır. 50.000 Dolar fidye istenir. Ancak gelişen olaylar neticesinde çocuk 1934 yılında öldürülür. 1935 yılında açılan davada belge inceleme uzmanı olarak görevlendirilen Albert S Osborn ve diğer 7 uzmanın (Elbridge W Stein, John F. Tyrrell, Herbert J. Walter, Harry E. Cassidy, Wilmer Souder, Albert D. Osborn, Clark Sellers) fidye notları üzerindeki yazılardan olayı çözmesi, halkın gözünde el yazısının teşhis edilebilirliğini kanıtlamış oldu.

Her ne kadar günümüzde gerek ülkemizde ve gerekse tüm dünyada ciddi ilerlemeler sağlansa da bu alanda beklentiler çok üst düzeydedir. Adli makamlar, avukatlar veya taraflar incelemelerden tatmin olmamaktadırlar. Adli merciler özellikle yazı-imza incelemelerinde her zaman kati sonuç beklentisi içindedirler. Uzmanlar ise hizmeti kaybetme kaygılarından eksik evrakla sonuca gitme çabası içerisine girmektedirler. Oysa elde edilebilecek yeni belgelerle sonucun değişebilme ihtimali öngörülebilir ve doğabilecek vahim sonuçlara izin verilmemelidir.

Sadece laboratuvar şartlarının iyi olması üst düzey cihazlara sahip olmak yeterli değildir. Elbette iyi eğitilmiş ve deneyimli bir adli belge inceleme uzmanının elinde bilimsel teknikler olağanüstü bir cephanelik gibidir.

Adli belge incelemesinde her olgu kendi özel şartları ve bütünlüğü içerisinde değerlendirilmelidir. Belgenin oluşturulma koşulları, kullanım koşulları, muhatabı, ortaya çıkan ihtilafın içindeki yeri ve önemi, tüm bunları etkileyen psiko-sosyal, kültürel ve ekonomik faktörler birlikte ele alınmalıdır. Bütün çaba; şüpheli belgenin tarihçesini ortaya çıkarmak, "o" kişinin, "o" anda, "o" belge üzerinde, "o" işlemi gerçekleştirip gerçekleştirmediğini anlamak için sarf edilir. İncelemeci, belgeyi bir bütün olarak değerlendirmeli, bütün özellikleri ile araştırmalı ve sorgulamalıdır. Kısaca belgeye ve belgenin oluşturduğu ihtilafın zaman içine yayılmış tüm unsurlarına hakim olmalıdır. Sorulan soruya ilişkin deliller toplanacak, hipotez oluşturulacak, ilişkili faktörler değerlendirmeye katılacak, deneysel olarak test edilecek ve açıklamalı karara varılacaktır. Bu karar çok yönlü bir gözlem, ölçüm ve teyit faaliyetinin ürünü olmalıdır.

Bu bağlamda, adli dosyanın tetkiki adli belge incelemesinde büyük önem taşır. Gerekli her durumda adli dosya istenmeli ve tetkik edilmelidir.

Belgelerin ne zaman ve hangi koşullarda elde edildiği, sunulduğu, kişilerin ifadeleri ile çelişen hususlar, aldatma kabiliyeti sorgulamasında olayın oluş şekli vs. hususlarda incelemeye katkı sağladığı gibi dosya içeriğinde saptanabilecek gözden kaçan bir imza ya da yazı örneği de çoğu kere sonuçta etkili olabilmektedir.

Dosyaların tümüyle irdelenmesi elbette önemli olmakla birlikte önce belgeler bir ön değerlendirmeden geçirildikten sonra dosyaların değerlendirilmesi faydalı olacaktır. Zira dosya içerisinde doğru ifadeler yanında pek çok yanıltıcı yalan ifadeler de bulunmaktadır. Bunlar incelemecinin kafasını karıştıracaktır.

İstem (sorulan husus) açık ve net bir şekilde (şüpheye düşülmeyecek şekilde) **belirtilmeli**, ayrıca üzerinde ihtilaf olunan hususlar diğerlerinden ayrılarak gereksiz zaman ve emek kaybına yol açılmamalıdır.

İnceleme konusu belge(ler) ile karşılaştırma belgeleri birbirinden ayrılmalıdır. Şahıslar imzalarını bazı dönemlerde istemli olarak değiştirdikleri gibi bazen aynı dönemlerde birkaç değişik tarzda imzalar daatabilmektedirler. Oysa bilirkişiler diğerleri hiç benzemese bile bazen bir adet benzeyen imza ile sonuca gidebilmektedirler. Şahsın o bir adet imzayı inkar etmesi durumunda ise eskiden verilmiş olan rapor sonucu etkilenmiş olmaktadır.

Mümkünse inceleme konusu **belgenin aslı temin edilmeli** temin edilemiyorsa aslının bulunamadığı adli mercilerce bildirilmelidir. Zira birkaç değişik belgeden montaj ve fotokopi yolu ile yeni belgeler elde edilmesi günümüz teknolojik koşullarında çok kolay olabilmektedir.

Suret belgelerde, yazı veya imzanın aidiyetinin tespitinde önem taşıyan bazı tanı unsurlarının kayba uğrayacağı cihetle belge aslı temin edilmeye çalışılmalı ve inceleme onun üzerinde yapılmalıdır. Asıl olmayan belgelerde, yazı hatlarının net seçilir olması durumunda sınırlı bir inceleme yapılabilir ancak çoğu kez kesin olmayan sonuçlara varılabileceği unutulmamalıdır.

Sahtecilik yönündeki incelemeler ise olayda kullanılan belge üzerinde yapılmalı ondan elde edilen suret üzerinde kesinlikle yapılmamalıdır. Ancak olayda kullanılan belge asıl değil suret bir belge ise onun aslını istemeye gerek olmayabilir.

İnceleme konusu yazıyı yazmış ve imzayı atmış olduğu düşünülen veya şüphelenilen şahısların karşılaştırmaya esas olmak üzere **yazı ve imza örneklerinin uygun şekilde alınması** gerekir. Mahkeme huzurunda alınan örneklere istiktab tutanağı adı da verilmektedir.

Adli olgularda çoğu kez inceleme konusu belgedeki yazının veya karşılaştırmaya esas olarak alınan istiktab tutanaklarındaki imza ve yazıların değiştirme gayreti ile oluşturulmuş imza ve yazılar olabilecekleri hususu asla akıldan çıkarılmadan karşılaştırma belgelerinin teminine özel bir önem verilmelidir.

Karşılaştırmada kullanmak üzere yazı ve imzaların temini amacıyla; şahsa huzurda **bol miktarda** (imza sayısı 20 den az olmamalı) imza atırılmalı, **sağ ve sol elle** alınması yeterlidir. Vücut pozisyonlarının değiştirilerek imza alınmasının anlamı ve fazla değeri yoktur. Sağ ve sol el ile alınması ise aslında dominant olarak kullanılan el bilinmediği içindir. Ayrıca bazı şahıslar hem sağ

hem de sol ile düzgün imza atabilmekte ve yazı yazabilmektedirler. Bu uygulama sahtecilik amacıyla sahtecinin sık kullanmadığı eli ile yazdığı yazıların da tespitine yarayacaktır.

Karşılaştırmada kullanmak üzere yazıların temini amacıyla; resmi makamlar huzurunda inceleme konusu yazılar şahsın kendisine gösterilmeden, yazı metninin aynısı ve aynı tip harflerle (*büyükler büyük harfle, küçükler küçük harfle*), kendi yazış hızıyla (*ne çok yavaş, ne çok hızlı*), aynı tarzda (*bitişik yazı stilinde ise bitişik, ayırık harflerle yazılmış ise ayırık,*) tükenmez kalemle (*ispirotolu, keçeli uçlu kalemlerle yazılan yazıların tanı unsurlarının değerlendirilmesi oldukça sınırlıdır*) ve uygun zeminde çok kereler (*en az 5 kez olmalı. Çok uzun metinlerde belli paragraf veya bölümler yazdırılabilir. Ancak az sayıda yazılar en az 5 kez*) şahsa yazdırılır. Rakamların da mevcut sıraları ile yazdırılmaları daha faydalıdır. Hem harflerde hem rakamlarda sadece tek bir harfin veya rakamın değerlendirilmesi gözüyle bakılmaması gerekir. Harf ve rakamların birbirleriyle olan irtibatları, eğimleri, kişiye özgü alışkanlıklar ve süslemeler, istiflenme, harfler, rakamlar ve kelimeler arası bırakılan boşluklar vs. gibi pek çok farklı unsur değerlendirilecektir.

Yazdırılacak metin çok uzun ise rastgele paragraflar seçilerek yazdırılabilir. Metindeki yazım veya imla hataları vurgulanmamalı, olması gerektiği şekilde ve düzgün bir telaffuz ile okunmalı, heceleme, noktalama, gramer veya sayfa düzenine dair herhangi bir özellik belirtilmemelidir.

Metnin yanı sıra kağıt ebadı, kağıt türü, yazılan alanın büyüklüğü ve belge üzerindeki lokalizasyonu, kullanılan kalem türü inceleme konusu belgedekilerle olabildiğince aynı olmalıdır.

İkinci kez istiktab tutanağı istenebilir. Zira istiktab tutanaklarında aldatmaya yönelik bazı değişkenlikler saptanırsa bunları ortaya koymak için ikinci kez istiktab istenebilir. Zira bir defaya mahsus aldatmaya yönelik geliştirilen yazı veya imza örnekleri ikinci kez örnek talep edildiğinde hatırlanamamakta ve belki de daha farklı örnekleri sergilenerek kişiler kendilerini ele vermektedirler.

Adli merciler tarafından alınan istiktab tutanaklarına genelde tarih yazılmadığı gibi yazı veya imzaların kime ait olduğu da belirtilmemektedir. Bu durum çok sayıda şüpheli içeren dosyalarda karışıklıklara yol açabilir.

Mutlaka şüpheli kişinin başka amaçlarla yazmış olduğu, kendi eli ürünü olduğu kabul ve tasdik edilen yazılarını içerir belgelerin temin edilmesi gerekir.

Şahsın evvelce başka amaçlarla atmış olduğu **samimi imzalarını içeren belgelerin çeşitli kurum ve kuruluşlardan** (*sandık seçmen listeleri, evlenme beyannamesi, tapu ve vergi daireleri, noter, banka, muhtarlık, su-elektrik-telefon sözleşmeleri ile ilgili belgeler*) **temini** yoluna gidilmeli. Karşılaştırmaya esas belgelerin temininde yazı incelemesindeki esaslar çoklukla gene geçerlidir. Kişinin, belge tanzim tarihine yakın tarihlerde, özellikle evvelinde, başka amaçlarla ve değiştirme gayreti içinde olmadan atmış olduğu varsayılan imzalarını içerir belgelerin bankalar, noterlikler, muhtarlıklar, kooperatifler, nüfus ve evlendirme daireleri, askerlik şubeleri, okullar, seçim kurulları, sigorta kuruluşları sürücü kursları, tapu ve vergi daireleri, telefon işletmeleri, şahsın çalıştığı işyerleri, belediyeler, gibi kurum ve kuruluşlardan temin edilmesi gerekir. Sadece imza açısından inceleme istendiğinde bile kişinin yazı örnekleri de temin edilmelidir.

Çok dar bir zaman diliminde ve benzer amaçlarla atılmış imzalar sayıları çok da olsa **değerli olmayabilirler**. Değerli olan farklı zamanlara ait ve geniş bir zaman dilimine yayılmış imza içeren belgelerdir. (*sahte kimlikle tanınmadığı bir yerde yaşayan sahteci güven oluşturduktan ve banka, noter gibi yerlerde model imza oluşturduktan sonra sahte çeklerle piyasayı dolandırarak sırada kadem basabilir. Örnek imzalar da sahtecilik işleminin yapıldığı mahal ve kısa zaman dilimi ile*

sınırlı tutulunca sahte imzaların sahte imzalar ile karşılaştırılarak hatalı sonuca ulaşılması kaçınılmaz olur.)

Bir **imzanın öncelikle atfedildiği şahıs yönünden incelenmesi** hem belge incelemelerinde temel kurallardandır hem de gereksiz zaman ve emek kayıplarını önleyebilir. Zira bir tarafta ismi geçen şahıs diğer tarafta ise sayısız şüpheli bulunmaktadır. Üstelik bir imzanın atfedilen şahıs dışında bir şahsa ait olduğunun saptanması ancak imzanın çok sayıda harf ve simge içermesiyle mümkün olabilir. Aksi takdirde karalama ve çizgilerden ibaret bir imzanın hem de atfedilen dışında bir kişiye ait olduğunu saptayabilmek neredeyse imkansızdır.

Şahsın evvelce başka amaçlarla yazmış olduğu samimi yazılarını içeren belgelerin de adli merciler tarafından araştırılarak hatta yakınlarına veya arkadaşlarına sorularak temini gerekmektedir. Bu belgeler, çeşitli kurum ve kuruluşlara hitaben yazılmış dilekçeler, kişinin işyerinden temin edilebilecek işi ile ilgili yazışma ve notları, telefon-adres defteri veya ajanda gibi kişisel notlarını içerir kayıtlar, noterlik belgeleri, sınav veya ödev kağıtları gibi okul evrakı, çek ve senet gibi belgeler veya mektup ve kartpostallar olabilir. Bu belgelerin mukayeseye esas olarak alınmasında unutulmaması gereken bir husus da sık karşılaşılabilen bir durum olarak, altında kişinin isim ve imzasını taşıyan el yazısı içerir kimi belgelerin başkaları tarafından yazılmış olma ihtimalidir. Vergi dairesine hitaben yazılmış bir dilekçenin "muhasibeci" tarafından, mahkemeye veya cezaevi müdürlüğüne hitaben yazılmış bir dilekçenin "yazısı güzel olan" veya "dilekçenin nasıl yazılması gerektiğini bilen" bir mahkum veya tutuklu tarafından yazılmış olabileceği akıldan çıkarılmamalıdır.

Yazı ve imzalarda beklenen doğal varyasyonlar olabilir. Örneğin: Yaşlanma-imza atma yoğunluğunda aşırı artışlar gibi olaylar nedeniyle, alzheimer-parkinson gibi ekstremitelerin motor aktivitelerini etkileyen hastalıklar ve tedavilerine yönelik ilaç kullanıp kullanmama, alkol-uyuşturucu kullanımı gibi bazı alışkanlıkların olup olmaması, belli bir dönemden sonra istemli olarak imzaların değiştirilmesi durumlarında incelemecilerin işi biraz daha güçleşmektedir. Bu nedenle inceleme konusu belgenin tanzim tarihine yakın tarihlerde yazılmış yazıları ve atılmış imzaları içerir belgeler özellikle incelemeye dahil edilmelidir.

Sorulan yazıyı yazan kişinin sonradan yazı karakterini değiştirebilecek hastalık veya sakatlıkları tespit edilmişse bunlar muhakkak belgelenmeli ve incelemeye bildirilmelidir.

Tespit yok da bir sonuç olarak algılanmalıdır. Her hareketin, her çizginin aidiyetinin saptanması mümkün değildir. Özellikle çok basit tersimli veya asıl olmayıp suret olan imzalarda ve kısa yazılarda bu durumla sıkça karşılaşılmaktadır.

Asıl olan doğru inceleme konusu belgelerle doğru karşılaştırma belgelerinin tespiti ve bunlar arasında karşılaştırma yapılmasıdır.

İki yazı arasındaki karşılaştırmada "anamlı" benzerlikler ve "anamlı" farklılıklar aranır. Benzerlik veya farklılıkların ne derece "anamlı" olduğu veya hangi benzerlik ve farklılıkların "anamlı" olduğu hususu incelemecinin bilgi ve tecrübesine kalmıştır. Her iki belgede de ortak olarak tespit edilen temel yazım alışkanlıkları her iki belgenin de aynı el ürünü olduğunu, temel fundamental farklılıklar ise farklı ellerin ürünü olduklarını düşündürür. En ayırıştırıcı karakteristikler mutad ve sık görülenlerden en fazla uzaklaşmış olanlardır. Bu noktada incelemecinin deneyimli uzmanlar gözetiminde ve çok fazla sayıda olgu inceleyerek yetişmiş ve tecrübe kazanmış olması büyük önem taşır.

Bir **belgenin sahte olup olmadığının** ortaya konması; üzerinde yapılan tahrifat, tashihat (düzeltme) veya değişikliğe bağlı olarak kolaylıkla veya oldukça güç ortaya konulabilmesi yanında tümünden

sahte olarak hazırlanan belgelerin sahtelikleri ise ancak orjinal örnekleri ile karşılaştırılarak anlaşılabilir.

Adli amaçlı yazı incelemelerinde benzerlikler mi yoksa benzemezlikler mi daha önemlidir? Bu soru belge incelemelerinde kullanılan yöntemdeki en önemli ayırıcı özelliktir. Bir kısım benzerlikler saptayıp “eli ürünü olduğu” yönünde mi yoksa bazı farklılıklar saptandığında “eli ürünü olmadığı” yönünde mi karar verilecektir? Yazara ait varyasyonlar her zaman mümkündür. Bu varyasyonlar çok sayıda karşılaştırma belgesi değerlendirilerek ortaya konmalıdır. Yüzlerce binlerce kişinin her harfi farklı yazması beklenemez, diğer bir deyişle farklı el yazıları arasında da kısmi küçük benzerlikler olması doğal karşılanmalıdır. İstemli yapılan değişiklikler ve varyasyonlar dışında saptanan farklılıklar ihtiyatla değerlendirilmeli ve bu farklılıkların nedeni araştırılmalıdır. Sonuç olarak belge incelemeciliği farklılıkların yok edilmesi üzerine kurgulanmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Bafra J, İmza Yazı ve Adli Belge İncelemeleri, Ufuk Matbaası, İstanbul, 2006.
2. Aşıcıoğlu F, editör, Adli Belge İncelemesi, Beta Basım A.Ş., İstanbul, 2005.
3. Aşıcıoğlu F, editör, "Adli Bilimlerde El yazısı ve İmza İncelemeleri", Öner Matbaacılık, 1. Bası, İstanbul, 2007.
4. İplikçi Ş, El Yazıları ve İmzaların Kriminal Yönden İncelenmesi, Marki Ofset, İstanbul, 2001.
5. Hilton O. Scientific Examination of Questioned Documents. CRC Press LLC, 1993.
6. Morris RN, Forensic Handwriting Identification. Academic Press., California, USA, 2000.
7. Slyter SA. Forensic Signature Examination, Charles C Thomas Publisher, Springfield, Illinois, USA. 1995.

ADLİ BELGE İNCELEMELERİ ALANINDA KULLANILAN ALET VE CİHAZLAR

Doç. Dr. İsmail ÇAKIR

İ.Ü. Adli Tıp Enstitüsü

Giriş

Bu bölümde Adli Belge İnceleme alanında çalışan/çalışacak kişilere bu alanda kullanılan alet ve cihazlar hakkında kısa bilgiler verilmesi, pratikte kullanım için; hangi cihazı veya yöntemi hangi amaçla kullandığımızı özet ve akılda kalıcı olarak bilgi paylaşımı amaçlanmıştır.

Bu alanda kullanılan yöntemlerin anlaşılır olması için, ilk olarak ışık, renk, elektromanyetik spektrum ve spektroskopi gibi bazı temel kavram ve bilgiler verilmiştir. Daha sonra cihazların temel prensiplerine değinilerek, hangi amaçla nasıl kullanıldıkları örneklerle anlatılmıştır.

Renk

İnsan tarafından renklerin algılanması, ışığa, ışığın cisimler tarafından yansıtılışına ve öznenin göz yardımıyla beyne iletilmesi sayesinde gerçekleşir.

Işık, aydınlattığı nesnenin algılanmasını sağlayan araç olarak da tanımlanır. Biz bir nesneyi ancak gözlerimiz nesnenin yansıttığı ışık tarafından uyarıldığı zaman görür ve bunu bir renk olarak algılarız.

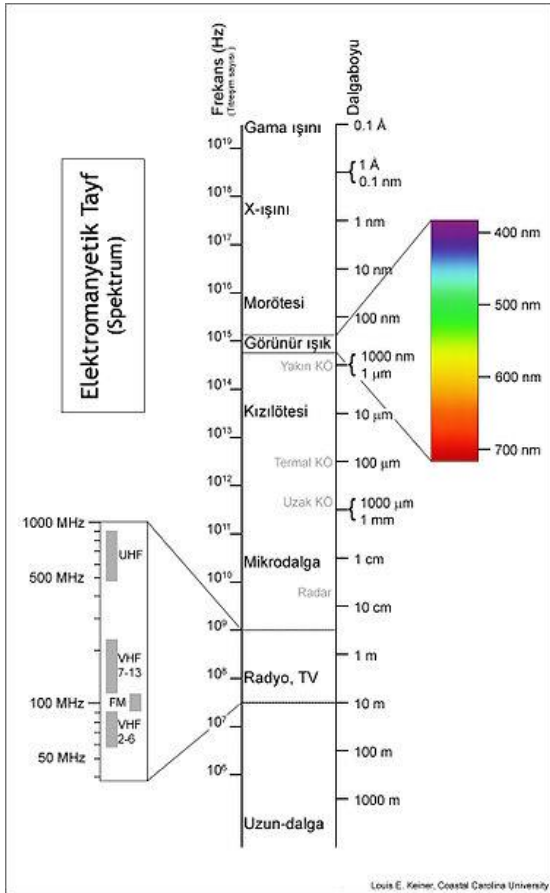
Direkt renk ve yansıyan renk

İnsanlar iki çeşit rengi algılayabilirler. Işık yayan bir cismin rengi “direkt renk” ve aydınlatılmış bir cismin rengi “yansıyan renk” olarak adlandırılır.

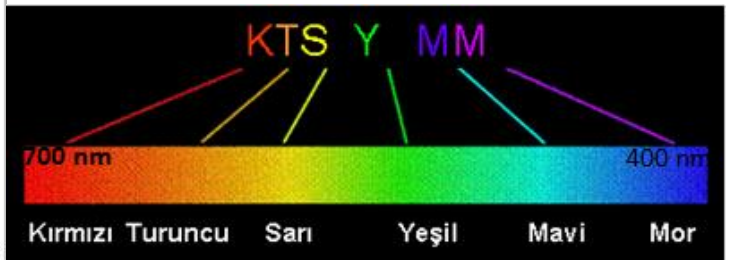
Işık yayan bir cisim, güneş gibi doğal veya bilgisayar ekranı, ampulden oluşturulan yapay olabilir. Yansıyan renk, aydınlatılmış bir cismin rengidir. Bu renk cismin yüzeyinden ve yüzeyinin iç kısmından yansıyan ışığın bir birleşimidir.

Optik ve Elektromanyetik Spektrum

Elektromanyetik spektrum, elektromanyetik ışımın enerjisine veya eşdeğer olarak frekansına veya dalga boyuna göre dağılımıdır (Şekil 1). Işık ve diğer formlardaki elektromanyetik ışınım genelde dalgaboyu cinsinden tanımlanmaktadır. Spektrumun gözle görünür kısmı, uzun dalga boylu kırmızı (700 nm) ile kısa dalga boylu mor (400 nm) arasında renklere göre alt bölgelere ayrılabilir (Şekil 2). Maddeye düşüp ondan geri yansıyan ışık miktarı maddenin yansıtma (reflectance) katsayısı ile orantılıdır ve genelde yüzdeler bazında ifade edilmektedir. Yansıtma spektrumu ise maddenin belirli dalga boyunda (veya dalga boyu aralığında) ölçülen yansıtmayı ifade etmektedir. Bazı maddeler belirli dalga boylarındaki ışığı geri yansıtmakta (reflection), diğerleri ise aynı dalga boyundaki ışığı soğurmaktadır (absorption). Ölçülen dalgaboyu aralığındaki yansıtma ve soğurma örüntüleri ise maddelerin bir çeşit imzası olup maddelerin tespit ve sınıflandırılmasında kullanılmaktadır.

Şekil 1. Elektromanyetik spektrumun

Şekil 2. Görünür bölge ışık spektrumu

Elektromanyetik spektrumun bölgeleri

Elektromanyetik spektrumun seçilmiş bölgeleri için yaklaşık dalga boyları, frekansları ve enerjileri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

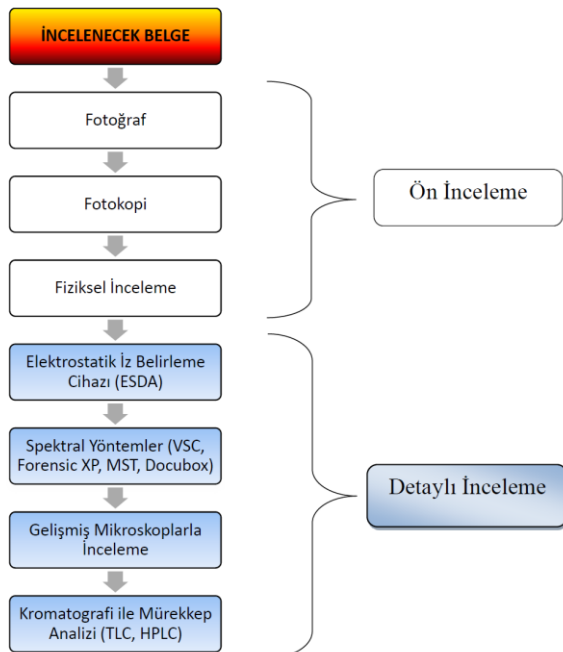
Tablo 1. Elektromanyetik spektrumun bölgeleri				
Bölge	Dalga boyu (Å)	Dalga boyu (cm)	Frekans (Hz)	Enerji (eV)
Radyo	$> 10^9$	> 10	$< 3 \times 10^9$	$< 10^{-5}$
Mikro dalga	$10^9 - 10^6$	$10 - 0.01$	$3 \times 10^9 - 3 \times 10^{12}$	$10^{-5} - 0.01$
Kızılötesi	$10^6 - 7000$	$0.01 - 7 \times 10^{-5}$	$3 \times 10^{12} - 4.3 \times 10^{14}$	$0.01 - 2$
Görünür	$7000 - 4000$	$7 \times 10^{-5} - 4 \times 10^{-5}$	$4.3 \times 10^{14} - 7.5 \times 10^{14}$	$2 - 3$
Mor ötesi	$4000 - 10$	$4 \times 10^{-5} - 10^{-7}$	$7.5 \times 10^{14} - 3 \times 10^{17}$	$3 - 10^3$
X-ışınları	$10 - 0.1$	$10^{-7} - 10^{-9}$	$3 \times 10^{17} - 3 \times 10^{19}$	$10^3 - 10^5$
Gama ışınları	< 0.1	$< 10^{-9}$	$> 3 \times 10^{19}$	$> 10^5$

- $1 \text{ Å (Angstrom)} = 10^{-10} \text{ m}$
- $1 \text{ nm(nanometre)} = 10^{-9} \text{ m}$
- $1 \mu\text{m(mikrometre)} = 10^{-6} \text{ m}$

Spektrometre nedir?

Spektrometre, elektromanyetik spektrumun bazı kısımlarının bir fonksiyonu olarak, ışığın bazı özelliklerinin ölçülmesi için kullanılan bir alettir. Ölçülen büyüklükler genellikle polarizasyon durumuna bağlı olarak ışığın şiddetidir. Bağımsız değişkenler çoğunlukla ışığın dalga boyudur, genellikle metre birimlerindedir, fakat bazen de dalga sayısı veya elektron volt gibi foton enerjisi ile doğrudan orantılı birimlerde ifade edilir. Spektrometre, spektroskopide kullanılır. Spektrometre, gama ışınları ve x-ışınlarından uzak kızılötesine değişen geniş bir dalgaboyu aralığında çalışabilen aletleri temsil eden bir terimdir. Genellikle belirli bir alet, farklı tekniklerin spektrumların farklı kısımlarındaki ölçümler için uygulanmasından dolayı, elektromanyetik spektrumun bu geniş dalga boyu aralığının ancak çok küçük bir kısmında çalışır.

Adli belge incelemelerinde kullanılan yöntemler

Şekil 3. Adli belge inceleme sırası

Adli belge incelemelerinde kullanılan yöntemleri; tahrip etmeyen (nondestructive) ve tahrip eden (destructive) yöntemler olmak üzere iki bölümde incelemek mümkündür. İnceleme konusu belgelerin adli **delil** niteliği olduğu hiçbir zaman unutulmayarak, belge incelemeye ilk olarak tahrip edici olmayan yöntemler ile başlanmalıdır. Bu yöntemler ile sonuç alınmadığı durumlarda belgeyi gönderen kişi, kurum ve kuruluşun yetkili kişisinin yazılı izni ile tahrip edici yöntemlerle analizi yapılmalıdır.

Adli belge inceleme laboratuvarında yapılan incelemeler

Diğer tüm Adli Bilimler alanlarında olduğu gibi Belge İncelemelerinde de mümkün olan tüm uygun mukayese örneklerin toplanması ve bunların inceleme konusu belge ile karşılaştırılmaları gerekir. Yapılan bu karşılaştırmalar için orijinal belge, benzer nitelikli kâğıt-kalem, mürekkep, daktilo edilmiş örnekler, vs. gibi bazı referanslar da toplanabilir.

Analiz metotları – cihazlar

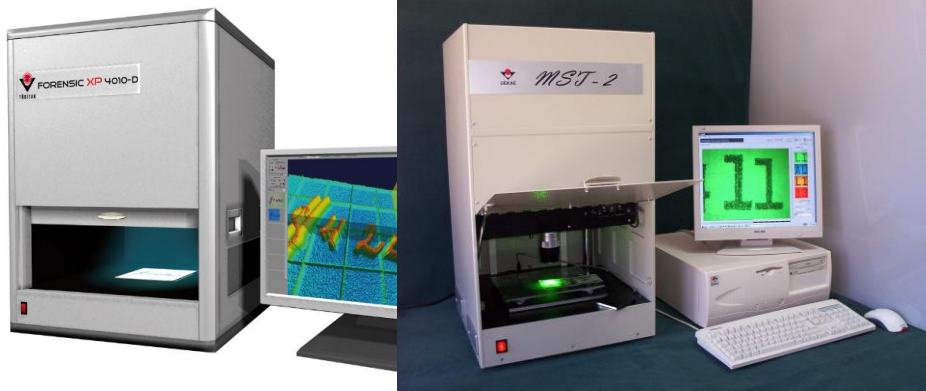
İnceleme konusu belgelerin incelenmesi için birçok özel, farklı nitelikte cihazlar kullanılmaktadır; **Fotoğraf ve fotokopi**, istenilen zamanda belgenin tam doğru arşivlenmesi ve kaydının tutulması için normal olarak belge incelemesinin tüm aşamalarında kullanılmaktadır.

Mikroskopi, Özellikle streomikroskoplar ayrıca düşük veya yüksek ayarda mukayese mikroskobu kullanılabilir.

Aydınlatma teknikleri, çoğu zaman Video Spektral Mukayese Cihazlar (VSC (Video Spectral Comparator), ForensicXP, MST, Docubox) ile farklı özellikteki ışık kaynakları kullanılarak mürekkep farklılıklarını ortaya çıkarmak, silinti-kazıntı izlerini ve silinmiş yazıları belirlemek veya belgelerin değiştirilmiş olduğunun incelenmesinde kullanılır.

Resim 1. VSC 6000/HS Cihazın görüntüsü (Foster-Freeman)

Resim 2. ForensicXP-4010 –D Cihazının görüntüsü (TUBITAK- UEKAE)

Resim 3 MST-2 Cihazının görüntüsü (TUBITAK- UEKAE)

Resim 4. Docucenter 4500 Cihazının görüntüsü (Projectina®)

Elektrostatik iz belirleme cihazı (ESDA-Electro Static Detection Apparatus), belgelerdeki fulaj (baskı izi) incelenmesinde kullanılmaktadır - (ABD’de elektrostatik belge analiz cihazı denilmektedir)

Resim 5. ESDA Cihazının görüntüsü (Foster-Freeman)

İnce tabaka kromatografisi (TLC-Thin Layer Chromatography), mürekkeplerin kromatografik mukayeseli incelemelerinde kullanılmaktadır.

Fourier Dönüşümlü Kızılötesi Spektroskopi (FTIR-Fourier Transform Infrared Spectroscopy), Raman Spektroskopisi ve Taramalı Elektron Mikroskobu (SEM-Scanning Electron Microscope) gibi cihazlar nadiren kullanılmaktadır.

Analiz metotları - inceleme

Belge incelemesinin hangi sırada yapıldığı önemlidir. Yanlış bir sıra izlenmesi belge üzerinde kayıplara yol açabilir, sonradan tekrar inceleme mümkün olmayabilir. Normal olarak, İnceleme konusu belge incelemesi iki aşamada yapılabilir; ön inceleme ve detaylı inceleme.

Ön inceleme

Fotoğraf ve fotokopi

İnceleme konusu belge laboratuvara ulaştıktan ve kayıt işlemi yapıldıktan sonra, paket üzerinde rutin adli delil incelemeleri için izlenen yol izlenmelidir (pakette güvenlik mühürlerin kontrolü, delil zincirindeki kişi ve imzaların kontrolü, mevcut damgalardan uzak olarak açılmış, eldiven kullanılarak vs.). Belgenin kalıcı arşiv kaydı yapılmalıdır. Bu da fotoğraf veya fotokopi yolu ile olabilir. Röprodüksiyonlar ne kadar iyi olurlarsa olsunlar, asıl belgenin içerdiği bilgilerin tamamını içeremezler ve bu yüzden tam bir inceleme için tatmin edici olamazlar. Yazı detaylarının karşılaştırılması gibi bazı inceleme türleri için röprodüksiyon tekniği kullanılabilir ancak kağıdın veya mürekkep türünün belirlenmesinde kullanılamaz.

Belgenin mümkün olan tüm fotoğrafları çekilmelidir, bu hem normal ışıkta, hem de yatay ışıkta yapılmalıdır. Fotoğraflar siyah-beyaz ve renkli olarak çekilmelidir, dolayısı ile yazının ve yazı yüzeyinin iyi bir arşiv kaydını oluşturabilmelidir.

İnceleme konusu belgelerin tümünün iyi kalitede fotokopileri her zaman çekilmelidir. Yine, bu da belgenin laboratuara ulaşır ulaşmaz arşiv kaydını oluşturmakta kullanılır. Fotokopiler ve fotoğraflar özellikle el yazısı ve makinede yazılmış yazıların incelemesinde yaygın olarak kullanılır.

Son olarak da fotokopiler ve fotoğraflar mahkeme duruşmalarında örneklerin gösterilmesinde özellikle kullanılmaktadır.

Fotokopi ve fotoğrafçılık belge incelemesinin farklı aşamalarında ve fiziksel ve daha detaylı inceleme aşamalarında inceleme bakış açılarını arttırmak için de kullanılmaktadır.

Fiziksel inceleme

Öncelikle, inceleme konusu belgelerin bir şekli-şeması ve birlikte gelen zarflar laboratuvar notlarına kaydedilmeli, harflerin boyutları ve yerleştirilme konumları-biçimleri ölçülmeli ve kaydedilmelidir.

İncelenecek belge kağıt ise tek bir sayfa, defter veya zarf içinde olabilir. Eğer belge zarf içinde ise, zarfın boyutu ve biçimi gibi özellikleri de, yapıştırıcının morötesi (UV-ultraviyole) ışık altında (UV) flüoresanlığı olup olmadığı ve gözle görülen dalgalanmaya yol açan buharda açmak gibi yasal olmayan yollarla açılıp açılmadığı, açılan bir zarfın ilave yapıştırıcı kullanılarak kapatılıp kapanmadığı gibi konular dikkatle incelenmelidir. Sonradan yapılmış izler, delikler, renk, koku ve zarfın ne şekilde sunulduğu gibi konular kaydedilmelidir.

Zarfın içindeki belge mümkün olduğunca dikkatlice zarftan çıkarılmalı ve zarfa ne şekilde yerleştirildiğine dikkat edilmelidir (örneğin belgenin olması gerektiğinden evvel zarftan çıkarıldığının tespiti için bu önemlidir). Zımba izlerinin iptali, vb. gibi hem belgede hem zarfta mevcut olan izler kaydedilmelidir.

Katlanış şekli göz önünde bulundurularak belgenin katları dikkatlice açılmalıdır. Genel görünüm incelenmelidir, örneğin sıvı lekeleri veya (silme gösteren) eşitsiz bölümler kaydedilmelidir. Belge ölçülmeli ve boyutları standart A3, A4 gibi kağıtlar ile karşılaştırılmalıdır.

Detaylı inceleme

Detaylı belge incelemesi daha önceleri açıkça belirlenmiş standart şekillerde yapılır, her seferinde belgenin tümünün kullanılması gerekmez. Duruma göre yapılan kimyasal testlerin yanı sıra, çoğu kez belge göz ile incelenir. Gözümüzle, lup (büyüteç) veya mikroskop kullanılarak incelemeler yapılır. Temel olarak kullanılan cihazlar; stereo mikroskoplar, düşük ve yüksek büyütme mukayese mikroskoplar ve farklı ışık kaynakları kullanan (VSC, ForensicXP, MST, Docubox) cihazlar ayrıca fulaj (bası izi) bulunan belgeler için ESDA'dır. Daha önce belirtildiği gibi detaylı inceleme, tahrip etmeyen ve tahrip eden yöntemler olarak iki kısımda yapılabilir.

Belgelerin tahrip edici olmayan yöntemler ile incelenmesi

Farklı ışık kaynakları kullanılarak yapılan incelemeler

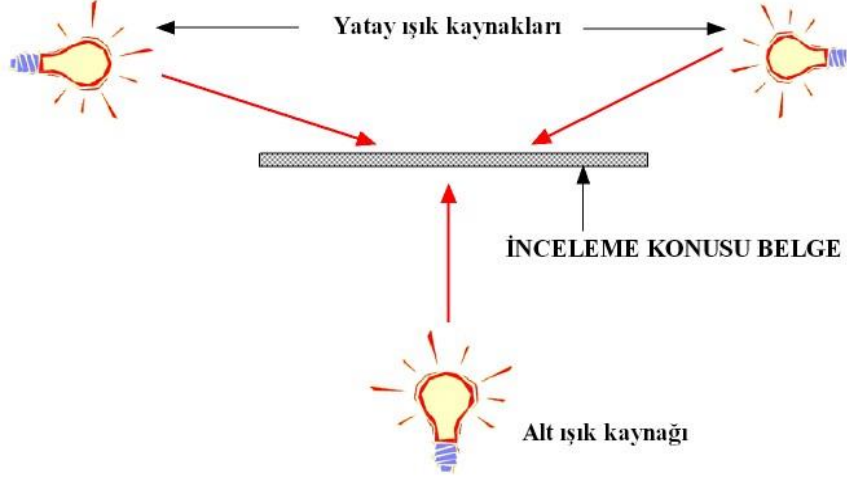
• Yatay ışık kaynakları kullanarak yapılan incelemeler

Belgeler düşük şiddette yatay ışıkta incelendiklerinde, var ise üzerlerindeki fulaj (bası izi) görünür hale gelebilir. Işığın açısı ve yönü bu izlerin netliğinin artırılması için değiştirilir. Işıklandırılmış kısımdaki izler gölge gibi görünür ve belge cam veya plexiglass altına yerleştirilerek görüntüleme kolaylaştırılır. İyi sonuçlar alınabilmesi için bunun az ışıklı bir odada yapılması gerekir. Yatay ışık,

belge üzerindeki silinmiş veya fulaj (baskı izi) bulunan kısımların belirlenmesi için özellikle iyi bir yöntemdir.

• **Altan verilen (transmitted) beyaz ışık ve kızılötesi (IR-infrared) ışık kaynakları kullanılarak yapılan incelemeler.**

Bu iki ışık kaynağı sıvı lekeleri, kimyasal örtücü maddeler (daksillenmiş-tipekslenmiş) ile yazılmış yazılar gibi maskelenmiş veya örtülmüş yazıları açığa çıkarmak için kullanılan ışıklandırmalardır.

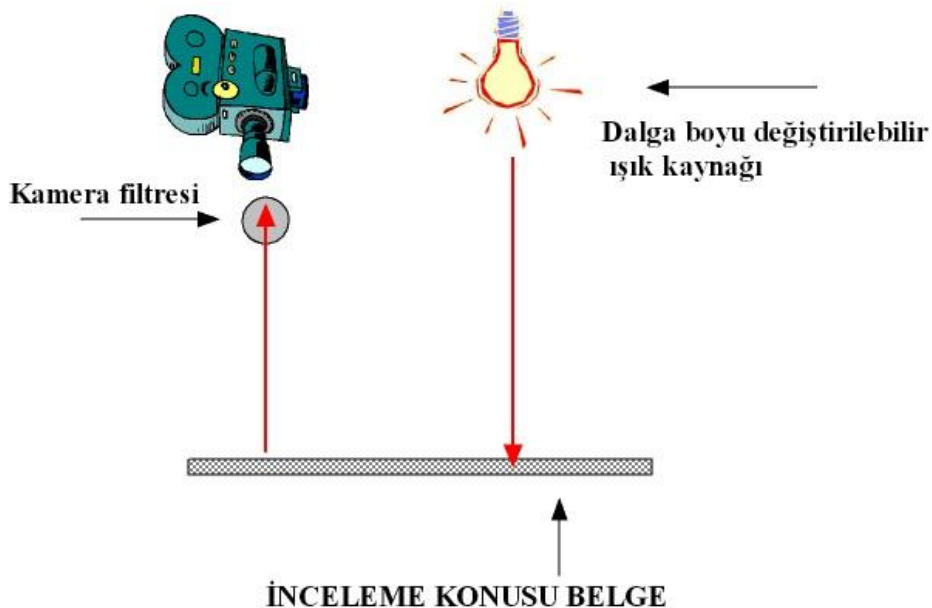

Şekil 4. Alt ve yatay ışık kaynakları

• **Üstten verilen morötesi (UV-ultraviyole) ve kızılötesi (IR-infrared) ışık kaynakları kullanılarak yapılan incelemeler.**

İnceleme konusu belgeler üzerindeki mürekkeplere gözle bakıldığında ilk bakışta aynı renkte görülseler de içlerindeki farklı boyalar veya boya karışımları nedeniyle ultraviyole ve kızılötesi ışık tekniklerinin kullanarak mürekkeplerdeki farklılıklar tespit edilir.

- Dalgaboyu değiştirilebilir ışık kaynağı ve kızılötesi (IR) kamera
- İnceleme konusu belge yaklaşık 500nm dalga boyunda mavi-yeşil ışık ile aydınlatılırsa, bazı boyalar yaklaşık 750nm dalga boyunda **kızıl ötesi** ışık verirler bu da uygun filtreli bir kamerada ile tespit edilir. Sıvı nitrojenle belgenin soğutulması durumunda bu daha da belirgin olacaktır.

Şekil 5. Dalgaboyu değiştirilebilir ışık kaynağı ve kızılötesi (IR) kamera

İnceleme konusu ve mukayese belgeleri karşılaştırırken dikkatli olunmalıdır çünkü bazı doğal maddeler mürekkebe değdiklerinde IR parlaklık gösterebilirler (örneğin tükürük, ter ve bazı temizlik maddeleri gibi). Bazı kağıtlar ise mürekkebin parlaklık özelliğine mani olabilir ve bu yüzden mümkün olduğunca mukayeseler aynı kağıt türü üzerinde olmalıdır.

o Üstten verilen kızılötesi (IR-infrared) ışık kaynağı

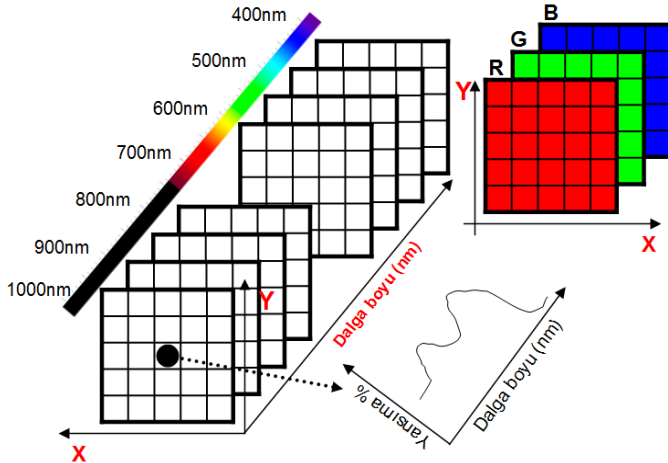
Eğer inceleme konusu belge kızılötesi ışık kaynağı ile aydınlatılıyorsa (kamera filtresi olmadan) yazının olduğu yüzey normal olarak kızılötesi ışığı yansıtacak ve parlak gözükecektir, mürekkeplerin farklı pigment ve kimyasal yapıları nedeniyle içindeki boyalar neredeyse görünmezleşip gelen ışığı yansıtır veya gelen ışığı emerek koyu renk gözükür. Bu yöntemle görünürde aynı renkteki mürekkepler üstten verilen kızılötesi ışık altında farklılaşır.

o Üstten verilen morötesi (UV-ultraviolet) ışık kaynağı

Değerli resmi belgeler, banknot ve bir süredir kredi kartları gibi bazı belgelerin imalinde kullanılan bazı mürekkeplere floresan ultraviyole güvenlik özelliği verilmiştir. Bu tür belgelere 254nm ve 366nm dalga boylarında UV ışık verildiğinde bu boyalar flüoresanlığa yol açar. Bu flüoresanlık, bazı diğer mürekkep tipleri ile de ortaya çıkar ve bu durumda aynı belge üzerinde farklı mürekkeplerin kullanıldığını anlaşılır. Uzundalga UV ışık kağıt belgelerin flüoresanlığını incelemek için de kullanılır. VSC ve benzeri cihaz kullanılarak mürekkeplerin absorbanası (koyu görünerek) veya yansıtma özellikleri (görünmez olmaları) UV ışık kaynağı ile araştırılabilir. Kameranın önüne filtre yerleştirildiğinde bu etki kuvvetlenir.

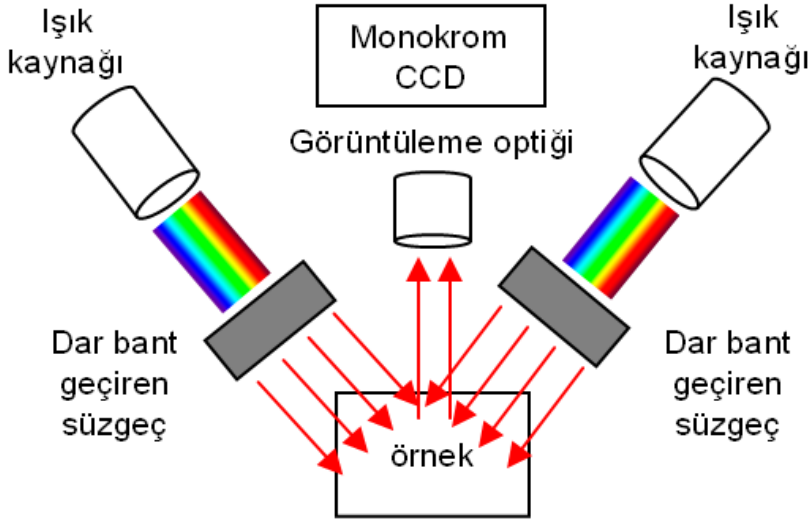
Hiperspektral yöntemler

Doküman inceleme amaçlı hiperspektral görüntü tarama sırasında ultraviyole dalga boyundan başlayıp (350nm) yakın kızılötesi dalgaboyu aralığına kadar (1100nm) küçük dalgaboyu adımlarla (10-20nm) peş peşe sayısal görüntüler çekilmektedir. Çekilen bu görüntü serisine yaygın olarak hiperspektral görüntü küpü denilmektedir. Hiperspektral görüntü belgenin uzamsal (spatial) ve spektral içeriğini bir arada barındırmaktadır. Küp içerisindeki her çerçeve belgenin belirli dalga boyundaki yansıtmasına karşılık gelirken, aynı pozisyondaki piksel değerleri ise belgenin o noktasındaki maddenin (mürekkep, kağıt, lif vs.) yansıtma spektrumunu oluşturmaktadırlar. Buna karşılık, geleneksel sayısal renkli kameralar ışık spektrumunu genişçe örtüşen kırmızı (R), yeşil (G) ve mavi (B) kesitlere ayırarak kaydetmekte ve bunları birleştirdiğinde göze hoş gelen gerçekçi görüntüler oluşturmaktadır. Hiperspektral görüntüden alışılagelmiş renkli görüntüyü elde etmek mümkündür. Şekil 6'da hiperspektral görüntü küpü ile geleneksel RGB kameranın görüntüsü arasındaki farklılıkları şematik olarak gösterilmektedir.

Şekil 6. Hiperspektral (solda) ve geleneksel 3 kanallı renkli (sağda) görüntülerin şematik gösterimleri.

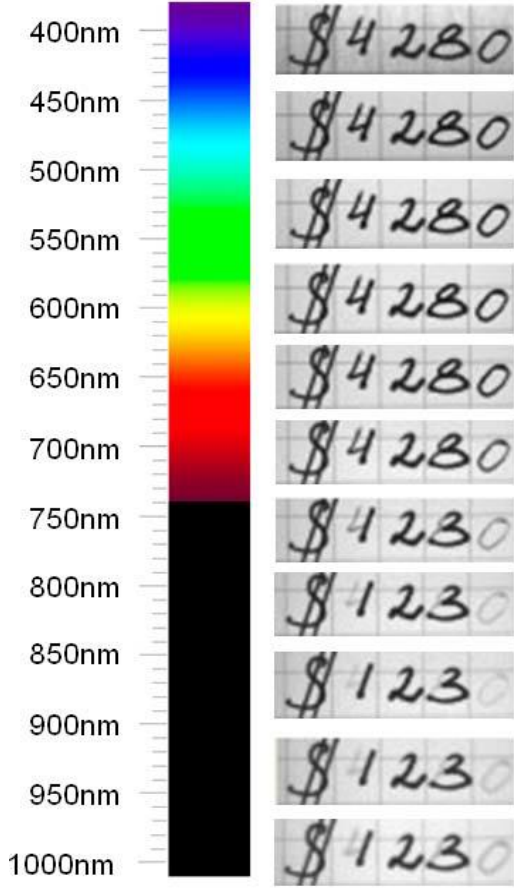
Hiperspektral görüntü küpü belgenin uzamsal içeriğinin yanısıra her piksel için spektral verileri de içermektedir. Hiperspektral görüntü tarama cihazlarının değişik tasarımları mevcuttur ama temelde çalışma prensipleri Şekil 7’de gösterilen şemaya benzerdir. Elektromanyetik ışınının çok ince spektral bandını kaydedebilmek için ışık kaynağının önüne dar bant geçiren süzgeç (narrow bandpass filter) yerleştirilmektedir. Süzgeç sadece hedeflenen dalgaboyundaki elektromanyetik spektrumu geçirerek belgenin bu dalgaboyundaki ışığın yansımalarını tek renkli (monochromatic) dijital kamera vasıtasıyla kaydedilmesini sağlamaktadır. Işık kaynağının önündeki süzgeçleri adım adım değiştirerek hiperspektral görüntü küpü elde edilmektedir. Görüntüleme optiği belgeye odaklanmayı ve gerektiğinde belirli yerlerine yaklaşmayı sağlamaktadır. İncelenen belgenin düzgün (uniform) aydınlatılabilmesi için ise ışık kaynakları belirli açıda ayarlanmaktadır. Alternatif tasarım olarak, dar bant geçiren süzgeçler ışık kaynakları yerine görüntüleme optiği önünde de kullanılmaktadırlar.

Şekil 7. Hiperspektral görüntü tarama sisteminin ana bileşenleri ve temel çalışma prensibi.

Kholmatov ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada hiperspektral görüntü tarama için TÜBİTAK BİLGEM-UEKAE tarafından geliştirilen ForensicXP-4010D cihazı kullanılmıştır. Cihaz 350-1050nm geniş spektral aralığında çalışmaktadır ve 1nm’lik adımlarla örnekleme yapabilmektedir. Otomatik tarama esnasında ise spektral görüntüleri 20nm adımlarla 12-bit gri seviyeli imgeler şeklinde kaydedebilmektedir. Sistemde 1360x1024 pixel yüksek çözünürlüklü CCD kamera ve 10xoptik büyütme kullanılmıştır. Cihazın en küçük spektral inceleme alanı $6 \times 6 \mu\text{m}^2$ olduğundan belgelerdeki çıplak gözle görülemeyen ayrıntıları dahi görmek mümkündür.

Tarama bittiğinde 30 spektral bantlı hiperspektral veri küpü oluşmakta ve cihazdan yazılıma aktarılmaktadır. Kullanıcı küpün içerisindeki spektral bant görüntülerini inceleyebilmekte ve bantlar arasında kolayca gezinti yapabilmektedir. Görüntülerdeki piksel değerleri belgenin seçilen banttaki yansımalarını temsil etmekte ve kullanıcıya 8-bit gri seviyeli imgeler şeklinde sunulmaktadır. Çalışmadan örnek olarak, Şekil 8’de gösterilen hiperspektral küp içerisinde gezinerek (küpün tamamı gösterilmemiştir) çıplak gözle 4280 olarak gözüken yazıyı aslında 123 sayısından bir başka mürekkepli kalem ile değiştirilerek elde edildiğini gözlemlemek mümkündür.

Şekil 8. Hiperspektral veri küpü temsili olarak gösterilmiştir. Çıplak gözle bakıldığında \$4280 olarak gözüken yazının spektral bantlar arasında gezinerek aslında 123 sayısının bir başka mürekkepli kalem ile 4280 sayısına çevrildiğini gözlemlenmektedir.

Fulaj (bası izi) izlerinin incelenmesi (ESDA)

Yazı veya diğer işaretlerin bası izleri üst üste koyulmuş kağıtlar üzerinde görülür. Yatay ışık ve daha hassas bir teknik olan elektrostatik belirleme yöntemi bu izlerin belirlenmesinde kullanılabilir. Birçok belge ve kağıt türü hem yatay ışık hem de elektrostatik tekniğe uygundur, ancak bazı belge türleri ikincisi için uygun değildir (örneğin parlak renkli kağıt, ıslak kağıt veya belgeler). ESDA'nın nemin kontrol altında tutulduğu ortamlarda en etkin yol olduğu anlaşılmıştır. ESDA cihazı ve bu incelemeleri yapmak için Avrupa'da kullanılan standart metot (SOP) aşağıda sunulmuştur.

Resim 6. ESDA Uygulaması

ESDA Standart Uygulama Prosedürü (SOP)

1. Yapılacak inceleme odanın bağıl nem oranının $70 \pm \%10$ olduğu bir ortamda yapılmalıdır. Bu şarta uyulamayan haller not edilmelidir.
2. İncelemeden önce belge 1-2 dakikalığına nemlendiricide bekletilmelidir.
3. Yaklaşık 2 plaka uzunlukta Mylar şerit çizilir, kesilir ve çıkarılır. Vakum yatağı iyice temizlenir.
4. Öncelikle uygulama yapılacak belge alınır, vakum yatağına yerleştirilir. Belgeye doğrudan teması engellemek amacıyla cımbız ya da eldiven kullanın çünkü ESDA çizgiler kadar taze parmak izlerini de çıkarır.
5. Vakum pompası çalıştırılır. Belge Mylar film şeridi ile kaplanır, belge ile temastaki film şeridi pompanın etkisi ile emilir.
6. Mylar film kesilir ve buruşukluklar ve çizikler ince film şeridinin kenarları kaldırılarak ortadan kaldırılır.
7. Corona (**CARE**) düğmesine basılarak çalıştırılır ve yüzeye değdirilmeden (yaklaşık 2cm)ve masanın arkasına ve önüne tutulur. Corona en az 6 kere masanın üzerinden geçirilir. Coronanın Mylar film üzerine pozitif bir elektrik akımı şarj olur, izlerin olduğu yerlerde bu akım daha da kuvvetli olur. Corona kapatılır.
8. Kaskad developer, 15 dakika içinde görünmeyen izler görünür hale getirir.
9. Plaka eğrilir ve negatif elektrik yüklü boyalı toner partikülleri yavaş yavaş masa yüzeyine bırakılır. Negatif elektrik yüklü toner baskı izi bulunan yazıların üstünde toplanır çünkü en çok buralarda pozitif elektrik mevcuttur.
10. Sonuçlar alınmadan önce fazla toner tabakası (partiküller) üflenerek veya fırçalanarak alınır.
11. Yapışkan saydam bir yaprak alınır ve dikkatlice elde edilen görüntü üzerine yerleştirilir.
12. ESDA ile elde edilen görüntü, görüntüyü alan uzmanın baş harfleri, tarih, nem oranı, dosya ve görüntü numarası ve görüntünün hangi yönden elde edildiği yazılır.
13. Önemli bulgular dosyaya kaydedilir.
14. Belgenin arka tarafı için işlem tekrarlanır.
15. Kaskad developer'ın kullanılmasının uygun olmadığı durumlarda (örn. Kitap gibi) toz bulutu developerı (aerosol) kullanılır.

Yazım makinaları (daktilo, bilgisayar yazıcıları veya fotokopiler) veya el yazısı ile kağıt üzerine yazılan yazılar, ESDA ile yapılan işlem sonrası, kağıdının üzerinde beyaz bir görüntüye yol açar. Bası izleri ise, ESDA kağıdının üzerinde siyah bir görüntüye dönüşür. Sık sorulan bir soru ise; yazının mı yoksa bası izinin mi daha önceden yapıldığı ile ilgilidir. Bası-yazı sırasının belirlenmesinde ESDA cihazının kullanılması söz konusu olabilir.

Mikroskop ile incelemeler

El yazısı veya makina ile yazılmış yazılar başta olmak üzere belge incelemesinde mikroskoplar neredeyse her zaman kullanılır. Birçok parçadan oluşmuş stereo mikroskoplar, el yazısı incelemesinde kullanılırlar çünkü nesnenin bakıldığında üç boyutlu bir görüntüsünü sağlar. El yazısı ve makine ile yazılmış yazıların çoğu X10 ila X50 büyütülür. Büyütme daha çok olduğunda, görüntü alanı çok daralır ve incelenen bölüm neredeyse görülemez.

Mukayese mikroskobu bazı durumlarda el yazısı incelemesinde etkilidir; iki belgenin yan yana koyulup incelenebilmesini mümkün kılar ve görüntüler farklı renkteki filtreler yardımıyla üst üste getirilerek incelenebilir.

Mikroskop ile inceleme özellikle makine ile yazılmış metinlerde vuruş sırasını belirlemede veya vuruşlar sonrası oluşan ve üzerine gelen izleri incelemelerde de kullanılır. Bu durumlarda mevcut vuruşun üzerindeki çizgi vuruş sonrası sapmayı gösterecek biçimde kağıdın özelliğinden kaynaklanacak şekilde bir sonraki vuruş birleşir. Lazer yazıcıdan çıkmış bir metin üzerine yuvarlak

uçlu tükenmez kalem ile yazılırsa ve yansıtılan ışıkta bakılırsa yazıcı tonerinin üstüne yuvarlak uçlu kalemin mürekkebinin yansımından kaynaklanan bakır parlaklığında bir görüntü oluşur. Benzer sonuçlar mürekkep püskürten yazıcıdan çıkan metinler için de gözlemlenebilir. Yazının üzerine resmi damga olup olmadığının araştırılmasında da bu durum ortaya çıkabilir.

Kurşun kalemlerin uçlarının veya yuvarlak uçlu tükenmez kalemlerin katman izleri vuruşların sırası konusunda bilgi verebilir.

Belgelerin tahrip edici yöntemler ile incelenmesi

Kromatografi tekniği ile mürekkep incelemesi

Mürekkep incelemesi daha çok kimyasal bileşenini oluşturan boya ve pigmentlerin incelenmesi üzerine yoğunlaşır. Belgenin mürekkepli bir kısmı dikkatlice skalpel ile alınır ve çözücü kullanılarak mürekkep çıkartılır. Elde edilen özüt ince tabaka kromatografiye veya HPLC'ye tabi tutulur.

Belgenin üzerinde inceleme yapılacak kısmının seçimi en az tahribat olacak şekilde yapılmalıdır, inceleme sonrası elde edilen mürekkep miktarı yüksek tutulmalıdır. Yazıyı karakterize eden yerlerden kaçınılmalıdır (yazının birleşme noktaları gibi). Kağıttan çıkarılan lifler küçük inceltmiş bir tübün içine yerleştirilir ve ~ 20ml çözücü eklenir. Yuvarlak uçlu tükenmez kalem mürekkebi için en iyi çözücü piridindir ama alkol da sıkça kullanılır.

Sıvı mürekkepler oksalik asit ve su ile de çıkarılabilir. Çıkarılan mürekkepler TLC bir plakaya aktarılır ve kromatografiye tabi tutulur. Çözücünün pozitif ve negatif, kağıt parçası ve eğer mevcutsa kuşkulanan kalem de aynı plaka üzerinde örnek olarak alınmış parça ile birlikte kromatografiye tabi tutulur.

Basıldıktan sonra, TLC plakaları ilk önce UV ışıkta incelenir ve mevcut lekeler kaydedilir. Daha sonra beliren lekelerin değerleri de kaydedilir.

Diğer inceleme teknikleri

Zaman zaman ihtiyaç duyulduğunda inceleme konusu belge, incelemesi için istisnai olarak ve yukarıda anlatılanların dışında başka teknikler kullanılabilir. Bunlar:

- Raman spektroskopisi (Mürekkep analizi için)
- Proliz GC
- FTIR (özellikle fotokopi makinası tonerleri için)
- Mikrospektrofotometri (özellikle mürekkepler için)
- Elektron tarama mikroskopu (mürekkeplerin metal bileşimleri veya kurşun kalem incelemesinde)
- Nötron aktivasyon analizi (mürekkeplerin metal bileşimlerinin tespiti için)
- X-ray fluorescence (mürekkep incelemesi)

Kaynaklar

1. <http://www.harricksci.com/infoserver/Sampling%20Techniques/techniques.cfm> (erişim tarihi 30.05.2007)
2. http://ds9.ssl.berkeley.edu/LWS_GEMS/2/em.htm (erişim tarihi 23.05.2007)
3. http://universe.nasa.gov/be/library/EM_Spectrum3-new.jpg (erişim tarihi 25.05.2007)
4. (<http://csep10.phys.utk.edu/astr162/lect/light/spectrum.html> (erişim tarihi 28.05.2007))
5. Daéid N. N., Cruickshank Y., Adli Belge İncelemeleri Kurs Notları. İstanbul 2006
6. <http://www.fosterfreeman.com/products/documents> (erişim tarihi 25.09.2013)
7. http://www.securitech.nl/pdf/DC_4500_e.pdf (erişim tarihi 30.05.2007)
8. http://www.uekae.tubitak.gov.tr/uekae_content_files/brosurler-2013/FORENSIC%20-TR.pdf (erişim tarihi 25.09.2013)
9. Çakır İ., Üner H.B., Adli Tıp'ta Fiziksel Uygulamalar, Türk Fizik Derneği 22. Fizik Kongresi, 2004, Bodrum, Özet Kitabı s. 368

10. Çakır İ., Cengiz S., Üner H.B.. Adli Bilimlerde SEM/EDS Uygulamaları. 2. Anadolu Adli Bilimler Kongresi, 2003, Kayseri, Özet kitabı, s. p-8
11. Çakır İ., Editör: F. Aşıcıoğlu, Adli Bilimlerde Elyazısı ve İmza İncelemeleri (Adli Belge İncelemede Kullanılan Cihazların Çalışma Prensipleri ve Pratikte Kullanımı), s.46-66, İstanbul, Öner Matbaacılık, 2007
12. Wheeler, B., Wilson, L. Practical forensic microscopy: A laboratory manual. Chichester, England: John Wiley, 2008.
13. Kholmatov, A.; Nasibov, H.; Hacizade, F., “Adli Doküman İnceleme Kapsamında Hiperspektral Görüntü İşleme ve Gösterim Teknikleri”, 20. IEEE- Sinyal İşleme ve Uygulamaları Kurultayı, Fethiye, Türkiye, Nisan 2012
14. Karaca A.C., Ertürk A., Güllü M. K., Ertürk S. “Hiperspektral Görüntüleme ile Adli Belgelerdeki Bulguların Analizi”, 20. IEEE Sinyal İşleme ve İletişim Uygulamaları Kurultayı, Fethiye, Türkiye, Nisan 2012

KİMLİK BELGELERİ

Uz. Dr. Mustafa UZUN

Adli Tıp Uzmanı

‘Nüfus Cüzdanı’, ‘Sürücü Belgesi’, ‘Pasaport’, ‘Nüfus Cüzdanı Değişirme Belgesi’, ‘Nüfus Cüzdan Sureti’ ve ‘Haymatlos Belgesi’ resmi kimlik belgeleri, ‘Kurum Tanıtım Kartları (Polis Kimlik Kartı, Silahlı Kuv. Kimlik Kartı, Öğrenci Kimlik Kartı)’ ise özel kimlik belgeleri olarak kabul edilmektedir.

Belge; bir gerçekliğe tanıklık eden yazı, fotoğraf, resim, film vb. araçlarla oluşturulmuş nesne olarak tanımlanabilir. Kabaca, yazılı veya matbu basılı bir dokümanın kopyasını ya da özellik ve nitelikçe benzerini oluşturmak maksadıyla taklit edilmesine “Belge Sahteciliği” denilmektedir. Ancak sahtecilik, belgenin sadece tümüyle taklit edilmesi biçiminde değil, asıl düzenleyicisinin iradesini yansıtmayan unsurların belge içerisine eklenmesi yoluyla da yapılabilir.

Bir belgenin kopyalanması yolu ile yapılan sahtecilik eylemleri, gelişen teknoloji ile birlikte çok farklı nitelikleri olan araçların kullanılması suretiyle giderek daha da gelişmektedir. Bu yöntemler; bir belgenin olması gereken özelliklerinin yeniden tasarlanarak yaratılmasından, belgenin dijital kopyalanmasına kadar oldukça farklı biçimleri kapsamaktadır. Matbu olarak basılmış ve resmi nitelikteki belgelerin orijinal özelliklerinin taklit edilerek matbaada basımı veya dijital ortamlar kullanılarak elde edilen baskıya hazır görüntülerin fotokopi ya da diğer yazıcılar aracılığıyla taklit edilerek çoğaltılması gibi yöntemler bulunmaktadır.

Orijinal bir belgelerin üzerindeki fotoğraf, bandrol ya da holografik nesnelerin değiştirilmesi ya da taklit edilmesi yolu ile de sahtecilikler yapılabilmektedir. Belge üzerinde evvelce yazılmış bölümlerin ekleme veya tahribata uğratarak tahrifatı, örneğin senetlerde miktar rakamlarının yükseltilmesi amacıyla ön arka veya aralarına ilaveler yapılması. Evvelce mevcut olan rakam ve yazıların mekanik, kimyasal veya fiziksel yollarla silinerek yenilerinin yazılması gibi pek çok husus belge sahtecilinin konusunu oluşturmaktadır.

Adli belge incelemelerinde kullanılan yöntemler

İki ana grupta toplanabilir;

- (1) Tahrip etmeyen (non destructive),
 - (a) Ön İnceleme;
 - (I) Fotoğraflama,
 - (II) Fotokopisini çekme,
 - (III) Fiziksel inceleme.
 - (b) Detaylı İnceleme;
 - (I) ESDA ile iz incelemesi

- (II) Spektral yöntemler(VSC, Docubax, MTS)
- (III) Mikroskopik İnceleme
- (2) Tahrip eden (destructive) yöntemler (Detaylı İnceleme):
 - (a) Kromotografik İnceleme,
 - (b) Diğer Uygulamalar.

Nüfus cüzdanı

Nüfus cüzdanlarında(NC) yapılan sahtecilikleri takip edebilmek için, öncelikle **Nüfus Cüzdanlarında** bulunan **orijinal belge özellikleri, güvenlik unsurları ve orijinal üretim hatalarını** bilmek gerekmektedir.

Nüfus Cüzdanların Orijinal Özellikler:

Nüfus Cüzdanları sadece Darphane ve Damga Matbaalarında üretilen değerli kağıtlardır. İki farklı renkte üretilmektedirler. Erkek NC ları MAVİ, kadın NC ları ise pembe renkli olarak adlandırılmakla birlikte TURUNCU renkte basılmaktadır. Cinsiyetler açısından renkleri dışında, kadın ve erkek NC larının baskı özelliklerinde fark yoktur.

Orijinal nüfus cüzdanları 95x70 mm ebatlarındadır. Seri numaraları kadınlarda “çift”, erkeklerde “tek” sayılardan oluşmaktadır (U08, E05 gibi.) 2006 yılında kadınlar için Seri No 10 ve erkekler için Seri No 11 olan nüfus cüzdanları üretilmiş ve üretime bu seri numaraları arttırılarak devam edilmiştir.

Nüfus Cüzdanları oldukça iyi baskı kalitesine sahiptir. Baskı izlendiğinde grafik unsurların hatlarının net, çizgi kalitelerinin yüksek, grafik unsur kenar çizgilerinin belirgin oldukları görülecektir. Bu amaçla nüfus cüzdanlarının tamamında ofset baskı kullanılır. Nüfus cüzdanı üzerindeki farklı renkteki grafik unsurlar ayrı kalıplarla katmanlar halinde bir dizi baskı makinesinde baskı gerçekleştirilmektedir.

- A; Ay yıldız etrafındaki mavi desenler düz hatlardan meydana gelmektedir,**
- B; Grafik unsurların kenar çizgilerinde çentiklenme gibi düzensizlik olmaz.**
- C; Yazı kenarları düzgündür.**
- D; Altaki farklı renk, belgenin katmanlar halinde basılmış olduğunu gösterir.**

Nüfus Cüzdanının Baskı Kalitesi

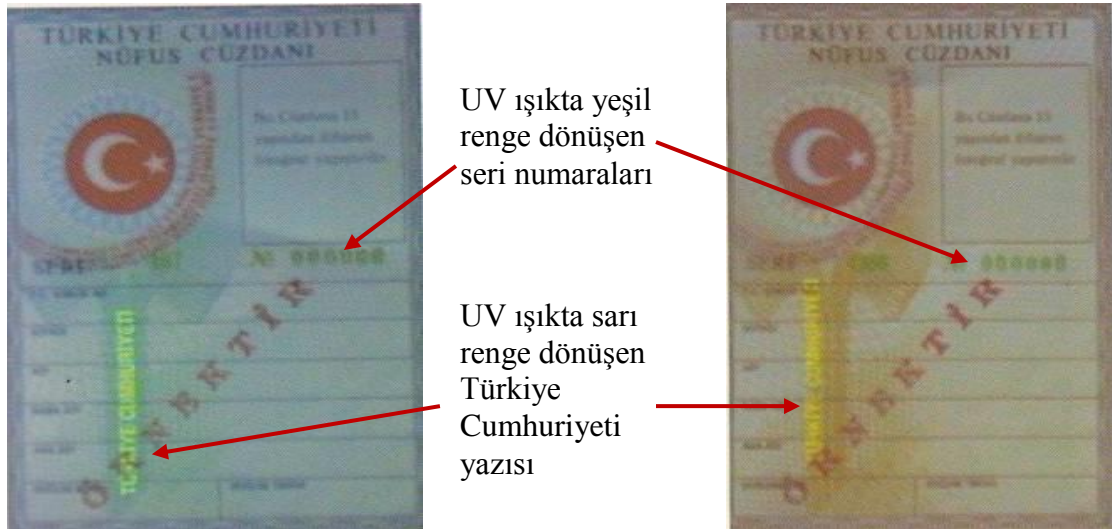
Baskı kalitesi yanında NC ları güvenli kâğıttan yapıldıklarından UV altında mat bir görünüme sahip olup parlak yansıma göstermezler. Ancak 1997 yılı civarında, UV altında parlak yansıma gösteren güvensiz kâğıtların kullanıldığı NC ları da bulunmaktadır. Bununla birlikte 2000 yılından sonra kullanıma sunulan NC larında vatandaş kimlik numarası uygulanması başlamış olduğundan parlak yansıma gösteren NC larına çok seyrek olarak rastlanmaktadır.

UV ışıkta mat ve parlayan görünüm.

Nüfus cüzdanlarının güvenlik unsurları

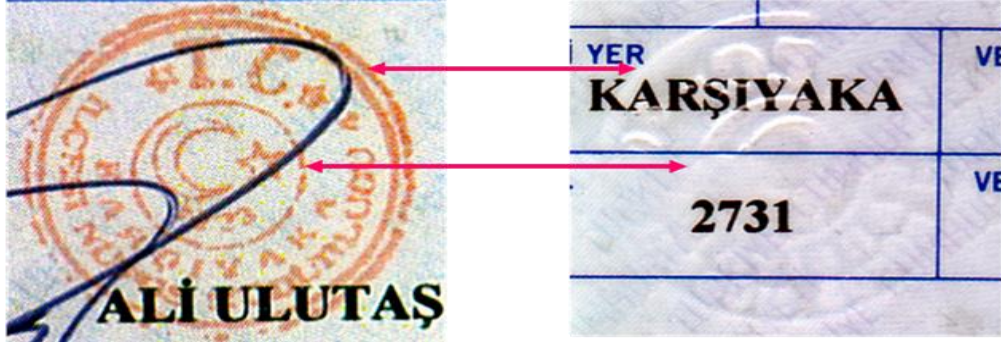
İçinde sadece UV altında görülen, normal yazılara dik konumda “TÜRKİYE CUMHURİYETİ” ibaresi bulunmalıdır. Bu ibare 2000 yılından sonraki I07-O06 serisinden itibaren, tüm baskılarda mevcut olup normal ışıkta görülmez ancak UV ışıkta sarı renkte görülebilir. Ayrıca “Seri No ve Nüfus Cüzdan No” ‘tipo grafik’ baskıyla yazılmış olmalıdır. Bunlar UV ışık altında yeşile döner.

(İstanbul Noter Odası yayınından alınmıştır.)

Nüfus cüzdanlarında ayrıca; fotoğraf üzerine uygulanan, dişi ve erkek iki kısımdan oluşturulmuş soğuk mühür ile arka yüzde mürekkepli ıstampa ile basılan ıslak mühür izleri ile düzenleyen ve onaylayan görevlilere ait imzalar bulunmaktadır. Soğuk mühür izlerini yatay ışıkta incelemek daha kolaydır. Mühür içerikleri ile düzenleme yeri kayıtlarının bir biriyle uyumlu olması gerekmektedir. Soğuk mühür izinin belgenin arka

yüzünden yapılması daha kolay olmakla birlikte belgenin ön yüzündeki mühür izi ile arka yüzdeki izin bir biri ile uyum göstermesi gerekir.

Islak ve soğuk mühür izleri

Mevcut nüfus cüzdanlarının bilinen hataları

Mevcut NC. larında, baskı kalıplarının dizaynı esnasında oluşan orijinal bazı üretim hataları bulunmaktadır. Büyüteçle bakıldığında, arka yüzde ÖNCEKİ SOYADI yada KIZLIK SOYADI bölümünün alt çizgisinde bir kesinti olduğu görülmektedir. Ay-yıldız simgesinin etrafını çevreleyen yazılardan, ikinci sırada-en yukarıda bulunan “CUMHURİYETİ” yazısının ikinci “U” harfinin hemen altında küçük bir nokta bulunmaktadır.

Nüfus cüzdanlarının baskı hataları

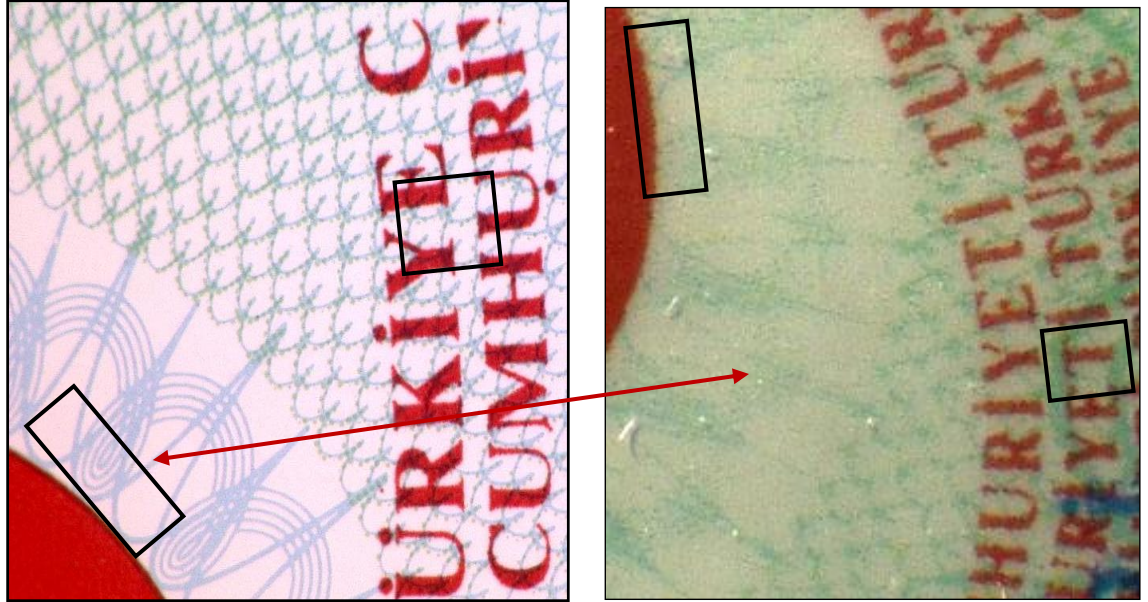
Nüfus cüzdanında görülen sahtecilik tipleri ve özellikleri:

(I) Tümünden sahte nüfus cüzdanları:

(II) Orijinal olmayan nüfus cüzdanları matbu olabildiği gibi, fotokopi veya bilgisayar çıktısı da olabilir. Sahte matbu nüfus cüzdanı baskılarında baskı kalitesi, kullanılan kağıt, boya, basım teknikleri bakımından farklılıklar tespit edilebilir. Orijinal olmayan matbu belgeler genellikle dijital baskı tekniği ile oluşturulduğundan, belgeye lup (büyüteç) altından bakıldığında çizgi hatlarının kesintili ve noktalardan oluştuğu görülmektedir.

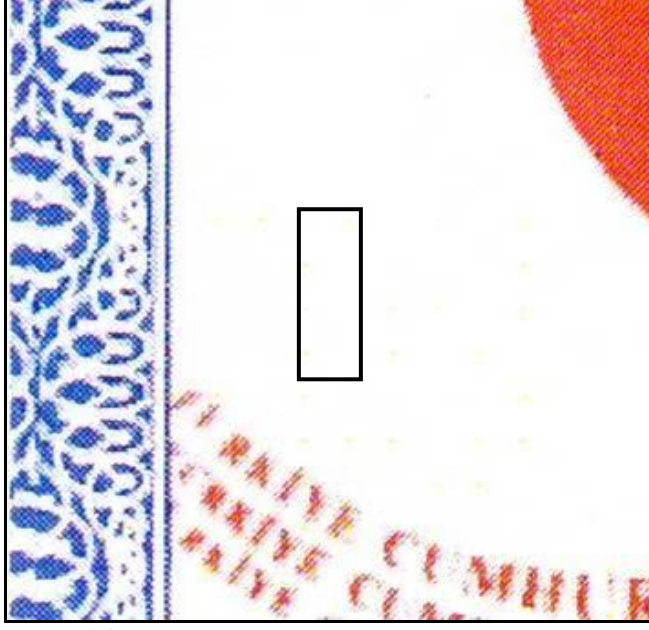
Sahte matbu basılmış NC baskı kalitesi düşüktür.

Baskı kalitesinin detay görüntüleri

Ayrıca, orijinalinde bulunan güvenlik özelliklerinin tümünün sahtelerinde olmadığı da incelemelerde saptanabilir. Örneğin orijinal olmayan belgeler genellikle güvenli kâğıttan yapılmadıklarından UV altında parlamaktadırlar. Orijinal belgede bulunan ve basım tekniği dolayısıyla UV altında görülen, normal yazılara dik konumda yazılmış “TÜRKİYE CUMHURİYETİ” ibaresi genellikle sahte belgede bulunmaz. Orijinalinde UV ışık altında yeşile dönen “tipo grafik” baskıyla yazılmış Seri No ve Nüfus Cüzdan No yazıları, sahtelerde kalitesi nedeniyle farklı olup UV ışıkta yeşil renge dönüşmediği görülmektedir. Ayrıca, orijinal olmayan matbu basımlarda, daha önce bahsedilmiş olan baskı hataları görülmeyecektir.

Renkli fotokopi ile oluşturulmuş belgelerde, kullanılan fotokopi cihazlarına bağlı özellikler lup-mikroskop ile görülecektir. Belge üzerindeki yazı ya da grafik unsurların kenarları matbu basımlarda düz bir hat oluştururken fotokopilerde çentikli bir hat oluşturmaktadır. Çizgiler ise, farklı renkteki mürekkeplerin açıklı koyulu renk tonlarını gösteren, birbiri peşi sıra dizilmiş küçük hatlardan oluşur.

Renkli fotokopi baskısına ait özellikler

Bilgisayar aracılığı ile oluşturulan belgelerde çıktı elde etmekte kullanılan yazıcıya (yazıcı) bağlı özellikleri de saptamak mümkündür. Mürekkep püskürtmeli bir yazıcı kullanılmış ise, cihazda kullanılan RGB mürekkeplerinin küçük noktacıklardan oluşan karışımı ile renk ve renk tonunun elde edildiği görülebilir. Bir lup ile yazıcı baskısı kolaylıkla ayırt edilebilir. Lazer yazıcı ile elde edilen belgelerde renklerin kırmızı, mavi, sarı küçük toner parçacıklarının karışımı ile elde edildiği görülecek olup görünüm daha çok renkli fotokopi baskı özelliklerini yansıtmaktadır.

Mürekkep püskürtmeli yazıcı baskı özellikleri

Nüfus cüzdanları üzerindeki bir diğer güvenlik unsuru belgelerin hangi makam tarafından düzenlendiği yönündeki kayıtlardır. Bu kayıtlar o kuruluşa ait, üzerine grafik unsurlar kazanmış mühürler ve imzalardan oluşur. Belge orijinal değil ise üzerindeki mühürler ile düzenleyen ve onaylayan yetkili imzaları da sahte olacaktır.

Nüfus cüzdanı mühürlerinde sahtecilik

Orijinal ve sahte mühür izlerini ayırtırmak oldukça zor bir işlemdir. Bu nedenle mühür incelemesi mutlaka o kuruluşa ait mühürler ve benzer belgelerde kullanılan mühür izleriyle “karşılaştırılarak” yapılmalıdır. Orijinal mühürde imal edilirken oluşmuş küçük hatalar, mührün kullanımıyla oluşmuş bozulmalar gibi birçok özellik de göz önünde bulundurulmalıdır. Sahte nüfus cüzdanında kayıtlı bilgiler, gerçek bir şahsa ait olabilir. Bu durumda sahteci yinede, her Nüfus Müdürlüğü'nün ıslak ve soğuk mühür izlerini oluşturmak zorundadır. Bu ise çoğu kez olanaksızdır.

Sahteci bu durumda Nüfus Müdürlüğü'nün ismini, okunamayacak biçimde oluşturmaya çalışabilir. Sahteci, ıslak mühür izini lastik mühür ile oluşturabileceği gibi, ıslak ve soğuk mühür izi için başka bir müdürlük ismini taşıyan sahte mühür de kullanabilir. Bu gibi durumların incelenmesi için mühür içeriklerinin değerlendirilmesi önemlidir.

Sahte soğuk ve ıslak mühür izleri

Mühür izine benzer sahte iz

Yukarıdaki nüfus cüzdanı üzerindeki verildiği yer ile sahte oluşturulmuş izlerin içeriğinin uyumlu olmadığı görülmektedir.

(III) **Tahrif edilmiş nüfus cüzdanları:** Bu tür sahtecilik, nüfus cüzdanları üzerindeki fotoğraf değişikliği ve kayıtlı bilgilerde değişik yapmak suretiyle oluşturulmaktadır.

(IV) **Fotoğraf değişikliği suretiyle tahrifat**

Nüfus cüzdanı üzerindeki laminenin kaldırılması suretiyle fotoğraf değişikliği:

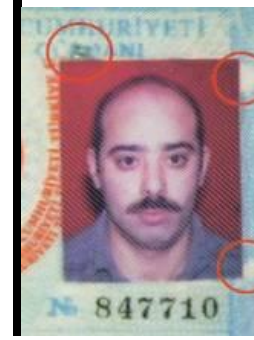
Fotoğrafın parlaklığı nedeniyle, laminasyon işlemi yüzeyler birbirine sıkıca yapışmamaktadır. Bu özellikten yararlanan sahteci lamineyi ısı, mekanik gevşetme v.b yöntemlerle tümünden veya kısmen kaldırmaktadır. Ancak bu işlemi sırasında belgenin ön ve arka yüzündeki soğuk mühür izi deformasyona uğramakta, farklılaşmalar oluşmaktadır. Kaldırılan lamine de çoğu kez yeniden kullanım özelliğini kaybettiğinden yeni lamine sahte mühür izine gereksinim göstermektedir. Bu durum da belgenin ön ve arka yüzlerinde farklı izler oluşmasına neden olmaktadır. Bu yöntemin kullanıldığı bazı durumlarda da fotoğraf üzerine soğuk mührün uygulanmadığı, ancak arka yüzde eski soğuk mühür izinin kaldığı görülmektedir.

Nüfus cüzdanı ön yüzü ile arka yüzünde uyumsuz izler

Bir birini tamamlamayan izler

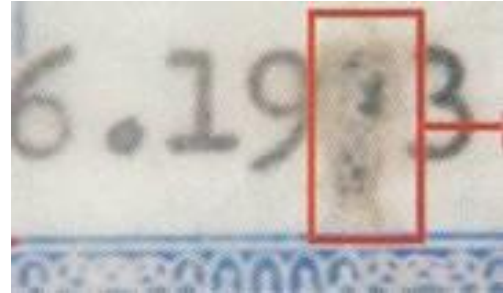
Nüfus cüzdanı kağıdında deformasyonlar

Laminenin fotoğraf kenarlarından kesilerek kaldırılması suretiyle fotoğraf değişikliği: Fotoğraf değişikliğinin oldukça basit ve amatör sahtecilerce de uygulanan bir diğer yoludur. Lamine fotoğrafın bir ya da iki kenarından kesilerek kaldırılır, yerine yeni bir fotoğraf yerleştirilir. Lamine üzerindeki kesik kısımların el ile hissedilmesini ve kullanım esnasında kesik kısımların kalkmasını önlemek amacıyla da ikinci bir lamine ile kaplanma yapılır. Bu durumda bir lup ile inceleme yapılarak fotoğrafın kesik kenarları görülmektedir. Ancak sahteciliğin bu yöntemle fark edilmesi de kolay olmamaktadır. Bazen de belgenin el ile hissedilen kalınlığı bir ipucu verebilmektedir.

Kayıtlı bilgilerde değişiklik yapmak suretiyle tahrifat; Mekanik araçlar kullanarak yapılmış işlem, herhangi bir lup ile kolaylıkla tespit edilebilir. Kimyasal araçlar kullanarak yapılan işlemlerde kimyasal maddelere ait izler UV ışık altında kolaylıkla görülebilmektedir.

Normal ve UV ışıktaki görüntü

Mekanik yolla silinerek yazılmış bölüm

Pasaport

Nüfus cüzdanları gibi pasaportlarda Darphane ve Damga Matbaası tarafından boş belge olarak oluşturulmaktadır. Dış kabındaki renklerine göre **mavi** (halka ait), **yeşil** (üst dereceli devlet memurlarına ait), **kırmızı** (diplomatik personel ve milletvekillerine ait) olmak üzere çeşitleri mevcuttur. Pasaportlar üzerinde de çeşitli güvenlik unsurları oluşturulmuştur. Pasaport sayfaları özel hamur çift katmanlı (lamineli) filigranlı kâğıttan oluşturulmuştur. Filigranda T.C. ibaresi ve ilk sayfada doğuya bakan kırmızı ay-yıldız figürü bulunmaktadır. Fotoğraf bulunan sayfasında fotoğrafı korumak amacıyla özel plastik lamine kullanılmaktadır. Bunun dışında belgeyi düzenleyen kuruluşa ait soğuk ve ıslak mühür izleri ile düzenleyen ve yetkili imzaları ile belge sahibinin imzası mevcuttur. Belge çok sayfalı olması nedeniyle, forma ortasından özel bir dikiş ile

dikilmiş ve ciltlemesi yapılmıştır. Pasaportlar, her eşleşen sayfada özel kırmızı bir renkte seri numarası taşımaktadır.

Pasaportlarda görülen sahtecilik tipleri ve özellikleri: Pasaportlarda da nüfus cüzdanlarına benzer biçimlerde sahtecilikler yapılmaktadır. Ancak pasaportlar çok sayfalı belgelerdir ve söz konusu sayfaların belge içindeki amaçlarına göre, yapılan sahtecilik bazı özellikler taşımaktadır.

(I) Tümünden sahte pasaport: Tümünden sahte pasaport sayfaları orijinal pasaport sayfaları **taklit edilerek** oluşturulur. Burada gerek kâğıt özellikleri, gerekse baskı özellikleri taklit edilmeye çalışılmaktadır. Baskıda genellikle dijital baskı tekniği kullanılmaktadır. Bu tür sahtecilik daha çok yabancı ülke pasaportlarında görülmektedir. Pasaport sayfalarında bulunan ve her biri bir fonksiyonla tanımlanan kesintisiz çizgi hatları mikroskopla incelendiğinde, kullanılan dijital baskı tekniği nedeniyle hatlardaki kopukluklar görülebilmektedir. Pasaport sayfalarında kullanılan kâğıdın özelliği de el ile yoklamakla hissedilebilmektedir. Ancak bu tetkikler benzer pasaportlardan çok sayıda inceleme yapmış incelemeciler için bile çoğu kez yanıltıcı sonuçlar doğurabilmektedir. Belge ya kendisinin orijinali ile karşılaştırılmakta, ya da belge üzerindeki kayıtların teyidi yolu ile sahtecilik ortaya çıkartılmaya çalışılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti pasaportlarında bu tür sahtecilik çok nadir olarak görülmektedir. Tümünden sahte pasaportlarda fotokopi, dijital baskı gibi örnekler bulunmakta, kullanılan ıslak ve soğuk mühür izleri ile yetkili imzası da sahte olacağından mühür izi ve imza sahteciliği yönünden de değerlendirme yapılmalıdır.

Türkiye Cumhuriyeti pasaportlarında **iki tür mühür izi** bulunmaktadır. Fotoğraflı sayfada fotoğraf üzerinde ve açığında büyük çember halkalı soğuk mühür izi, fotoğraflı sayfa arka yüzünde, düzenleyen makamı gösteren kısım ile pasaportun son sayfasında (nüfus cüzdanı bilgileri bulunan sayfada) kimlik ve adres bilgilerini düzenleyen/onaylayan makama ait ıslak mühür izleri bulunmaktadır. Mühürler üzerinde hangi makama ait olduğu kazılı grafik unsurlarda yazılıdır. Bu iki mühür izinin kayıtları aynı olmalıdır. Lamineli sayfadaki ıslak mühürler de laminasyondan önce yapılmış olmalıdır. Mühürlerin sahteliği orijinal örnekleriyle karşılaştırma suretiyle kontrol edilebilir. Bunun dışında, düzenleyen makam ile-mühür izi üzerindeki grafik ibareler birbirinden farklı ise, izlerin sahte mühürler ile oluşturulduğu söylenebilir. Sahte pasaportlar genellikle daha profesyonel bir işlem sonucu elde edildiklerinden, mühürlerin sahteliğini anlamak için izlerin karşılaştırılması gerekmektedir.

(II) Tahrif edilmiş pasaport: Tahrif edilmiş pasaportlarda birçok yöntem kullanılmaktadır. **Fotoğraf değişikliği:** fotoğraf üzerindeki laminenin kaldırılması ve yeniden lamine yapılmasını gerektirmektedir. Yeniden lamine yapılması durumunda ise sahte mühür izlerine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu durumda sayfa üzerindeki eski mühür izleri düzleştirilerek yok edilmeye çalışılmaktadır. Sayfa üzerinde lamine mevcut olduğundan sayfanın görüntü işleyen cihazlarla yatay ışıpta incelenmesi genellikle sonuç vermez. Ancak kuvvetli ışık altında çıplak gözle ışığın yüzeye geliş açılarını değiştirilerek yapılacak tetkiklerde eski mühürlere ait izler kısmen seçilebilir. Mühürlerdeki çeşitli grafik unsurların soğuk mühür izlerinde çiftleşmesi sayaya ikinci kez soğuk mühürle mühürlenme işleminin yapılmış olduğunu gösterir ki bu durumda ikinci mühürler sahte olacaktır. Sahteci, düzenleyen makamın mührüne uyan mührü değil ise, soğuk mühür izlerinde hangi makamca düzenlendiğini gösteren yazılar genellikle

bulunmayacaktır. Birçok durumda da ıslak ve soğuk mühürlerdeki makamların farklı oldukları detaylı bir inceleme ile görülebilmektedir.

Fotoğraf değişikliğinde; laminenin kaldırılması nedeniyle sayfadaki kâğıdın lamine dışında kalan kısımlarında olan renk değişikliği görülebilmekte, lamine altında veya dışında eski lamine hattı dikkati çekebilmektedir. Pasaport üzerine yapıştırılan fotoğrafların yönetmeliğe uygun şekilde çekilmiş ve düzenleyen makamlarca özel bir kesim cihazı ile kenarları kesilmiş olmalıdır. Burada sahtecilik en iyi şekilde, fotoğraf köşelerinin kesimindeki düzensizliklerle gözlenebilmektedir. Lamine altında hava kabarcıkları, soğuk mühürdeki grafik unsurlar altındaki boşluklar v.b bulgular da şüphe çekici diğer unsurlardır.

Sayfa değişikliği: Pasaport içerisindeki sayfalar da farklı sahtecilik amaçlarıyla değiştirilmektedir. Bu durumda birkaç yöntem gözlenmektedir. Sahte basılmış bir sayfa kullanılabilir. Bu durumda tümten sahte sayfa basım özellikleri gözlenecektir. Başka bir pasaporttan sökülen sayfanın takılması diğer bir yöntemdir. Bu durumda sayfa üzerinde özel kırmızı renkte basılı seri numaraları da değiştirilmek zorundadır. Pasaport sayfaları lamine kâğıttan oluşmuş olduklarından numaraların basılı olduğu lamine kesilerek uygun numaraların yerleştirilmesi ile aynı seri numarası elde edilmektedir. Bu çoğu kez çıplak gözle fark edilebilse de, bazan dikkatli bir incelemeyi gerektirmektedir. Seri numaralarının kenarlarında bir tabakanın oyularak kaldırılmasına ait kesik izleri lup ile kolaylıkla görülebilir. Sayfa değişikliği durumunda dikkati çeken bir diğer husus da pasaport ciltlerindeki dikiş izleridir. Pasaport cildindeki dikiş deliklerindeki düzensizlikler, deliklerin olağandan daha büyük ve genişlemiş olması gibi özellikler dikkati çekecek hususlar arasındadır. **Yazılar ve kayıtlar üzerinde sahtecilik:** Pasaport üzerindeki kayıtlı bilgiler kimyasal ya da mekanik yollar ile silinerek, yeni bilgilerin yazılması yöntemi çeşitli amaçlarla kullanılmaktadır. Kimyasal silinti işlemleri, kullanılan kimyasal maddenin kâğıt üzerinde bıraktığı izlerin ultraviolet ışık altında görülmesi nedeniyle kolaylıkla tespit edilebilmektedir. Ancak bunun için bir ultraviolet ışık kaynağına gereksinim vardır. Bu izler çoğu kez çıplak gözle fark edilemeyebilmektedir. Mekanik silintiler ise çıplak göz ile ya da lupla kolaylıkla fark edilebilir. **Pasaport içersine kullanım ile eklenen belgelerde sahtecilik:** Pasaport giriş-çıkış mühür izleri, vize pulları, temdit (uzatma) işlemlerinde de sahtecilikler yapılmaktadır. Bunlar ya tümten sahte, ya da tahrif eme şeklindeki işlemlerdir.

Sürücü belgesi

Sürücü belgeleri 4 kattan oluşmaktadır. Matbu basılmış iki kat halindeki belge üzerine ön ve arkaya iki kat plastifiye laminenin ısıtılarak yapıştırılması ile elde edilmişlerdir. Sürücü belgesi üzerinde temel güvenlik unsuru olarak; Belgenin düzenlenmesine temel teşkil eden lisans numarası, lisans tarihi ve fotoğraflı bölümün sağ alt köşesinde bayrak kanununa uygun biçimde sıcak tekniği ile oluşturulmuş mühür izi bulunmaktadır. Her belgenin arka yüzünde diğer güvenlik unsurları olarak, yer alan belgenin seri numarası, belge sahibinin imzası, düzenleyen görevlinin sicil numarası ve yeni verilenlerde T.C. Numarası yer almaktadır. Belge üzerindeki yazılar özel tipte bir lazer yazıcı ile yazılmaktadır. E sınıfı belgelerde ticari amaçla kullanım durumlarında dijital kontrollere olanak sağlayan sürücüye ait bir yonga yer almaktadır.

Sürücü belgelerinde görülen sahtecilik tipleri ve özellikleri:

Tümten sahte sürücü belgeleri: Boş orijinal sürücü belgesinin elde edilmesi oldukça kolaydır. Ancak sahtecilik olaylarında boş belgenin fotokopi veya bilgisayar donanımı

ile oluşturulmuş örneklerine de çok sık olmamakla birlikte rastlanmaktadır. Orijinal boş belge kullanılarak elde edilmiş tümünden sahte sürücü belgesinde; Belge üzerindeki yazılar ve özel sıcak mühür ilk dikkati çeken özelliktir. Yazılar lazer yazıcı bulunmaması durumunda fotokopi benzeri bir yöntem ile belgeye aktarılmaktadır. Bu husus bir lup ile kolaylıkla fark edilebilmektedir. Birçok durumda da yazılar daktilo ile yazılmakta ve bu tür tanzim edilen belgeler gözle kolaylıkla fark edilebilmektedir. Tümünden sahte belgelerde dikkati çeken diğer husus **mühür izidir**. Orijinal mühür izleri bir kalıp içerisine monte edilmiş olduğundan, belge üzerinde belirli bir bölümde yer almakta, mühür içerisindeki ay-yıldız'ın yönü de bayraklardaki gibi sağa doğru olmaktadır. Mühürleme işleminde kullanılan cihaz ve belge üzerindeki lamine nedeniyle kabartma ve kenar hatları oldukça düzgün belirgin bir mühür izi oluşmaktadır. Çemberlerin özellikleri, ay-yıldız'ın yönü, kabartma iz kenarlarının düzensizliği, kabartmanın özellikle belirgin biçimde yuvarlak hatlardan oluşmaması gibi birçok özellik uzmanlarca kolaylıkla fark edilebilmektedir.

Tahrif edilmiş sürücü belgeleri: Tahrif edilmiş sürücü belgelerinde de birçok farklı yöntem kullanılmaktadır.

Plastik laminenin kaldırılması yöntemi ile fotoğraf değişikliği: Fotoğraflı bölüm üzerindeki laminenin yapıştığı kısımdan kaldırılarak, iki kat halindeki matbu basım kağıt belge arasında yer alan fotoğrafın değiştirilmesi yönteminde, belge üzerindeki kırık hatlar dikkati çekmektedir. Sahteci tarafından eğer belgedeki orijinal lamine kullanılmamış ise, yeniden sahte mühür ile mühürlü laminasyon yapılacaktır. Belge kenarlarında dikkati çekecek bir diğer husus, laminenin yapıştırılması için kullanılacak yapıştırıcı artıklarıdır. Belgede orijinal fotoğrafın sökülmesi, yeni fotoğrafın yerleştirilmesi nedeniyle fotoğraf kenarlarında düzensizlikler, boşluklar gözlenecektir. Orijinalinde fotoğraf, belgenin fotoğraflı bölümünün sıkıştırılarak kâğıt yüzeyi ile aynı düzeye getirilmiş olması nedeniyle belge ile özel bir bütünleşme yansıtmakta iken, fotoğraf değiştirilmiş belgelerde bu kısımdaki düzensizlikler lup ile fark edilebilmektedir.

Belgedeki kağıt katmalarının ayrılması yolu ile fotoğraf değişikliği: Sürücü belgesindeki ön ve arka yüzleri oluşturan iki tabakanın birbiri ile tam uyuşmaması, kenarlarında yapışkanlara ait izlerin bulunması ve fotoğraflı bölümün yukarıda anlatılan özellikleri yansıtmaması gibi hususlar dikkati çekmelidir. Bu tür sahteciliğin fark edilmesi laminenin kaldırılmasına göre daha zordur.

Fotoğraf değişikliği yapılmış sürücü belgesi

SAHTECİLİK

Doç. Dr. İsmail BİRİNCİOĞLU

KTÜ Tıp Fak. Adli Tıp AD Başkanı

Tanım

Sahtecilik bir amaç değil bir başka suça ulaşmak için kullanılan bir araçtır. Çok geniş bir kavramdır. Bu nedenle burada belgelerde sahtecilik konusunu irdedeceğiz

Tarihçe

Daha Roma imparatorluğu zamanında, meraklılarına satmak için Yunan heykel ve sikkelerinin sahteleri yapılırdı

Ortaçağda en çok, azizlerin ve din şehitlerinin kalıntıları, İsa'nın çarmıha gerildiği haçın veya kefeninin parçaları, tacının dikenleri gibi nesnelerin sahteleri yapılmıştır

Büyük imparatorluklar dönemiyle birlikte merkezi otoritenin emir ve isteklerini bildirir belgelerin gerçek olduğunu kanıtlayabilmek için mühür-tuğra ve mum mühürler gibi unsurlar kullanılmaya başlandı. Bu durum da sahteciliğin, insanlık tarihi ve medeniyetleri kadar eski olduğunun bir diğer kanıtıdır

Şekil: Çok eski zamanlarda kullanılan mühür ve tuğralar

Sahteciliğe sosyal ve hukuksal bakı

Ülkemizde sahtecilik olaylarında ve sanık sayısında son yıllarda büyük artış olduğu gözlenmektedir. Türkiyenin Asya ve Avrupayı birbirine bağlayan stratejik bir coğrafi konumda bulunması nedeniyle batı Avrupa ülkelerine yönelik yasadışı geçişlerde ve insan kaçakçılığı yapan kişilerin faaliyetleri esnasında sahte belge kullanma eğilimleri gelişen teknolojilerin sahtecilik yapmaya niyetli kişilere kolaylık sağlaması sahteciliğin kolay para kazanma yollarından biri olması en önemli sebeplerdendir.

Ülkelerin ekonomileri için büyük tehdit unsuru oluşturan sahtecilik suçunun 2004 yılında Dünyadaki boyutu 512 milyar dolarlık bir hacme ulaşmıştır. Bu miktar Dünya ekonomisinin %7'sini oluşturmaktadır.

Hukuk düzeninde; hukuksal ilişkiler kurma eylemler ve işlemler oluşturup bunları açıklama, kanıtlama ve yorumlama bakımından belgelerin önemi büyüktür. Uygar toplum düzenleri geliştikçe hukuksal ilişkiler de artmakta ve daha karmaşık hale gelmektedir. Bu durumla paralel olarak belgelerin rolü, payı ve yerleri giderek artmakta, büyümektedir.

Kamu güveni

“Toplumda belgelerin güvenilirliği, gerçekçilik, inandırıcılık ve doğrulukları konusunda kendiliğinden bir inanç oluşmuştur. Bu ortak inanç “**Kamu Güveni**”dir. Kamu güveni topluma ilişkin hukuksal varlık ya da yarardır. Toplumsal yaşamın barış içinde ve olağan

akışını izleyerek sürmesi için bu güvenin devamı ve korunması zorunludur. Bu cümlelerden hareketle aslında “sahtecilik suçlarının mağduru devlettir” denilebilir.

Sahtecilik suçları, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun “Topluma Karşı Suçlar” başlıklı üçüncü kısmının “Kamu Güvenliğine Karşı Suçlar” bölümünde, 197-212' inci maddeler arasında düzenlenmiştir.

TCK'nda bu hükümler;

- Parada Sahtecilik (md.197),
- Kıymetli Damgada Sahtecilik (md.199)
- Mühürde Sahtecilik (md.202),
- Resmi Belgede Sahtecilik (md.204-206),
- Özel Belgede Sahtecilik (md.207-208),
- Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması (md.209) şeklinde yer almaktadır.

Belge nedir?

Yargıtay tanımlaması ile **belge**: Hukuki bir hüküm ifade eden, bir hakkın doğmasına, bir olayın kanıtlanmasına yarayan yazılardır

En geniş tanımıyla **belge**; Bir hakkın doğmasına veya bir olayın kanıtlanmasına yarayan bir anlam veya bilgi iletecek şekilde düzenlenmiş yazı, sembol veya şekiller içeren nesnelere

Uygulamada belgelerin çoğunluğu yazılı kağıtlar olarak karşımıza çıkar. Ancak ilaç küpür ve kutuları, ambalajlar, banknotlar gibi basılı belgelerin yanında yazı-işaret içeren bir mobilya parçası hatta evin duvarı veya vücut yüzeyi, lastik izi içeren bir toprak tarla da adli amaçlı inceleme konusu olabilmektedir

Şekil: Adli inceleme konusu olabilecek vücuda yazılmış yazılar, araç lastik izleri, ilaç kutu ve küpürleri.

Sahteciliğin unsurları

Sahtecilik konuları ile ilgili yazarlar sahtecilik unsurlarını genelde 4 maddede toplamaktadırlar:

- Gerçeğin değiştirilmesi (**tahrifat**)
- Kastın** varlığı
- Zararın** meydana gelmesi
- İğfal kabiliyetinin** (aldatma özelliğinin) bulunması

Sahtecilik türleri

Sahtecilik sınıflaması genellikle 2 başlık altında toplanır

- Bütünü ile yapılan sahtecilikler (Tümden-külli sahtecilikler-Taklit)
- Kısmen yapılan sahtecilikler (Tağyir): Asıl belgeyi düzenleyen iradesini yansıtmayan unsurların eklenme-çıkartılma veya tahrif edilmesi yoluyla da yapılabilir.

Tümünden sahtecilikler

Tamamen sahte olarak basılan ve düzenlenen belgelere orjinallerindeki matbu yazı, rakam, işaret ve diğer özellikler aynen yapılmaya çalışılsa da, baskı kalitesi, kağıt yapısı, boyutlar, matbu yazılar, rakam ve desenlerdeki karakteristik özellikler yönünden yapılacak laboratuvar incelemelerinde orijinal belge ile farklılıklar taşıdığı kolaylıkla tespit edilebilir

Sahte belgelerin düzenlenmesinde kullanılan kaşe ve mühür izlerinin içeriği orjinallerinden farklılıklar gösterir. Bu farklılıkları, boyutlarda, harflerin yapılış, diziliş ve aralarındaki mesafelerde görmek mümkündür

Şekil: Tümünden sahte çekler ve üzerlerindeki sahte kinegramlar

Şekil: Orjinal çekler ve üzerlerindeki gerçek kinegramlar

Tümünden sahte düzenlenmiş belgelerde onay imzaları da genellikle sahte olacaktır (Sahte çek, senet, sözleşme, kimlik belgeleri, para, bilet v.s.)

Kısmi sahtecilikler

Gerçek bir belge üzerindeki *değer, anlam ve mana* ifade eden hususlarda *fiziksel* veya *kimyasal* yollarla yapılan değişiklik işlemidir (Kanuni yollarla elde edilen bir kimlik belgesindeki isim veya fotoğrafın değiştirilmesi, senet çeklere miktar ilaveleri, tutanaklara satır ilaveleri, silme, karalama v.s. gibi)

Sahtecilikte kullanılan yöntemler

- Silme Yöntemi
- Mekanik
- Kimyasal
- Karalama ve lekeleme Yöntemi
- Sürşarj
- İlave
- Yakma-yırtma

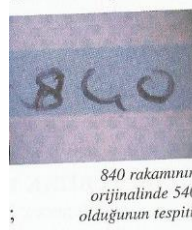
Belge taklidinde

- Belgenin örneğinin bilgisayar ve ekipmanı kullanılarak elde edilmesi,
- Belgenin örneğinin fotokopi v.b yöntemler ile elde edilmesi,
- Belgenin benzerinin matbu basımla elde edilmesi şeklindedir.
- Ayrıca bunlar dışında belgelerin el ile çizim yoluyla da taklitleri yapılabilir.

Örneklerle çeşitli sahtecilikler

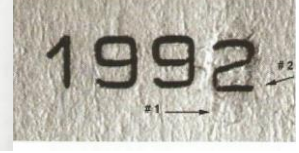
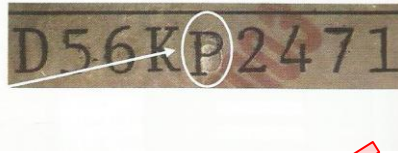
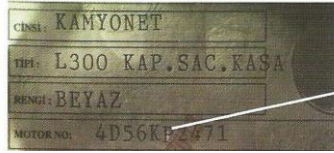

13 rakamı 48 rakama dönüştürülmüş hal.

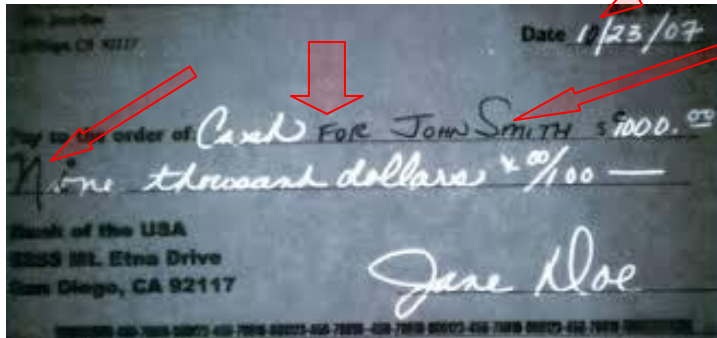

840 rakamının orijinalinde 540 olduğunun tespiti.

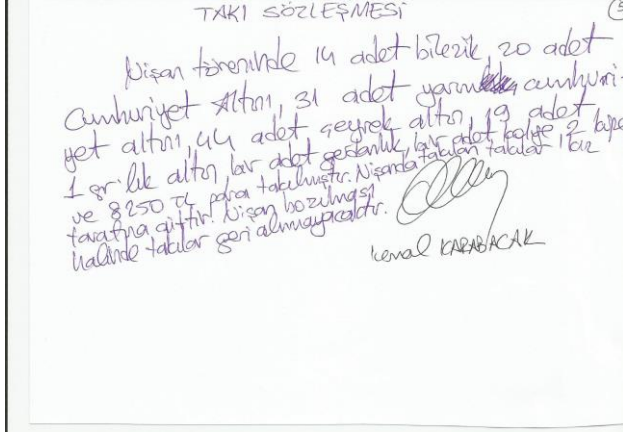
Şekil: Sürşarj yöntemi ile sahtecilikler

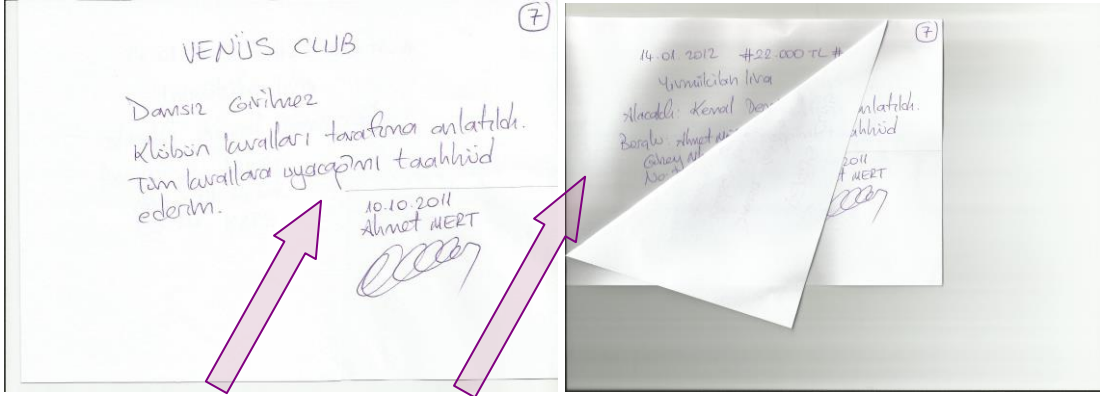
Şekil: Mekanik silinti ile oluşturulmuş sahtecilikler

Şekil: Orijinal imza içeren belgeler üzerinde miktar rakamları-yazılarında değişiklik (çek miktarlarında ve diğer bölümlerinde tahrifat-ilave-sürşarj)

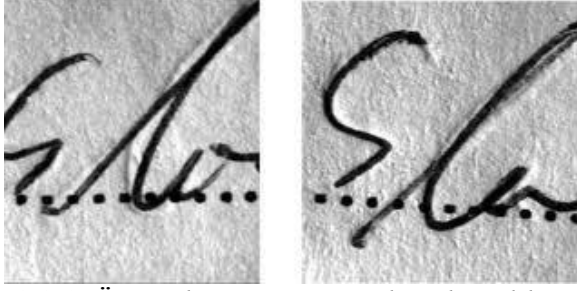
Şekil: Başka amaçla atılmış belgedeki imza üzerinde yer alan boşluk kullanılarak (imzayı çığnememe gayreti içerecek şekilde) oluşturulmuş sahte belge.

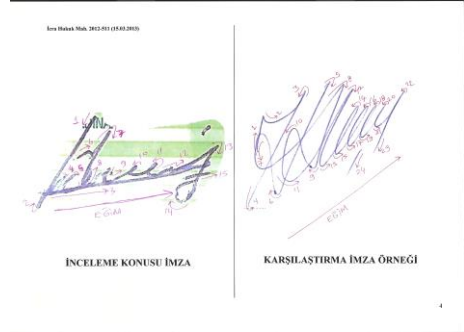
Şekil: Pencere yöntemi ile sahtecilik-alacaklı olunmadığı halde hileli yöntemler kullanılarak amaç dışı attırılan imzalar (üst üste yapıştırılan iki kağıtta açılan pencere bölümüne imza attırılması dolayısıyla istem dışı borçlandırılma),

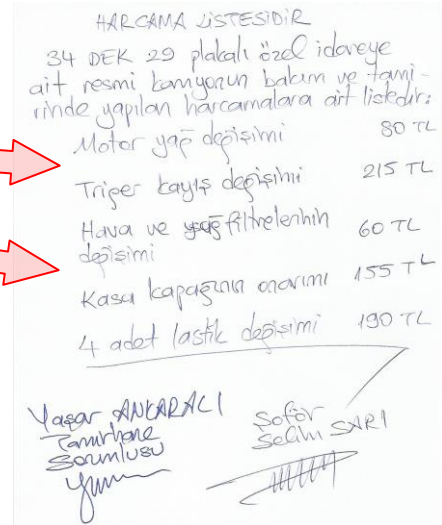
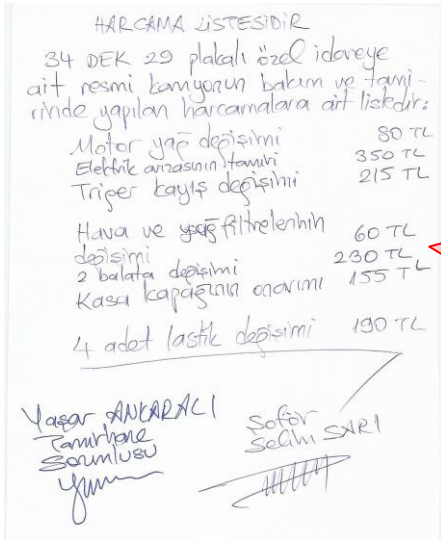
Şekil: Karalama ve yırtma yöntemiyle bir belgeyi yok etme, geçersiz kılma amaçlanmaktadır.

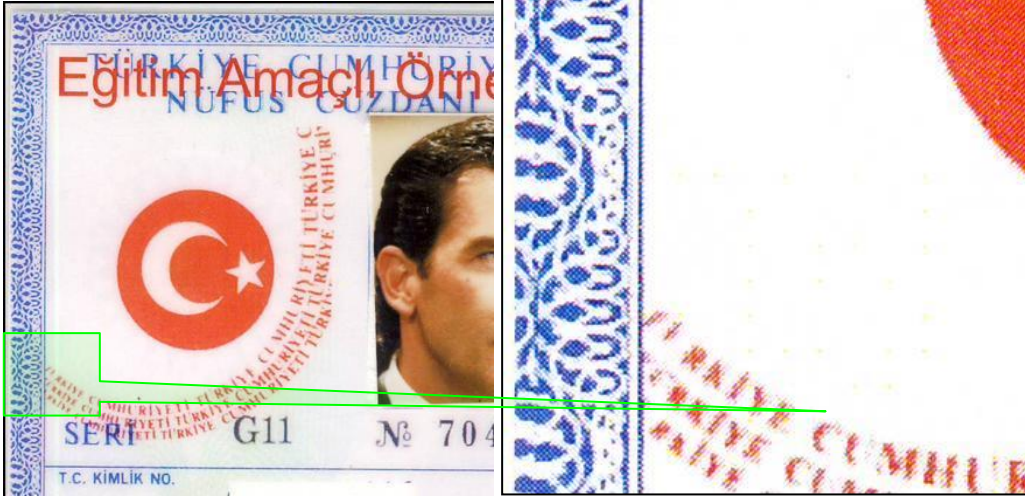
Şekil: Üstten kopya yöntemi ile sahtecilik

Şekil: Çalınarak veya bir şekilde elde edilen imzasız belgelere başka şahıslar adına imza atmak (imza kısımları sahte olan çek, senet, sözleşme, protokol, taahhütname, dilekçe, tutanak v.s.)

Şekil: Orijinal olan ve imza içeren belgelere karşı tarafın haberi olmaksızın değişiklikler yapmak, satır ilaveleri, bilgi dışı konular ekleme, miktar değiştirme, madde ekleme-çıkarma (2. sıradaki "elektrik arızasının tamiri" ve 5. sıradaki "2 balata değişimi" sonradan eklenmiş. Bu tip olgularda kalem farklılıkları, satır sıkışıklıkları, yazıyı sığdırmak amaçlı karakterlerin küçültülmesi, farklı el yazı olması gibi hususlar değerlendirilebilir)

Şekil: Renkli fotokopi kullanılarak tümenden sahtecilik

Orjinal belge özellikleri

Her bir belgenin oluşturulduğu koşullar ile belirlenen, genelliklede standarda kavuşturulmuş bir biçimi vardır. Orjinal belgeler;

-Bir makine aracılığıyla oluşturulmuş-bilgisayar çıktısı, daktilo ile yazılmış veya fotokopi yoluyla elde edilmiş belgeler: *Noter belgeleri (imza beyannamesi, vekaletname, v.s.), banka belgeleri (kredi sözleşmeleri, kredi kartı taahhütnameleri v.s.), resmi belgeler (nüfus cüzdanı kayıp değiştirme belgesi, ikametgah ilmuhaberi, mernis doğum-ölüm tutanakları, resmi senet, işe giriş bildirgeleri v.s.), diğer belgeler (cep telefonları satış sözleşmeleri, kira kontratoları, tahliye taahhütnameleri, çeşitli satış sözleşmeleri, araç kiralama sözleşmesi v.s.)*

-Matbu basılmış özel forma sahip belgeler: Nüfus cüzdanı, sürücü belgesi, diploma, sertifika vb.,

-El ürünü resim-tablo v.b. sanat ürünleri ile el yazısıyla yazılmış metinler şeklindedir.

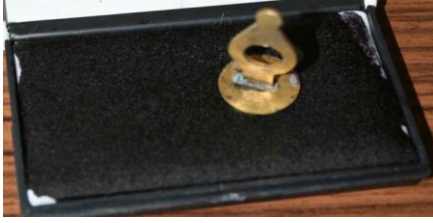
Mühür sahteciliği

Ülkemizde resmi mühürler ıslak-soğuk-ısı tekniği kullanılarak iz oluşturacak biçimde, “Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğüne” imal edilmektedir. Resmi mühür yönetmeliğine göre Darphane’de bir mühür kütüğü oluşturulmakta, imal olunan her mühür için sicil numarası verilmekte ve berat düzenlenmektedir.

Mühür kütüğünde ayrıca mührün kaybolması durumunda izlerin karşılaştırılması amacıyla her mührün bir örnek izi bulunmaktadır.

Mürekkepli izleri bırakmak üzere hazırlanan resmi mühürler, pirinç alaşımli metalden imal edilmektedir.

Plaka v.b metaller üzerine iz bırakmak üzere tasarlanan mühürler ise daha sert metallerden yapılmaktadır.

Şekil: Islak resmi mühür ve izleri

Şekil: Soğuk mühür ve izi

Resmi mühür standardı

Üç ana grafik unsur;

- T.C. yazısı ve yıldızlar,
- Ay-yıldız ve 1923 tarihi,
- Mühürün çevresindeki çemberlerdir.

Değişken unsur;

- Kuruluşun adıdır.

Standart mühür ölçüleri;

- Toplam çap 36 mm,
- Ay-Yıldız çapı 14 mm,
- 1 ve 2 satırlı mühürlerde satır kalınlığı 2 mm,
- 3 satırlılarda 1. ve 3. satır 2 mm, ikinci satır ise 1.6 mm olarak dizayn edilmektedir.

Resmi mühürlerde karakter sayısı;

- 1 ve 2 satırlı mühürlerde; dış satırda en çok 26, iç satırda 21 karakter,
- 3 satırlı mühürlerde; dıştan 1. ve 2. satırda en çok 35, 3. satırda 21 karakter yer alabilecek şekilde düzenlenmiştir.
- Dışta iki çember bulunmaktadır. En dıştaki çemberin izi daha kalındır.
- T.C. ibaresi kavisli dizayn edilmiştir.

- Mühür izindeki T.C. ibaresi yukarıya getirildiğinde ay-yıldızın yönü sağa dönük olmalıdır.

Mühürlerde yer alan 1923 tarihi, kavisli basılmış olabileceği gibi, düz bir hat şeklinde de olabilir.

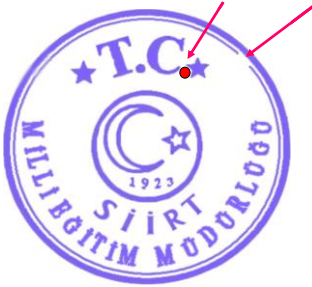
Şekil: 1923 tarihi düz ve kavisli basılmış olabilir

Sahtecilik incelemesinde yararlanılabilecek diğer hususlar

Mühür izi incelemesinde, sahte mühür izlerini ayırt etmede ilave bazı özelliklerden de yararlanılabilir.

Bunlardan ilki; döküm işlemi sırasında mühür üzerinde oluşan bazı fazlalık veya eksiklerdir. Kurumun bu mührünü taşıyan belgelerde, bu tür eksiklikler orijinal özelliği oluşturmaktadır ve incelemelerde bu noksanlıkların aranması gerekmektedir.

İkinci ayırt edici husus kullanımdan kaynaklanan aşınma ve kirlenmelerdir. Bu aşınma ve kirlenmelerde artık mührün orijinal şekli haline gelir ve kıyaslamalar bu şekle göre yapılmalıdır.

Şekil: Fazlalık ya da eksiklikler

Şekil: Aşınma ve kirlenmeler

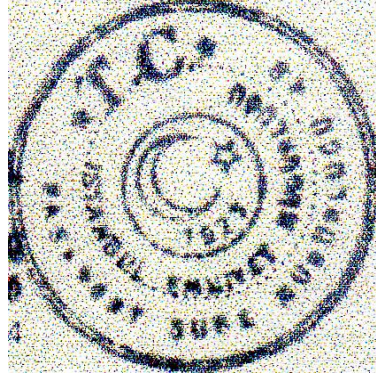
Sahte izler çeşitli yöntemlerle oluşturulabilmektedir. En sık karşılaşılan yöntem; üretilmiş sahte bir mühür ile asıl mühür izlerinin benzerinin oluşturulmasıdır. Ancak sahteci genellikle her mührün sahtesini yapmakla uğraşmaz. Çoğunlukla kuruluş isminin bulunduğu yerde boşluklar bırakarak; kuruluşun yerini yazan iç satırı siler ya da iz bırakmayacak şekilde kapatır, dış satırı ise muhafaza eder.

Taklitte kullanılan diğer bir yöntem, lastik mühürlerle, resmi madeni mühür izlerinin oluşturulmaya çalışılmasıdır. Lastik mühür üzerinde yer alan kısımlar, izin yapılışı esnasında mürekkebin yayılmasına ve aslından farklı hatlar oluşmasına yol açmaktadır. Sağlıklı şekilde oluşturulamayan kalın ve ince dış çemberler ilk bakışta dikkati çekebilmektedir.

Şekil: Lastik mühür izi

Kullanılan yöntemlerden biri de mühür izinin çeşitli aracı materyal kullanarak nakledilmesidir. Bu yöntem esas olarak ıslak mühür izlerinin taklitlerinin elde edilmesinde kullanılmaktadır. Burada izlerdeki farklılıktan söz edilememekte ancak, izlerin naklinde kullanılan materyale ait iz ve kalıntılar çeşitli inceleme metotları ile saptanabilmektedir.

Şekil: Orijinal mühür izi ve ondan kopyalanan iz

Diğer ve oldukça amatör bir yöntem de mühür izine benzer ancak okunmayan izler bırakılmasıdır. Mühür izine uygun bir çember izi yapılmakta, diğer bazı belirgin unsurlar belirsizleştirilerek taklit edilmeye çalışılmaktadır. Yapılan bu işlem plastik yüzeyli belgelerde kolaylıkla anlaşılabilir. Yöntem özellikle soğuk mühür izlerinin taklidinde kullanılmaktadır.

Şekil: Sahte soğuk mühür izleri

Matbu orijinal boş belgeler kolaylıkla elde edilebildiğinden, matbu basılmış tümünden sahte boş örnekler bulunmamaktadır. Matbu-orijinal boş belge kullanıldığında sahtecilik mühür ve imzada görülmektedir.

Bilgisayarda biçimlendirilmiş noter belgelerinin taklidi kolay bir işlem olup, elde edilen tümünden sahte belgeler yine sahte mühür ve imza ile desteklenmektedir.

Kağıt paralarda sahtecilik

Kullanılmaya başlandığı tarihlerden itibaren, bir kısım insanlar bu önemli aracı emek sarf etmeden kolayca elde edebilmek için yasa ve kural dışı yöntemlere başvurmuşlardır. Paranın sahteciliğine/taklit edilmesine genel olarak kalpazanlık denilmektedir.

Kalpazanlık; teknik hünere sahip kişilerin işlediği, çoğu kez uluslararası boyutu da olan organize bir suçtur. Kalpazanlar sahte paraları matbaa baskısı olarak üretebilecekleri gibi, renkli fotokopi makineleri veya bilgisayar ortamında da çoğaltabilmektedir.

Kalpazanlık, Türk Ceza Kanununda suç olarak tanımlanmış ve çeşitli müeyyideler öngörülmüştür. Kanunlarımızda; Türk veya yabancı para ayırımı yapılmaksızın, bu suç işleyenlere 3 yıldan 12 yıla kadar hapis ile, ağır para cezası verileceği belirtilmektedir. TCK. Md: 320'ye göre de, bilmeyerek aldığı parayı bilerek sarf eden veya piyasaya süren kişiler 6 aya kadar hapis ve ağır para cezasına mahkum edilecektir.

Kağıt paralarımızdaki güvenlik özellikleri:

•Optik Emniyet Unsuru

Farklı açılardan bakıldığında renk değişikliği olarak algılanan optik değişken mürekkep.

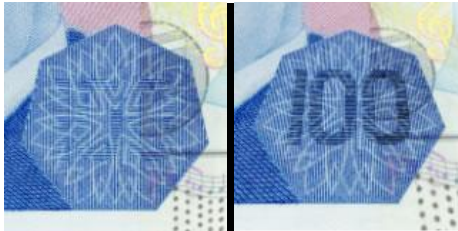
•Emniyet Şeridi

Kesik gümüş çizgilerden oluşur, ışığa tutulduğunda düz bir hat şeklini alır ve üzerinde “TCMB” harfleri bulunur.

•Gizli Görüntü

Banknotun yatay konumda, göz hizasında ışığa doğru tutulması halinde görülebilen “TC” harflerinden oluşan gizli görüntü.

•Filigran

Ön ve arka yüzde, banknot ışığa tutulduğunda görülebilen Atatürk portresinden oluşan filigran.

•**Bütünleşik Görüntü**

Banknot ışığa tutulduğunda, arka yüzdeki desenle birbirini tamamlayan motifler.

Ön taraf

arka taraf

bütünleşik görüntü

•**Mikro Yazılar**

Çıplak gözle okunamayıp büyüteçle okunabilen "TCMB", "TÜRKİYE CUMHURİYETİ MERKEZ BANKASI" yazıları.

•**Renk değiştiren şerit**

Banknota farklı açılardan bakıldığında altın sarısına dönüşür. Üzerinde "100" sayısı ve "TL" harfleri bulunur.

•**Kabartma Baskı**

Parmakla dokunulduğunda hissedilebilen kabartma baskı. Banknotun ön yüzünde farklı yerlerde bulunur.

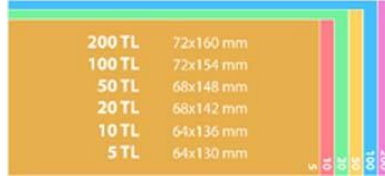

•**Diğer Güvenlik Özellikleri**

- Ultraviyole ışık altında görülebilen kırmızı ve mavi renkte kılcal lifler,
- Ultraviyole ışık altında görülebilen meşale desenleri ve Atatürk'ün imzasının basıldığı özel floresan mürekkep,
- Ultraviyole ışık altında parlayan seri ve sıra numaraları,
- Ultraviyole ışık altında parlamayan özel banknot kağıdı
- Görme engellilere yönelik kabartma noktalar
- Boyut Farkı; tüm banknotlarımızın uzun kenarında 6 mm, kısa kenarında ise ikili grup olarak 4 mm fark oluşturulmuştur.

Kabartma noktalar

Boyut farkları

UV ışıkta refle veren kılcal lifler

Sahte belgelerin kullanımı/akışı ve iğfal kabiliyeti (aldatma özelliği)

Sahte belge kullanımının belge çeşidine göre farklı akış biçimleri oluşmaktadır.

Örneğin; Para, çek v.b belgeler el değiştirirken, sahte kimlik sahibinde kalmakta, el değiştirmemektedir.

Aynı şekilde kimliklerin kayıt altına alınmasında da farklılıklar bulunmaktadır.

Örneğin; bir kontrol noktasında kimlik belgesi sadece kontrol edilirken, bir bankada hesap açılması-abonelik işleminde kimlik belgesi bilgileri kayda geçirilmektedir.

Konu imza sahteciliği ise, şahsın gerçek imza örnekleri olmaksızın belirlenmesi imkânsızdır. Bu tür bir belgenin herkesi aldatma yeteneği olacaktır.

Ancak karşılaştırma için gerekli örnek (bankada bulunan imza kartonu, karar defterindeki imzalar gibi) mevcut ise durum değişecektir. Görevli (eğitimli) kişi, karşılaştırma yapma olanağına sahipse sahte imzayı ayırt etmesi, farklılığı ilk bakışta anlaması gerekmektedir. Aynı durum belgelerde yapılan fotoğraf değişikliği açısından da düşünülebilir. Örneğin medyatik bir şahıs, tanınan bir sanatçı, bir politikacı v.b kendisine ait fotoğraf yapıştırılmış, ancak farklı kimlik bilgisi kayıtlı bir belge ile işlem yaptığında, işlem yapan görevlilerin (sahte destek belgeleriyle hazırlanmış gerçek bir belge olması halinde bile) kandırılması mümkün olmamalıdır.

Dosya içerisindeki kayıtlı bilgilere göre; bir şahsın sahte kimlik ile otobüste seyahat ettiği ihbarı üzerine görevlilerin sahte kimlikli suçluyu yakalaması durumunda, görevliler açısından belgenin aldatma yeteneği farklı bir durumu yansıtacaktır. Otobüste seyahat eden bir kişinin ihbar olmaksızın rutin kontroller esnasında sahte kimlikle yakalanması durumunda, yakalayan görevliler açısından belgenin aldatma yeteneği bir başka durum yansıtacaktır.

Belgeler üzerinde değişiklik yapılması durumunda; yapılan değişikliğin ilk bakışta dikkati çekmesi çevresel koşullara da bağlı olacaktır. Örneğin; belgede sürşarj ve tamamlama suretiyle benzer evsafa kalemler ile değişiklik yapılması durumunda, fulajda görülecek farklılık, belgenin laboratuvar koşullarında incelenmesini gerektirecek ve aldatma kabiliyeti özellik gösterecektir.

Belgeler üzerinde ilk bakışta dikkati çekmeyecek kimyasal ve fiziksel yollar ile yapılmış değişikliklerin tespiti de yine laboratuvar incelemesini gerektirmektedir. Bu nedenle söz konusu değişikliklerin aldatma yeteneği de özellik gösterecektir.

Mevcut resmi belgedeki onay ve irade beyanının (içeriğinin) değiştirilmesi suçtur.

Kanunlarımıza göre aldatıcılık özelliği suçun unsurudur. Sahte belge başkalarını aldatabilecek durumda değilse sahtecilik suçu oluşmaz.

Resmî belgenin sahte olarak düzenlenmesi suçun oluşumu için yeterlidir. Ayrıca kullanılması gerekmez.

Belgenin aldatıcılık özelliğinin değerlendirmesi mahkemelere aittir ve sahtecilik suçları, türleri, verilecek cezalar ilgili yasalarda belirtilmiştir.

KAYNAKLAR

1. Aşıcıoğlu F, editör, Adli Belge İncelemesi, Beta Basım A.Ş., İstanbul,2005.
2. Aşıcıoğlu F, editör,"Adli Bilimlerde El yazısı ve İmza İncelemeleri", Öner Matbaacılık, 1. Bası, İstanbul, 2007.
3. Bafra J, İmza Yazı ve Adli Belge İncelemeleri, Ufuk Matbaası, 2006, İstanbul.
4. Kurttaş Ö. ve Ark. Yazı İncelemelerinde İşleklik Derecesi Kavramının Değerlendirilmesi. Adli Bilimler Dergisi, cilt 3, sayı 4, s 61-63, 2004.
5. Kurttaş Ö., Gündoğmuş Ü N., Biçer Ü., Başar M R., Birincioğlu İ ve ark. " Yazı incelemelerinde tersim tarzı kavramının değerlendirilmesi" Adli Bilimler Dergisi, 2005;4(2):63-66.
6. Birincioğlu İ, Özkara E, Adli Belge İncelemelerinde Bilinmeyenler, Örneklerle Yazı ve İmza Analizi ile Islak İmza Kavramı, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2010;87;403-33
7. Birincioğlu İ., Çakır İ., Çınar T. "Sahte kağıt para incelemelerinin değerlendirilmesi" 11. Ulusal Adli Tıp Günleri Paneller ve Poster Sunuları KitabıAntalya, s:187-193, 2004.
8. İplikçi Ş, El Yazıları ve İmzaların Kriminal Yönden İncelenmesi, Marki Ofset, İstanbul, 2001.
9. Evrim S, Okan AA, İmza ve El yazısı, Matbaa-13, İstanbul, 1976.
10. Karaçam B, Adli Belge İncelemesine Giriş, Adli Tıp Kurumu Ders Notları, İstanbul, 2002.

11. Hilton O. Scientific Examination of Questioned Documents. CRC Press LLC, 1993.
 12. Morris RN, Forensic Handwriting Identification. Academic Press., California, USA, 2000.
 13. Slyter SA. Forensic Signature Examination, Charles C Thomas Publisher, Springfield, Illinois, USA, 1995.
 14. http://www.tcmb.gov.tr/yeni/egm/e9_2_100tl_c.html (erişim tarihi 25.09.2013).
-

Fotoğraflarla Dr. Hayrettin DALOKAY

Resim 1. Dalokay ailesi, dokuz yaşında, 1928.

Resim 2. Lise diploması, 1937.

Resim 3. Tıp fakültesi döneminden "Bakırköy Hariciye stajı hatırası" 1942.

**TÜRKİYE CUMURİYETİ
KÜLTÜR BAKANLIĞI
LİSEYİ BİTİRME DİPLOMASI**

DİPLOMA GENEL NUMARASI : 116.....

Muhsun Ziya Oğlu Hayrettin Dalokay
Kızı

Lisede Edebiyat, Tarih, Coğrafya, Psikoloji, Felsefe-İctimaiyat, Fizik, Kimya, Tabii ilimler (Hayvani ve Nebati Teşrih ve Fizyoloji, Zooloji), Riyazi İlimler (Cebir, Hendese, Kozmoğrafya), Yabancı Dil (...Fransızca...), Askerlik ve Gimnastik Derslerinden sınavlar geçirerek Lisenin Edebiyat Kolundan 1. derece "Liseyi Bitirme Diploması" almağa hak kazanmıştır.

1 / 7 / 1937

Kültür Orta Öğretim Kültür Lise
Bakanı Genel Direktörü Direktörü Direktörü

J. K. Kocagöçer
A. K. Kocagöçer
B. K. Kocagöçer

Adı ve soy adı	<i>Hayrettin Dalokay</i>
Babasının adı	<i>Muhsun Ziya</i>
Doğduğu yer	<i>Elâzığ</i>
Doğduğu yıl	<i>1335</i>
Diploma veren okul	<i>Değirmentepe Lisesi</i>
Talebenin okul №	<i>526</i>
Bitirme ders yılı	<i>1936 - 1937</i>

1
1937
KÜLTÜR BAKANLIĞI
LİSEYİ BİTİRME DİPLOMASI
MÜDÜRÜ

Form. IV. 936

Resim 4. Tıp Fakültesi diploması, 1943.

Resim 5. Kasım 1943'de teğmen olarak askerlik eğitimine başlıyor ve Mayıs 1946'da terhis oluyor.

Resim 6. 1946'da o zamanki adıyla İstanbul Adli Tıp Müessesesi'ne uzman yetişmek üzere asistan olarak tayin ediliyor.

Resim 7. Adli tıp ve ruh hastalıkları mütehassısı diploması.

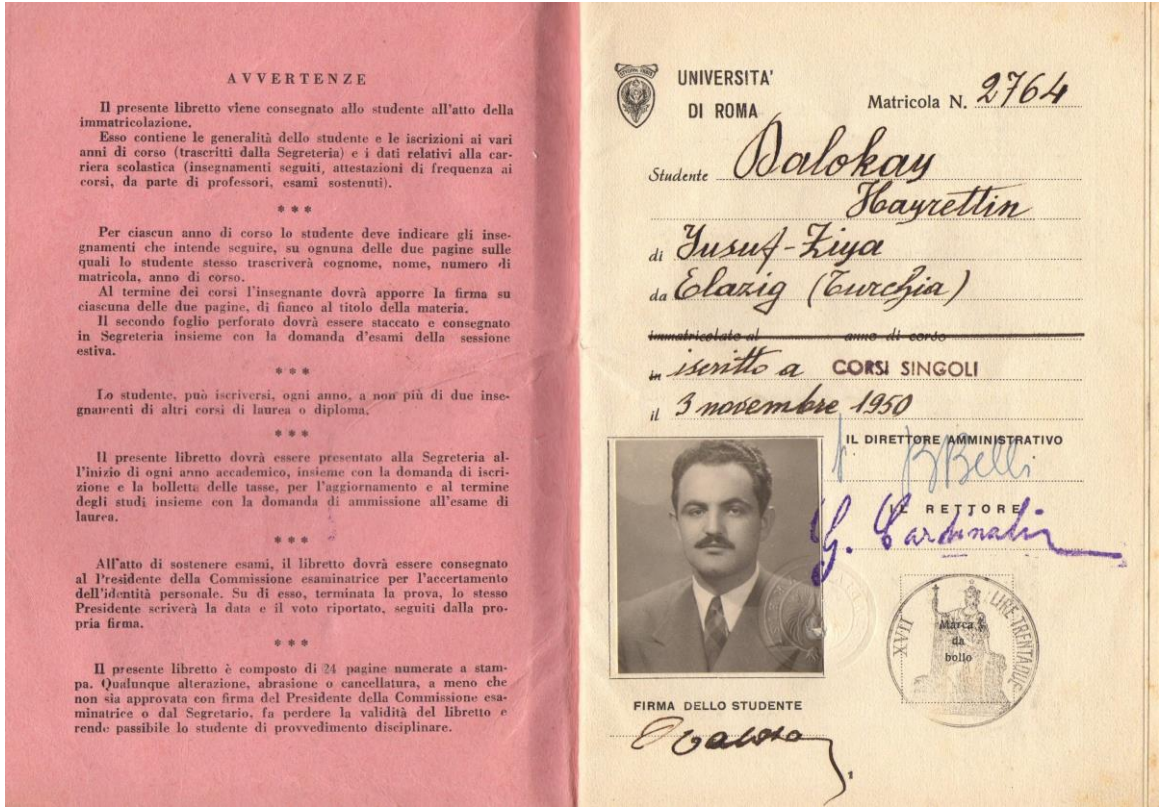
Resim 8. Dr.Hayrettin Dalokay öğretmen Bedia Hanımla evleniyor (Resim 8, 9).

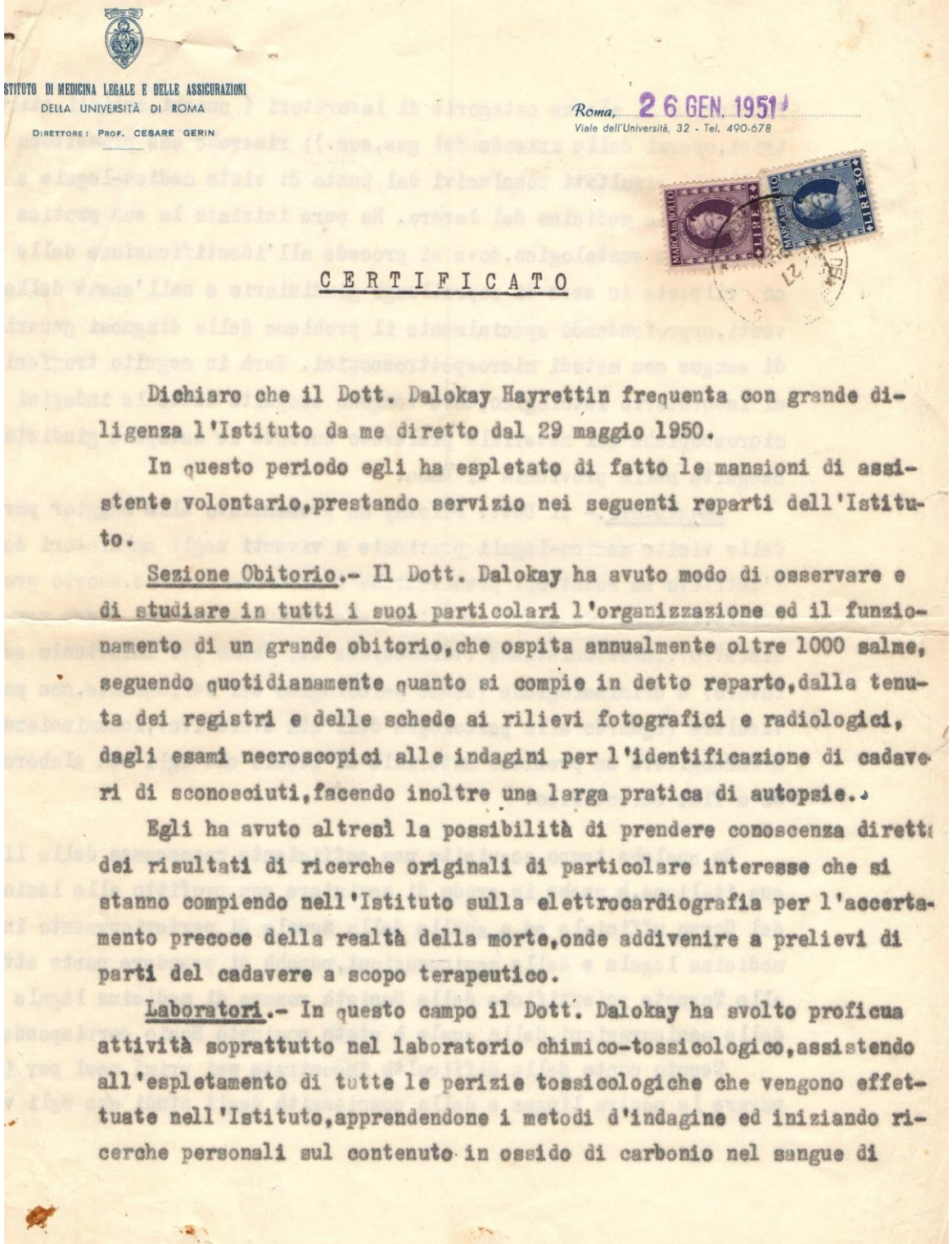
Resim 9. Bedia ve Hayrettin Dalokay 'lar birlikte.

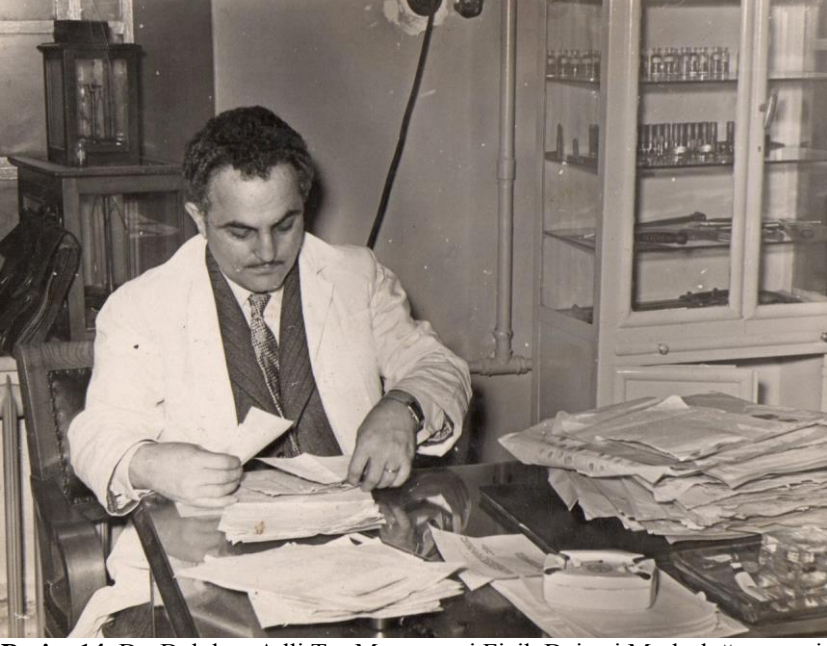
Resim 10. Dalokaylar Roma'da iki yılı aşkın bir süre kalırlar.

Resim 11. Roma Üniversitesi Adli Tıp ve Sosyal Tıp Bölümündeki karnesi.

Resim 12-13. Roma Üniversitesi Adli Tıp ve Sosyal Tıp Bölümünden verilen sertifikalardan biri.

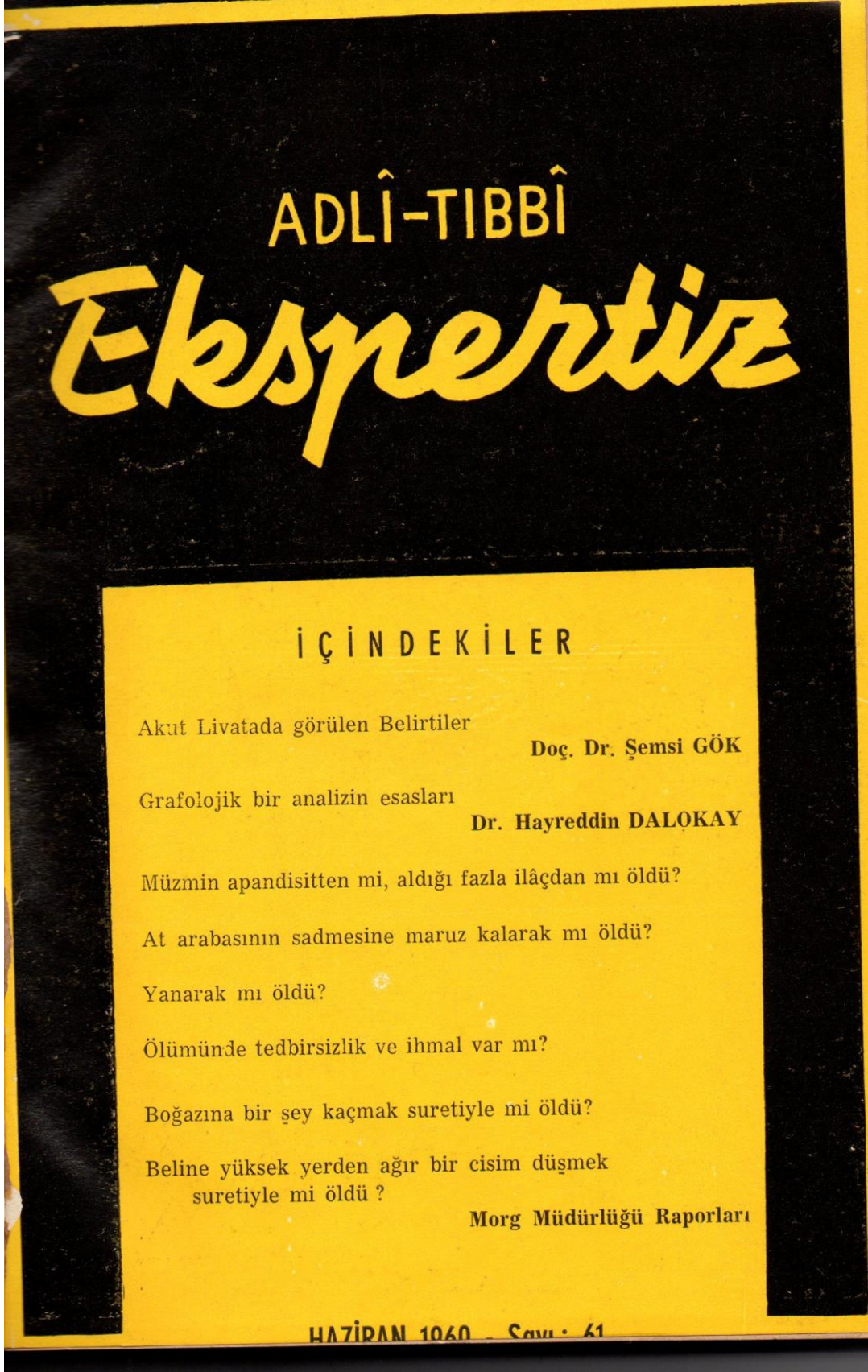
Resim 14. Dr. Dalokay Adli Tıp Müessesesi Fizik Dairesi Müdürlüğü görevinde.

Resim 15. Dr. Hayrettin Dalokay Prof. Dr. Cahit Özen ile birlikte.

Resim 16. Prof. Dr. Şemsi Gök ile bir yemekli toplantıda birlikte.

Resim 17. Türkiye’de Adli Tıbbın ilk dergisi olan Adli Tıbbi Ekspertiz.

Resim 18. Ailesi ile birlikte

Resim 19. Mutlu bir gününde.

Resim 20. Ülkemiz adli tıbbına büyük katkılar sağlayan, adli tıbbın bu büyük hocasını saygı ile anıyoruz.